

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa
dzəkən
Yesəw Kəristəw njasa tsasli
Matiye
Kwəma dza ghwəmməə gha
sənataa dzəkən zliya na**

Ma Matiye tsa tsasli zliya nay, ntsa ta səfa Yesəw na. Ghala vəghwə tsa niy nza Matiye mbə ghəra sləni mbə ciki birəw dəwan niy harvə Yesəw, ta nəw ghəci (nza ghwəy nighə mbə vəh 9:9). Ma ləy hwəm shi va kiy, war njasa səəmə vici niy dza kar Yesəw ghəshi lə Matiye. Tsahwəti slən tsa Matiye dibay, Levi na (nza ghwəy nighə mbə Markə 2:14).

Ma kə mbəzliy niy, kaa ka Zhəwifə tsasli Matiye zliya Yəwən kwəma wəzə na va, kə ghəshiy ni. Ava va tsəgha ka naa gəzə kwəmaa niy gəzəkə məndi mbə zliya kwa taja jakəva tsa Hyala lə mbəzli. Sa gəzə na kwəma vay, ta mbə ka Zhəwifəə sənay, kwəmaa gəzəkəvata na sa fə Yesəw vaa dzəghwa, kə ghəshi, mba'a ghəshi sənay, Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:
Vəh 1 pa' tə vəh 4:1-11 Kwəmaa dzəkən ya Yesəw, lə dzəkən Zhanj tsa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən həərə tsa dzəghəhwə ndə jaka tsa Hyala həərə Yesəw.

Vəh 4:12 pa' tə vəh 18:1-35 Sləni ghərahwə Yesəw tə hidfi ka Galile ghəngħən ghəngħən. Mbəbay, ta kəsata kwəma dza ghwəmmə dzəkən kwəmaa niy bənəhwə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci mə kəlan (vəh 5-7). Dibay ta kəsashi firhi bələhwə Yesəw dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli dza ghwəmmə mbəba (vəh 13). Mba'a kwəma gəzanshi na kaa mbəzli ta səfa ciy dzəkən nzəy tsa shi kwa jipə shi (vəh 18).

Vəh 19 pa' tə vəh 20 Njasa kafəy Yesəw tə hidfi ka Galile ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 21 pa' tə vəh 25 Tsəhə tsa Yesəw mbə Zherəwzalem, mba'a kwa kəni bəni kwəma ci kaa mbəzli.

Vəh 26 pa' tə vəh 28 Njasa basanakən məndi ngwəvə kaa Yesəw, lə məti ci, mba'a zhakati tsa ci mbə məti, lə kwa kəni kwəma gəzə na kaa mbəzli ta səfa ci.

*Hwəlfə jijihiy Yesəw pa' ti də'wə ghən tsa ci
(Lk 3:23-38)*

¹ Avanay njasa nza hwəlfə jijihiy Yesəw *Kəristəw, ntsaa səvəri mbə kar *Davitə ghəshi lə *Abəraham.

² Tə kwatanay, baw Abəraham yakə *Izakə, mba'a Izakə yakə *Zhakwapə, mba'a Zhakwapə yayakə kar Zhəwda, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy gwa'a. ³ Mba'a Zhəwda yakə kar Peresə lə Zara. Tamar na mbəghəshi kar Peresə lə Zara. Mba'a Peresə yakə Esərəm, baw Esərəm

yakə Ram, ⁴ baw Ram yakə Aminadabə, mba'a Aminadabə yakə Nashən, mba'a Nashən yakə Salmən. ⁵ Dzəghwa Salmən baw yakə Bəwazə. *Rahabə na mbəghəy Bəwazə tsa va. Dzəghwa Bəwazə baw yakə 'Wəbetə. Mbəghəy 'Wəbetə na Rətə. Mba'a 'Wəbetə yakə *Zhese, ⁶ mba'a Zhese yakə mazə *Davitə ki.

Dzəghwa baw mazə Davitə yakə *Saləmaṅw. Mbəghəy Saləmaṅw na mali 'Wəri va niy nza ki. ⁷ Mba'a Saləmaṅw yakə Rəbəwam, baw Rəbəwam yakə Abiya, baw Abiya yakə Asafə, ⁸ baw Asafə yakə Zhəzafatə, baw Zhəzafatə yakə Zhəwram, baw Zhəwram yakə 'Waziyasə, ⁹ baw 'Waziyasə yakə Yətam, baw Yətam yakə Ahazə, baw Ahazə yakə Ezhekiyasə. ¹⁰ Mba'a Ezhekiyasə yakə Manase, mba'a Manase yakə Amaṅw, baw Amaṅw yakə Zhəshiyasə, ¹¹ baw Zhəshiyasə yakə Yekwəniya, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy, ge'i ghala pətsaa niy kəəsəhwəshi mbəzli ka *Babilaṅw dzəti hidfi shi.

¹² Ma ləy hwəm sa kəəsəhwə məndi mbəzli ka *Izərayel dzəti hidfi ka Babilaṅw ki na, dzəghwa Yekwəniya mba'a yakə Salatiyel, baw Salatiyel yakə Zərəbabel, ¹³ baw Zərəbabel yakə Abiyədə, baw Abiyədə yakə Eliyakim, baw Eliyakim yakə Azər, ¹⁴ baw Azər yakə Sadəse, baw Sadəse yakə Ahim, mba'a Ahim yakə Eliyədə, ¹⁵ baw Eliyədə yakə Eli'azar, mba'a Eli'azar yakə Matan,

1:5 1:5 Rahabə: Zhə 2:1-24; kar Rətə lə Bəwazə: Rətə 1:4

1:6 1:6 mbəghəy Saləmaṅw: 2Sam 11-12 **1:7** 1:7 2NəMezh

11:31-13:23 **1:8** 1:8 2NəMezh 13:23-21:20; 26:1 **1:9** 1:9

1NəMezh 26:1-28:27 **1:10** 1:10 2NəMezh 29:1-33:25 **1:11**

1:11 2NəMezh 34:1-36:21

baw Matan yakə Zhakwapə, ¹⁶ Dzəghwa ki baw Zhakwapə yakə *Zhezhefə, ntsaa məəti Marəy, mbəghəy Yesəw tsa har məndi vaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala ki.

¹⁷ Ma mbəzli yakə məndi va kwətiŋ kwətiŋ, ka 'wava tə Abəraham pa' tə Davitəy, məŋ lə fadə na jijih. Dzəghwa mbəzli yakə məndi kwətiŋ kwətiŋ ka 'wava tə mazə Davitə pa' ghala vici kəəsəhwə ka Babilanw ka Izərayel na, məŋ lə fadə jijih diba. Ge'i səkəkə tə tsava vəghwə ka sar pa' tə vəghwə tsa yakə məndi Kəristəw na, gar jijih məŋ lə fadə diba. Ava tsəgha na.

*Njasa yakə məndi Yesəw *Kəristəw
(Lk 2:1-7)*

¹⁸ Avanay njasa yakə məndi Yesəw Kəristəw: A tsahwəti ndə niy nza tifa, *Zhezhefə, kə məndi slən tsa ciy, ghəci niy mə na Marəy, mbəghəy Yesəw. Ma ghəshi ghwəla ta bəvay, dza Marəy mba'a bəvə hwər lə bərçi *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. ¹⁹ Ma Zhezhefə, ghəci bazhata Marəy tsa va kiy, ntsa wəzə tsa ghəci, ka nəw kwəma Hyala tərəŋw. Kala dī ghəciiy pəli kwəma hwər tsa Marəy vaa səvəriy dzəti ngwəla kaa nihwəti mbəzli. Dza na mba'a tarəkə ndaniy səvəri mbə, kala gar sənay mbəzli gwa'a. ²⁰ Ma ghəci ghwəlay mbə təkə kwəma va tsəgha na, dzəghwa van ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səkəkəy ngəci tsəgha kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə jijiy mazə *Davitə, ka hazləni gha va bə makwa gha Marəy ta nza ghənzə ka mali gha ma, sa nzana, ma hwər tsa

βəvə na vay, Hyala mənti na dzar kwa bərçi Safə tsa nzə dəwdew tsa. ²¹ Ava ta yakə zəghwəə zal dza na, ma nza gha fanati slən Yesəw ngəci, sa nzanay, ghəci dza naa mbəli mbəzli mbə hwəlfə ci səvəri mbə jikir tsa shi» kə.

²² Ma kwəmaa mənta va gwanata tsəghay, war ta mbə kwəma gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəghwata kwa na, a kə niy niy:

²³ Ava ta βəvə hwər dza zha kwa cikita, mba'a dzaa yakə zəghwəə zal.

Mba'a məndi dzaa fanati slən Emanəwel ngəci, kə niy ni.

Ma slən Emanəwel tsa va kiy, lə ghwəmmə na Hyala, dī naa gəzə.

²⁴ Dzəghwa Zhezhefə sa fərghəy na ki na, mba'a dzaa βəvə makwa ci ka mali ci, njasa gəzanakə ndə kwal tsa Ndə sləkəpə va ki. ²⁵ Ma sa βətəvashi ghəshi ki na, mba'a ghəshi nzəyshi kala həni ma pa' va vəghwə tsa yakə Marəy va zəghwə nzə. Mba'a Zhezhefə fanati slən Yesəw ki.

2

Gəzə kwəmaa dzəkən səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma ta nighə Yesəw

¹ Mbə məlmə Betəlehem tə hidī ka Zhəwde niy yakə məndi Yesəw ki. Ghala vəghwə tsa vay, *Erədə niy nza mazə tsaa sləkə hidī va. Ma ləy hwəm sa yakə məndiy, mba'a mbəzliy

nighə sasərkwə ta sənashi shiy dzaa məniva tə hidfi səkəshi kwa ghwəmə, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta dəw, a kə ghəshi na: «A ghəy nata yəwən sasərkwə tsahwəta kwa ghwəmə, ghənzə citəŋəy na a mazə tsa *ka Zhəwifə yay, kə. Va tsəgha səkə ghəy ta tsəfəkwə kwa kwəma ci lə ta pəra'wanci dividivi. Citəŋəyəm nda dzəghwa tima na məlmə yay zəghwə va va mbə» kə ghəshi.

³ Ma sa favə mazə Erədə nava kwəma tsəgha na, mba'a her ci dzashi tərəŋw tərəŋw. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na, tərəŋw her shi dzashi kwərakwə. ⁴ Nza'jəw Erədə basəti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a. Tapə ghəci ta dəw və shi, a kə na: «Kwəma niy dza məndiy ya *Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli shama?» kə. ⁵ Ma kə ghəshi ngəci na: «Waa mbə məlmə Betəlehem tə hidfi ka Zhəwde dza məndiy ya. Sa nzanay, vanta kwəma tsasliti *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən, ma kəy:

⁶ Ma ghay məlmə Betəleheməy, mənija ghaa məlmə gəmta na mbə məlməhi tə hidfi ka Zhəwde teepəw! Sa nzanay, mbə Betəlehem dza məndiy ya mazə
tsaa
dzaa sləkə hwəlfə mbəzlee ka *Izərayel, kə»
kə ghəshi.

2:2 2:2 Lk 2:4-7; mazə ka Zhəwifə: Mt 27:11 2:6 2:6 Mishe 5:2; Zhj 7:42

⁷ Dzəghwa sa favə Erədə kwəma va tsəgha ki na, da' harvə mbəzliy sənata kwəma va tsəgha tə mbə. A kə ngəshi na: «Hwəm gha ghwəy nata yəwən sasərkwə vaa?» kə. ⁸ Ma sa gəzanci ghəshi vəghwə tsa va, a kə na: «Ma pə ghwəy məntiy, mbalam dzəmbə məlmə Betəlehem, a ghwəy pəla zəghwə va mbəba lə məhərli. Sa ka ghwəy kəsəyəy nza ghwəy səəkəə gəzara. Nzee mbəə dza ta pəra'wanci nee dəvə ngəci kwərakwə» kə.

⁹⁻¹⁰ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi mazə va tsəgha na, kafə ghəshi kafəshi ka dzashi. Ma ghəshi mbə dzashi, tsa' kə ghəshi na, sasərkwəə citəvata va ngəshi səəkə kwa ghwəmə mbə 'wanshi kwəma, mba'a ghəshi vəshishi tərəŋw ki. Ka nəw ghəshi. Ma sa tsəhəta na ge'i ge'i lə pətsa nza zəghwə va dzəghwa ti na, mba'a garəta. ¹¹ Dzəghwa ghəshi irətsə ghəshi dzashiy dzəmbə ciki tsa va. Mba'a ghəshi kəsəy zəghwə va, lə mbəghəy Marəy. Dza gəgələbə, ghəshi gələbəshi, ka pəra'wanci dividivi shi. Tapə ghəshi mbə pəeli mbəledfemer shi, ka bəbə shi dza ghəshi ta vəlanci ngəci səəmə kwa shi, ka bənci tsahi mbəzə, lə 'wərđi, mba'a dimə fəə zən wəzə, *Mirə, kə məndi kaa slən tsa nžə.

¹² Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Dza Hyala mba'a gəzanakəshi kwa shiw: «Əntaa ghwəy taa zhiniy dza zhar kwa mazə Erədə ghala pətsa ka ghwəy zhəghəva ta dzaŋwəy ma» kə ngəshi. Ma sa gəzanshi Hyala tsəgha na, mba'a ghəshi bəvə tsahwəti kwal ta dzashiy jighi.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kafə tsa kar *Zhezhefə
lə Marəy mba'a Yesəw dzəti hidfi *Ezhipətə*

¹³ Ma ləy hwəm sa dzashi mbəzliy sənata kwəma va na, dzəghwa ndəs ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy va Zhezhefə kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə, sati pəmə mali gha Marəy lə zəghwə nzə va, a ghwəy hwənwəy dzəti hidfi ka Ezhipətə lə zəghwə va. Mbala nzəyña ti shi, pa' tə vici dzee zhiniy gəzəña zhəghəvaa səəkə. Sa nzanay, ta pala zəghwə va dza mazə *Erədə ta paslamti» kə. ¹⁴ Ma sa favə Zhezhefə tsəgha na, dzəghwa na pəm, pəməvə mali ci va tsəgha lə zəghwə nzə, war ka dzashiy dzəti hidfi ka Ezhipətə həvir va. ¹⁵ Mba'a dzaa nzəyəy tə hidfi va, ka dzar pa' ghala vəghwə tsa mətiy Erədə ki.

Ma shiy mənishi vay, war ta mbə kwəmaa gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa *ndə gəzə kwəma Hyala tsa ciy dzəghwata mənishi ghəshi. Ma kə niy niy: «Ma yənəy, e harkəvəri zəghwee səvəri mbə hidfi ka Ezhipətə» kə niy ni.

*Njasa bəkwə mazə *Erədə ndərazhi*

¹⁶ Ghala vəghwə tsaa niy gəzanci Hyala va hwəy dzəmbə *Ezhipətə kaa Zhezhefə kiy, war mbə ndəghə səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma va niy nza mazə Erədə naci ki. Dzəghwa sa nay na kala tsahwə mbəzli va na, mba'a sənay dakəə dakəti ghəshi, kə, tərəñw nəfə tsa ci satiy. Dzəghwa na tsəgha ghwəni ghwənashi mbəzliy dzəmbə məlmə Betəlehem lə nihwəti məlməhi dzar vəgha. A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə

məlməhi va a ghwəy dzaa bakwamti ndərazhi yakəm ndatsə pa' tə niy mənti piya bakə ghala yakəshim» kə. Ma kwəma gəzəkə Erədə va tsəghay, sa nzana 'wava na tə vəghwə tsaa nata mbəzliy sənata kwəma va sasərkwə pa' tə vici ghwəni na va mbəzli ta bəkwə ndərazhiy, niy mənti piya bakəw. ¹⁷ Ma sa bakwamti Erədə ndərazhi ki na, mba'a kwəma va dzəghwataa dzəghwa kwəmaa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va niy nə na:

¹⁸ Ava lalaa gakata mbə məlmə Rama!

Tihwəniy tihwəni məndi, war ka ndifə ghən tərəŋw tərəŋw.

*Rashal təhwəni na ta ndərazhi nzə,
zləbati ya jəw nzə məndiy gəzanta kwəmaa
dəpanta nəfə tsa nzə,
sa nzana mba'a ndərazhi nzə va bəkwəshiw! kə.

*Zhəghəva tsa *Zhezhefə dzəmbə hidī ka Izərayel lə ghi tsa ci*

¹⁹ Dzəghwa mba'a *Erədə mətiy ki. Ma sa mətiy Erədə ki na, dzəghwa ndəs ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw kaa Zhezhefə, tə hidī ka *Ezhipətə. ²⁰ A kə ngəci na: «Zhezhefə, sati madi, pəmə mali gha ghəshi lə zəghwə nzə, zhəghəvaa zhəti hidī ka *Izərayel li shi. Sa nzanay, a mbəzliy niy pala kwal tsaa pəəsli zəghwə va va bəkwəshi» kə. ²¹ Dzəghwa Zhezhefə tsəgha mba'a madiy, pəm pəməvə kar zəghwə va ghəshi lə mbəghəy, ka zhikəshi zhəti hidī ka Izərayel. ²² Ma tsəhə na na, mba'a favə, Arkiləwəsə zəhwə na ghi ta mazə tsa Erədə tə

hidfi ka Zhəwde, kə məndi. Dzəghwa na mba'a hazləniy va nzəy tə hidfi va ki, sa nzana zəghwə Erədə Arkiləwəsə tsa va niy nza. Dzəghwa Hyala mba'a cinti kwa shiw dība njasa ka na məni. Ləy hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka Galile, ²³ Nazaretə, kə məndi slən tsa nzə. Ma mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a kwəmaa gəzəkə *ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə dzəghwata kwa. Ma kə niy ni na: «Ghəciy, ndə ka Nazaretə dza məndiy har» kə niy ni.

3

*Gəzə kwəma Hyala Zhan ndə məni *batem
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Zhj 1:19-28)*

¹ Ma ghala vəghwə tsaa nza Yesəw mbə Nazaretə kiy, mba'a Zhan tsaa məni batem kaa mbəzli tsahwəy kwamti, tə gamba ka Zhəwde ki. Dza na mba'a ghati gəzəpə kwəma Hyala, ² ma kə na: «Ghwəyəy, tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli» kə.

³ Ghala kwatanatay, a *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala niy gəzəkə kwəmaa dzəkən Zhan tsa va. Ma kə niy ni na:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy:
«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə

2:23 2:23 Lk 1:26; 2:39, 51; Zhj 1:46 3:2 3:2 4:17; Lk 3:3
3:3 3:3 Ezay 40:3

ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə
wəzə» kə,
kə niy ni.

⁴ Ma kwəbaŋ tsa dza Zhaŋ li kən ghən ci ghalaba ki na, lə shiti ngaləwba niy tsati məndi, dzəghwa biyakə pəhətəvay lə kanda hwətəbə dzəvəri mbə hwər ci. Ni ci shi zəmə zəmə na na, war hayer lə mbəzəkəwə tsa kwamti.

⁵ Dzəghwa ki, ka basəva mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbəzli mbə nihwəti məlməhi tə hidi ka Zhəwde, lə ni mbə məlməhi dzəy miy həl Zhərdenj gwanashiy dzəvəgha. ⁶ Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhaŋ ka mananshi batem kwa həl Zhərdenj ki.

⁷ Dzəghwa ki dfaŋ *ka Farisahi, lə *ka Sadəsehi səəkəshiy dzəvəgha Zhaŋ ta mananshi batem ghəci kwərakwə. Ma sa nashi Zhaŋ na, dza na ka gəzanshi, a kə na: «Ghwəyəy, nja sheshər ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəliŋəy dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səəkə sa ka məndi məntəŋəy batem nə ghwəy. Wa ntsaa gəzaŋwəy tsəgha na kəa?

⁸ Mba'a pə ghwəy dī mbəliŋwəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na, gar sənay məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy katanj katanj, kə məndi. ⁹ Nəghətəa ghwəy taa zəzəti na: “A ghəy dzaa mbəliŋəy, sa nza *Abəraham vaa jijinəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzaŋwəyəy,

3:4 3:4 2Mezh 1:8 3:7 3:7 Ghwəyəy, nja sheshər ndərəm ghwəy: 12:34; 23:33; ngwəvə Hyala: 24:15-25, 37-39 3:9 3:9 Lk 1:54-55; Zhŋ 8:39; Rm 2:28-29; 4:12

a bərçi və ta zhəghəti ya hərezli nashi ghwəy ni ka ndərazhi Abəraham. ¹⁰ A gəzanwəy ya, ndəkwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi.

¹¹ Ma yən na neyey, lə yam ngəri məninqwəy ya batem, ta mbə məndiy sənay a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy ka tsati titihwə, kə məndi. A tsahwəti ndə dzaa səkə ləy hwəm tsee kiy, a tanətəra tə dikə. Məniree gar gələbee ta tədanci kwakwahə tsa mbə səda ciw. Na na ciy, lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səkə ta məninqwəy batem. ¹² Sa ka na səkəyəy, ta mənī ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha dza naa mənī, lə kwakwa gaga ta dəvə ci. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na, mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmba» kə.

*Njasa mənī Zhanj *batem kaa Yesəw
(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)*

¹³ Dzəghwa ki, mba'a Yesəw kafəy mbə hidfi ka Galile, mba'a səkəy dzəməy həl Zhərdey. Ma sa tsəhəy na miyba na, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Zhanj ta mananci batem Zhanj. ¹⁴ Ma Zhanj na, kala dī zləba mananci batem. A kə ngəci na: «Tawa tsəgha nə gha kia? Avanay sanay, gha niy təbə naa mənira batem, zhini ba na, ka səkə vəya ta mənina batemee, pə gha shəkəna?» kə. ¹⁵ Ma kə Yesəw ngəci na:

«A Zhaŋ, wa yaŋ pə gha na gha. Sa nzanay, war tsəgha dza ghwəm mənti, nza ghwəm mbəə faghwa kwəma kwa kwəma di Hyala» kə. Dza Zhaŋ tsəgha mba'a zləbati ki, mba'a mananati batem. ¹⁶ War sa mananamti Zhaŋ tsəgha ki na, mba'a Yesəw səməy kwa yam. War ghwəla na, bəŋ ghwəmə ghwənita, nighə Yesəw na, *Safə tsa Hyalaa səəkə mə ghwəmə ndəba ghərpəpə, pə gha, ka pa'wəə dzəkən. ¹⁷ Ma fa na ba na, gaka məli ndəə gəzə kwəma səəkə məba, ma kə na: «Ava ghəci na Zəghwee dee tərəŋw, mbə vəshi nzee ti dalala» kə.

4

*Kar Yesəw lə *ndə jaka tsa Hyala*
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

¹ Ma ləy hwəm ki na, mba'a *Safə tsa Hyala pəməghə Yesəw dzəmbə gamba, ta mbə ndə jaka tsa Hyalaa həərə. ² Dzəghwa na fadə mətsəkə ghəci mənti vici mbə gamba va. Shaŋ ghəci ta ngəmiy ya wa'a havəghwə lə həvir gwa'a. Mba'a ma 'wati ghəranci ləy hwəm. ³ 'Wakəvə ndə jaka tsa Hyala ki, kət kətikəvay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanshi kaa hərezli ni a ghəshi zhəghəshi ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. ⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyalay: “Ka nzəyəy ndə tə hidfi kwataka lə shi zəmə gwa'a

3:16 3:16 ghwəmə ghwənita: Ezay 63:19; Ezhek 1:1-3; Zhŋ 1:51; SləniKY 7:56 **3:17** 3:17 Ezay 42:1; Cem 2:7; Mt 12:18; 17:5 **4:1** 4:1 Ebr 2:18; 4:15 **4:2** 4:2 Səvəri 34:28; Mt 6:16-17 **4:4** 4:4 Nəw 8:3

tsəghaw, kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa nzəy, ghənzə na saa dzaa kəsəti piy tsa ndə” kə» kə Yesəw.

⁵ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shan ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na mba'a pəməghə dzəmbə məlmə Zherəwzalem dəwdew na, mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. ⁶ Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəbəvaa dzəghwaa dzəti hidī, sa nzanay, a məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “Ta ghwənikə ka kwal nzə dza Hyalaa dza ngəŋa, nza ghəshi ka'wətəŋa lə dividivi shi, va nəghətaa hakwə gwəlahantaa tə səda gha” kə məndi» kə. ⁷ Ma kə Yesəw na: «A məndi tsasliti kwa Zliya Hyala, ma kə məndiy: “Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha Sləkəŋa ma” kə məndi» kə.

⁸ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shan ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla dība na, mba'a bəghə dzəmə ghən dəlagwaa gwəramti yakəyakə. Garə ghəshi garəshi mə, mba'a canamti pətsa sləsləkəm tə hidī gwa'a gwa'a, lə njasa nza dībədībə tsa mbə shi gwa'a. ⁹ Ma kə ngəci na: «Nay gha tsəy, shi nashi gha va gwanashiy, ta ndanashi dzee mbə dəvə gha, war tsəfəkwəŋa ma gha kwa kwəmee gwa'a tsəgha, ka pəra'wəra dəvə gha» kə. ¹⁰ Ma kə Yesəw ngəci tə kwa kərnī kwəma va ki na: «Gha gha ndə jaka tsa Hyala tsa, barvaŋa vəghee! A məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə gha dzaa tsəfəkwə, war

kaa ngøta pø gha dzaa ghøra sløni kwøtita ya hwømfa” kø møndi» kø.

¹¹ Dza ndø jaka mba'a farvay vøgha Yesøw ghalaba, mba'a zlay ka dzay ki. Mba'a *ka kwal Hyala sækøshi, tapø ghøshi mbø køeti ci ki.

*Zhøghøva tsa Yesøw dzøti hidfi ka Galile
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)*

¹² Dzøghwa mba'a møndi køsøti Zhan tsa møni *batem va kaa mbøzli, mba'am faghwa kwa førshina. Ma sa favø Yesøw kwøma va na, dzøghwa na mba'a kaføy, ka dzay dzøti hidfi ka Galile. ¹³ Ma sa tsøhøy na na, kala nzøy ghøci mbø mølmø Nazaretø, mba'a dzaa nzøyøy mbø Kapernahwø, mølmø lati møndi miy kwøfa ka Galile. Ma pøtsa nzøyøy na va tiy, mbø tsa sløkø ka Zabølanw læ ka Neføtali pi na. ¹⁴ Ma mønta kwøma va tsøgha kiy, war ta mbø kwømaa niy gøzøkø *Ezay ndø gøzø kwøma Hyala vaa dzøghwata kwa na. A kø niy niy:

¹⁵ A ghwøy ghwøy mbøzli tø hidfi ka Zabølanw læ shi ka Neføtali,

hidfi kwa kwal tsa sækøø dzømøy kwøfa,

pøriða pøriða tø miy høl Zhørdøn,

hidfi nzøyshi mbøzliy sønata ma Hyala katan na ti shi tø hidfi ka Galile,

¹⁶ ghwøy ghwøy mbøzli mbø kwøslinjwøy niy,

ta nay wan tsa dzaa møniva tørdøn tsa dza ghwøy.

Mba'a wan tsa va dzaa sækøø

dzəkən mbəzliy nzəyshi mbə zhəkwətə, tə pətsa
nza mətī,

kə niy ni.

¹⁷ Ma ghalaba ki na, mba'a Yesəw ghati gəzəpə kwəma Hyala, a kə na: «A pə ghwəy məntiy, tsatim titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, a ghwəy zlashi shiy niy məni ghwəy kwatəna. Sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli» kə.

*Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi fadə
(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)*

¹⁸ Tə nahwəti vici Yesəw mbə dza dzar miy kwəfa Galile na, mba'a nashi mbəzli bakə, kar ndə lə zəmbəghəy, ghəshi mbə bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. Mbəzli vay, kar Shimanjw tsa nə məndi slən tsa ci Piyer, kə məndi, mba'a Andərə zəmbəghəy niy nza ghəshi. ¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi tsəgha ki na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa məntəjwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səəkə ta nəwra» kə. ²⁰ Ma sa favə ghəshi tsəgha na, nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi nəwhwə.

²¹ Zhini sa dzay na kwa kwəma ba na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli bakə, ngwarməmə ghəshi, kar Zhakə lə Zhan, ndərəzhi Zhebede. Gwanashi ghəshi tifa kwa kwambəwal lə dəshi gwa'a, ghəshi mbə gwəma zlekwer shi. Dzəghwa sa nashi Yesəw na, mba'a harhwəshi. ²² Dza nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata kwambəwal tifa,

lə dəshi Zhebede gwa'a, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Sləni Yesəw mbə Galile
(Lk 6:17-19)

²³ Dza Yesəw mba'a kafəy təwramti təwrə mbə məlməhi tə hidfi ka Galile gwanashi. Mba'a bananavəshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə vədəvəder shi gwa'a. ²⁴ War slən tsa ci məndiy gəzə gwa'a tə hidfi ka Shiri ki. Ma sa favə məndi tsəgha na, dza məndi, basə basə məndi basanakə mbəzli sanshi zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən ngəra'wə gwanashi tsəgha ki, mbəzli ghəranshi gazlaka, ka bashakə, lə mbəzli məəti məəti vəgha ni. Dza na mba'a mbəlantishi. ²⁵ Ma ghəci mbə dza dza ci va kiy, tərəjw mbəzli səkəshi ta nəw tə hidfi ghəngəhən ghəngəhən. Ka tsahwə tə hidfi Galile, lə səkə tə hidfi nə məndi, Hidfi Məlməhi Məj, kə məndi, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə tə hidfi ka Zhəwde, mba'a mbəzli mbə məlməhi tə hidfi pəriba pəriba tan həl Zhərdenj gwa'a.

5

Kwəma bənipə Yesəw mə ghən kəlanj Vəh 5-7

¹ Dzəghwa ki, sa nashi Yesəw mbəzli dən ni va mbə səkə dzevəgha tsəghay, dza na mba'a dzəməy mə ghən kəlanj. Dza das

nzøyøy, mba'a mbözli ta sēfa ci sēakēshiy dzövəgha kwərakwə. ² Dzəghwa Yesəw mba'a ghati bananshi kwəma ghəngħən ghəngħən kaa mbözli.

Kwəma wahə tsaa gwəramti ta mbözliy nəw Hyala

(Lk 6:20-23)

³ A kə Yesəw na:

«Vəshi na ta mbözliy sənay daw nza ghəy, a ghəy mawti Hyala mbə nəfə ghəy ta kəətīnəy, kə ghəshi.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzøy mbə mbözli sləkə Hyala.

⁴ Vəshi na ta mbözliy wahə.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta dəpanatishi nefer shi.

⁵ Vəshi na ta mbözli nza nefer shi wəzə.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta bananshi hidi,

njasa niy gəzanakəshi na va.

⁶ Vəshi na ta mbözliy pəla mənī war

kwəma di Hyala lə nəfə tsa shi gwa'a gwa'a.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta kəəti

lə mənī kwəma di ghəshi va.

⁷ Vəshi na ta mbözli zhanshi hwər tsa shi ta nihwəti mbözli.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta zhəhwər ti shi kwərakwə.

⁸ Vəshi na ta mbözli nza nefer shi dəwdəw kwa kwəma Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nata Hyala lə mətə shi.

⁹ Vəshi na ta mbəzliy mbəə sləkati nihwəti mbəzli kwa jipə shi.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyalaa har ka ndərazhi nzə.

¹⁰ Vəshi na ta mbəzli sanshi məndi ngəra'wə, war tə sa məni ghəshi kwəma dī Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.

¹¹ Ghwəyəy, vəshi na tə ghwəy, kama na, war ə məndiy tsətsəərəwəy, ka saɲwəy ngəra'wə, ka slasla dzərvəə dzəkən ghwəy tə gəm, sa nza ghwəy mbəzli ta sədeə. ¹² Ghalabəy, vəshi pə ghwəy taa vəshi tərəw. Sa nzanay, ta ngavəwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. Ava war tsəgha niy sanshi ghəshi ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyalaa niy 'waa səəkə» kə Yesəw.

*Nja waɲ pi ghəshi lə pəsər tsaə tərə məzlir na
*mbəzli ta səda Yesəw tikə tə hidī
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)*

¹³ Dzəghwa ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta sədeə ni kiy, nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hidiy, nja məzlir ta gwəma er na. Ma fəca ka ndezhekiy kərəy mbə məzlir kiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia? Ka gwəmati er niva məzlir ghwəla tepəw. War ka shəkati pəsər tsa va dzəy tə

5:9 5:9 Ebr 12:14 5:10 5:10 1Pi 3:14 5:11 5:11 10:22; Lk 6:22 5:12 5:12 2NəMezh 36:16; Mt 23:30; Lk 6:23; SləniKY 7:52; Ebr 11:32-38; Zhk 5:10 5:13 5:13 Mk 9:50

ngwøla gwa'a tsøgha na kwøma ci. Ma nza mbøzli dza dzar ti.

¹⁴ Nzøy tsa ghwøy mbø mbøzli tø hidfi dibay, njasa ka waŋ pi vaa nza na. Mba'a kø møndi ngati mølmø dikø na mø ghøn ðal piy, ka mbay møndiy mbøloy kala nata ndø ghwølaw.

¹⁵ Zhini dibay, søøkø møndiy tsøraghwa ghwø kwa gørkøwa ta dzøbakøn tasaw kønøw. War pøtsaa gwøramti ðal ka møndiy pøla ta fø ti mbø ciki, ta mbø ghønzøø mbøro kaa mbøzli mbøba gwanashi. ¹⁶ Ava war tsøgha kø nzøy tsa ghwøy møniy, nja gørkøwaa møni waŋ pi va kaa mbøzli. Møni pø ghwøy møni na wøzø na kwøma ta mbø møndiy nata. Ma nza møndi fal sløn tsa Døŋwøy tsa mø ghwømø tsøgha ki» kø Yesøw.

*Bønipø kwømaa dzøkøn *kwøma pøhøti Hyala*

¹⁷ Dzøghwa ma kø Yesøw diba na: «Nøghøtaa ghwøy zøzøti ta sawavøri kwøma pøhøti Hyala lø kwemer gøzøkø ka gøzø kwøma Hyala søøkee, pø ghwøy ma. Øhøŋ, søøkøree ta sawa nzøw. Ma søøkø tsee tsay, war ta mbøø faghwa kwøma kwemer va kwa, lø ta pøraslikøvøriŋwøyshi søøkøree. ¹⁸ Favøm ø gøzaŋwøy ya, ta na navay, tsøgha na, ya war hwømba dza naa nza,

pa' ghala ka ghwømø nata ghwøy na, lø hidfi nashi ghwøy ni køðfishiy, shiy tiba ya ni jøw ni, mba'a ghøshi dzaa tamtøvashi søvøri mbø kwøma pøhøti Hyalaw. ¹⁹ Va tsøgha nzana kiy, ma ntsaa ði ma føti va ta kwøma va, ya naa gwøramti jøw na mbø, mba'a ðananavø kaa

nihwəti mbəzli tsəgha a ghəshi dī ma fəti tiy, tsava ndə dza naa kəray tə shigə mbəzli sləkə Hyala. Ma ntsaa kəsəvə kwəma va va wəzə, ka dī fəti ti, dzəghwa tsəgha bananavə kaa nihwəti mbəzli a ghəshi dī fəti ta kwəma vay, ntsa dikə tsa mbə mbəzli sləkə Hyala dza tsava ndəə nza. ²⁰ Ə gəzanjwəy ya sana, mba'a pə ghwəy dī dzəmbə mbəzli sləkə Hyalay, dī pə ghwəy dī fəti ta kwəma nzə. Tərənjwəba ghwəy kəə dī fəti kaa *ka bənipə kwəma, ghəshi lə *ka Farisahi» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən bə nəfəə dzəkən ndə

²¹ Ma kə Yesəw dība na: «A ghwəy sənay, a *kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy gəzəkə: “Ka pəəsli ndə gha ma! Ya wa ntsaa dzaa pəəsliti ndəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə” kə niy ni. ²² Ma nə ya ngənjwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war nəfəə bəti ndəə dzəkən zəmbəghəyəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə ti. War mba'a kə ndə ni kaa tsahwəti ndə: “Ma ghay, ndə mbə ghaw” kəy, ta dzəti ngwəvə dza tsava ndə kwa kwəma ka sləka mbəzli. Ma ntsaa ni kaa zəmbəghəy: “Hil tsa” kəy, dzəti ghwə Hyala kədi ma dza tsava ndə.

²³ Mba'a pə gha bəvə shiy ta dza ta vəlantashi kaa Hyala, dzəghwa mba'a gha zəzəvə nahwəti kwəma mənti gha kaa tsahwəti zəmənja tifay, ²⁴ ə pə gha zlashi shi tarəkə gha va bə kaa Hyala tifa kwa kwəma Hyala di. Mbala a ghwəy dzaa jakənjwəy sləkamti kwəma kwa jipə ghwəy lə

zəmənja tsa va. Ma nza gha zhəghəvāa səkə ta banta shi gha va kaa Hyala ghalaba.

²⁵ War mba'a kə ntsa hēerəva ghwəy liy harnaa dzəti ngwəvəy, ditəvaŋa tanŋa a ghwəy sləkamtim kwəma va li ghala ghwəy ghwəlanwəy kwa kwal ta tsəhə vəgha ndə sla ngwəvə. Kala tsəghay, ta pəmanaghəŋa dza na kaa ndə sla ngwəvə, ka ndə sla ngwəvə dza na, mba'a pəmanaghəŋa kaa ka sawji, dzəghwa mba'a ka sawji dzaa kalayŋa mbə ciki fərshina ki. ²⁶ E gəzanee, ta na navay, tsəgha na, ghalabay ka dza məndiy pəlanja tepə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a, njasa dza məndiy slavəŋaw» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma ghwərghwər

²⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw difa na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Əntaa gha məni ghwərghwər ma!” kə niy ni. ²⁸ Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war kwataka lə mətse nata ndə mali tsahwəti ndə, dza ka səkwa nzəghə ci tiy, a tsava ndə manamti ghwərghwər gwa'a tsəgha lə mali va mbə nəfə tsa ci. ²⁹ Va tsəgha nzana ki, war mba'a kə nahwəti mətse ghaa ngədfiŋaa dzəmbə məni *kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə lə gha. Sa nzanay, wəzəba nza gha lə mətse kwətŋta na, kən na dza vəgha gha gwanataa ndita mbə ghwə. ³⁰ Ya dəvə kwa bəzəmə gha fəŋa naa

dzəmbə mənı kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba nzəynə gha lə dəvə kwətınta na, kən dzəmbə ghwəə kədi ma lə vəgha gha gwanata» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma təhəva tsa kar zal lə mali

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

³¹ Ma kə Yesəw dıba na: «Zhini bəy, a *kwəma pəhəti Hyala gəzəkə: “Mba'a kə ndə təhamti mali ciy, ə kə tsaslanavə zliyaə bənavə, ta mbəə cipə kwəma təhə tsa təhamti na va” kə niy ni. ³² Ma nə ya ngənwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya wa ntsaa təhamti mali ci, kala mənti ghwərghwər ghənzəy, tsava ndə fambə na mali va mbə mənı ghwərghwər, sa ka na dza mba'a dzaa bəhwə tsahwəti zal. Dzəghwa ma zal tsaa dzaa bə mali təhəvərivay tsahwəti zal li kwərakwə bə na, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma zəmə fəla

³³ Dzəghwa ma kə Yesəw dıba na: «A ghwəy favə njasa gəzanakə *kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy nza dıba: “Mba'a pə gha zəmanti fəla ta mənı kwəmay, ka zhini miy gha ti ma. Mənti kwəma zəmanti gha va fəla ta mənı nzə kwa kwəma Ndə sləkəpə” kə niy ni. ³⁴ Ma nə ya ngənwəy ta na tsee ghən nee kiy, əntaa ghwəy zəmə fəla tepə ma. Ka zəmə fəla ghwəy, yən

5:31 5:31 Nəw 24:1; Mt 19:7; Mk 10:3-4 5:32 5:32 19:9; Mk 10:11-12; 1Kwər 7:10-11 5:33 5:33-37 23:16-22; Zhk 5:12 5:33 5:33 SləniTaH 19:12; Bəla 30:3 5:34 5:34-35 Ezay 66:1; SləniKY 7:49

lə pətsa mə ghwəmə, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghwəmə va na gəzli nzəy Hyala mbə Mazə tsa nzə kwa. ³⁵ Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə hidfi ni, pə ghwəy ma. Sa nzanay, hidfi va na shi kədfi Hyala səda nzə ti shi. Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə məlmə Zherəwzalem, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghənzə na məlmə Hyala, mazə tsa dikə tsa. ³⁶ Əntaa ghwəy dzaa zəmə fəla tepə, ya ghəy lə ghən tsa ghəy, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ka mbay ghwəy zhəghanti səti mbə ghən ghwəy payta, ya ngəritaw. ³⁷ War ma kwəma ka ghwəy gəzəy: “Yi” ka ghwəy ni, kwəma kə tsəgha katanj. Kala tsəgha kə na: “Awə” pə ghwəy. Sa nzana, mba'a pə gha mətəhakən zəmə fəlay, səəkə va *ndə jaka tsa Hyala səəkə nava kwəma tsəgha» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən wa shiy tə ndə
(Lk 6:29-30)*

³⁸ Dzəghwa ma kə Yesəw difa na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasaa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Mba'a kə ndə yahwamti mətə sə ghay, yahwamti naci kwərakwə. Bəkwə kə ndə tədamti slini ghay, dza bəkwə gha tədamti na ci kwərakwə” kə niy ni. ³⁹ Ma nə ya ngəjwəy ta na tsee ghən nee kiy, mba'a kə ndə məntəjwəy *kwəma jikir nay, ka nə ghwəy war ghəy wati shi ghəy ti lə kwəma jikir na kwərakwə pə ghwəy ma. Mba'a kə ndə sləvantəja vəgha ghən gha tar bəla kwa bəzəmə ghay, zhəghanavə na tarkə bəla tar kwa zlebi,

a ghæci zhiniy lækantøja vøgha nava bøla difa. ⁴⁰ Mba'a kə ndøø pøla kəsønja dzøti ngwøvø sa dī na zløghwøhwø kwøbanj dānkæci tsa kən ghøn ghay, zlatanavø kwal a ghæci bø ya lø lækwøsa kən ghata gwa'a følghøn. ⁴¹ Mba'a kə ndø mbø mbøzliy sløkø hidī ni kaa ngøja, war gha bøghøra shi ya niy dzøti pi gar kiløwmetør kwøtiñ, køy, ø pø gha zhiniy møtsøhø bānci shi gar kiløwmetør bakø. ⁴² Mba'a kə ndøø døw shiy va ghay, bø pø ghaa bānci shi. Mba'a kə ndø søøkøy ta døw tøm va ghay, ka ini gha ti ma, bānavø» kə Yesøw.

Dim ka jaka ghwøy
(Lk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Dzøghwa ma kə Yesøw difa na: «A ghwøy favø njasa gøzøkø *kwøma pøhøti Hyala: “Di pø ghaa dī tsa gha ndø, ka pa jaka lø ndø mbøz tsa gha” kə niy ni. ⁴⁴ Ma nø ya ngønøy ta na tsee ghøn nee kiy, ø pø ghwøy dī kwøma ka jaka ghwøy, ka cø'wø wøzø hwør tsa Hyala ta mbøzliy sanøy ngøra'wø. ⁴⁵ Mba'a pø ghwøy møni tsøghay, ndørazhi Dønøy Hyala mø ghwømø nza ghwøy. Sa nzanay, war yømyøm ka naa kədī piy dzøkøn ka ndørem mbøzli, lø mbøzli wøzø hwør ni gwa'a. Ka nzømø van dzøkøn shi mbøzliy møni kwøma wøzø na, lø dzøkøn ni mbøzliy møni *kwøma jikir na gwa'a. ⁴⁶ Mba'a pø ghwøy dī war mbøzliy dī kwøma ghwøy

5:40 5:40 1Kwør 6:7; Ebr 10:34 5:43 5:43 SløniTaH 19:18; Mt 22:39; Mk 12:31; Lk 10:27 5:44 5:44Søveri 23:4-5; Rm 12:20; 1Pi 2:20-23; cø'wø ta ka jaka Lk 6:28; 23:34; SløniKY 7:60; Rm 12:14; 1Kwør 4:12; 1Pi 3:9 5:45 5:45 Ef 5:1

gwa'a tsəgha, kala dī ma nihwətiy, ka dza Hyalaa ngavəḥwəy zhəmə ghwəy ki na? Tibaw, ka ngavəḥwəyəw, ya mbəzli nja ka *dəwan, ghəshi ka zləghwəy, kar ghəshiy dī kwəma mbəzliy dī kwəma shi kwərakwə. ⁴⁷ Mba'a pə ghwəy səkwə war ngwardəhiḥwəy ja' ja' kiy, wa na nahwəti kwəma ghakə ghwəy mbə pərtaa? Sənay ghwəy, ya mbəzliy nəw ma Hyala na kar ghəshiy səkwə ngwardəshi kwərakwə, pə ghwəy sa? ⁴⁸ Ava va tsəgha, ghwəy mbəzli ta sədee ni kiy, a pə ghwəy mənī kwəma wəzə na kaa mbəzli gwa'a, nza ghwəy nza ka mbəzli kama fəti tar kabaka shi ya jəw nza, njasa nza Dəḥwəy Hyala va mə ghwəmə, kala kama fəti və» kə Yesəw.

6

Bənipə kwəmaa dzəkən nga shiy kaa ka cicikwə

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «Mba'a pə ghwəy dī ghəratī sləni wəzə na kwa kwəma Hyalay, ka nə ghwəy, war mbəzli naḥwəy gwa'a gwa'a ta falḥwəy, pə ghwəy ma. War mba'a pə ghwəy mənī sləni ta falḥwəy mbəzliy, ka dza ghwəy kwəmavə zhəmə ghwəy va Dəḥwəy Hyala mə ghwəmə tsəgha teepəw.

² Mba'a pə ghaa dī nga shiy kaa ndə cicikwə kiy, ka nə gha war gha zlanata kwəma ta nganci shi va, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa mənī, pə gha ma. Na nashiy, war kwa kwəma mbəzli kala zlanə kwəma dzar mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, lə

kwa kwal ka ghəshiy dī nga ni shi shiy kaa ka cicikwə, war ta mbə məndiy falshi. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi kwəməvə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va. ³ Na na gha, mba'a pə ghaa dī nga shiy kaa ndə cicikwəy, tə mbə pə ghaa bəncishi. Kala sənivə ndə ya madiganə tsaa gwəramti. ⁴ Mba'a pə ghaa mənī tsəghay, ta ngavəṇə zhəmə gha dza dəṇə tsaa nashi shi ka gha vaa mənī tə mbə» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən cə'wə Hyala
(Lk 11:2-4)*

⁵ Ma kə Yesəw dība na: «Mba'a pə ghwəy dī cə'wə Hyala dībay, əntaa ghwəy mənī nja mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla ma. Na nashi mba'a kə shiy dī cə'wəy, mbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə ka ghəshiy garəshi lə tə pətsa jakəshi kweler, ta mbə mbəzli gwa'aa nashi, ka falshi. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi kwəməvə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va. ⁶ Na na gha mba'a pə ghaa dī cə'wə Hyalay, dzəmbə ciki tsa gha pə gha dzaa dzəmbəṇə, dzəghwa disl gha kalakən ciki kən ghən gha. Ghalabə kiy nza gha cə'wə Dəṇə Hyala kwətīṇə, sa nzanay, mbəba na Hyala vəgha gha. Mba'a pə ghaa mənī tsəghay, Dəṇə tsaa nashi shi ka gha vaa mənī tə mbə dza naa ngaṇə na gha zhəmə.

⁷ Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy dzaa nzati nza ndimndim ka bala kwəma d'əṇəṇ, njasa ka ka ta mbəri vaa mənī ma. Ma ka gəla niva mbəzliy bərkəti ta na nashiy, ta zləbavə cə'wə ghəy va dza Hyala sa ka ghəy balanakə

kwøma ðaŋaŋ, ka ghøshiy ni. ⁸ Əntaa ghwøy mømøni nja sa shi va na ghwøy ma. Sa nzanay, ghala ghwøy ghwøla ta gha cə'wøy, cəke' sənamtı Dəŋwøy Hyala kwømaa gaganwøy, ði ghwøy cə'wə ti gwa'a. ⁹ Mba'a pə ghwøy ði cə'wə Hyalay, avanay njasa ka ghwøy cə'wə:

“A Dəŋøy tsa mə ghwəmø,
ə cə'wəŋa ghøy nza mbəzli mbəø sənay Hyala
ðewðew na
nza gha, kə ghøshi, ka fal sløn tsa gha.

¹⁰ Mazə nza gha, səəkə sləkəŋøy.

Njasa mənıva kwøma ði gha va mə ghwəmøy,
tsəgha kəø mənıva tikə tə hidı kwərakwə.

¹¹ Bəŋøy shi zəmø gar məkəŋøy ndatsə.

¹² Pəlatanøy kwøma ghøy jikir na məntı ghøy,
njasa pəlanshi ghøy va
na mbəzliy mənıŋøy *kwøma jikir na kwərakwə.

¹³ Ndəghwətəŋøy vantaa ndə jaka dzaa
həərətəŋøy
ta mənı kwøma jikir na,
bəkəvəriŋøy mbə dəvə ci.

[Sa nzanay, gha na saa mənı mazə, lə bərçi,
mba'a shəndəkə, ya pa hwəmba nzə. *Amin”]
pə ghwøy ta ni.

¹⁴ A gəzanwøy yay, war mba'a pə ghwøy
mbə pəlanshi kwøma jikir na mənıwøy
nihwəti mbəzli mbə nəfə tsa ghwøyøy, war

6:8 6:8 6:32; Lk 12:30 **6:9** 6:9 Ezhek 36:23 **6:10** 6:10 4:17;
7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mk 3:35; 14:36; Lk 22:42; Zhŋ
4:34; 6:38-40; SləniKY 21:14 **6:11** 6:11 6:24-34 **6:12** 6:12
6:15 **6:13** 6:13 10:16-25; 24:3-28; Zhk 1:12-15; Zhŋ 17:15; 2Tes
3:3; 2Tim 4:18 **6:14** 6:14-15 5:24; Lk 6:37; Ef 4:32

ta pəlatanwəy na ghwəy dza Dəŋwəy tsa mə ghwəmə dza mbə nəfə tsa ci ghalaba kwərakwə. ¹⁵ Kala pəlanshi kwəma məntəwəy mbəzli jikir na pə ghwəy mbə nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy pəlatanwəy na ghwəy kwəma jikir na mananci ghwəy kwərakwəw» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən səwmay

¹⁶ Ma kə Yesəw difa na: «Mba'a pə ghwəy mbə səwmay ta cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy məniwəy war barcicəkəwə, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa məni ma. Ka ghəshiy dzay ni'wə ni'wə, ghəshi mənti pətsa mbə kwəma shi, ta mbə məndiy sənivəshi, ka mbəzli ka məni səwmay. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma gəla mbəzli vay, a ghəshi kwəmavə na shi va zhəmə pəla ghəshi tikəta gwa'a. ¹⁷ Na na gha mba'a pə ghaa məni səwmayəy, pəshi pə gha pəshi pətsa mbə kwəma gha, dza mba'a gha vərəti shəti mbə ghən tsa gha wəzə lə in, ¹⁸ əntaa məndi sənay mbə məni səwmay nza gha, kə məndi. War Dəŋa tsa mə ghwəmə saa dzaa sənay, ghəci saa nashi shi məni gha mbə mbə ni gwa'a, ghəci dza naa waŋa zhəmə gha ki» kə Yesəw.

*Ti ghəra sləni, ta shi mə ghwəmə, lə shi tə hidfi
(Lk 12:33-34)*

¹⁹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə ghəra sləni ta bəsə

6:15 6:15 18:35 **6:16** 6:16-17 Ezay 58:5; Mt 4:2; 9:14-15; 17:21; Mk 2:18; 9:29; Lk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; SləniKY 13:2-3; 14:23; 2Kwər 6:5; 11:27 **6:19** 6:19 Zhk 5:2-3

shiy tikə tə hidfi ni, tə pətsa dza ləmaa nza gar ndəbəhwəshi, ya limir na, gar yəfamtishi, ya ka ghəli na, mba'a ghəshi pələfamtī cikiy pahwəshi lə ghəli ma. ²⁰ Wəzəba ta shiy gwəramti, basəti Hyala mə ghwəmə, pə ghwəy ghəra sləni, tə pətsa dza limir mbay ma yəfamtishi, kala ndəbamtishi ya ləma nzə. Ya ka ghəli na, kala dza ghəshiy mbay pələfamtī cikiy ghələhwəshi. ²¹ Tawa gəzanwəy ya kwəma va tsəghay, sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tifa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə Yesəw.

(Lk 11:34-36)

²² Ma kə Yesəw difa na: «A ghwəy sənay, mətəhi ghwəmmə na gərkəwa tə vəgha ghwəmmə. Mba'a kə mətəhi ghaa nay pi dīwenj dīwenjəy, mbə wanj pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaba ki. ²³ Mba'a kə mətəhi gha kala nay pi dīwenj dīwenjəy, mbə kwəsli na vəgha gha. Tsəgha na difa, ma wanj pətsa katanj tsa va Hyalay, sa mbə nəfə tsa ndə ngəri na. Mba'a kə wanj pətsa mbə gha va mənij zhəkwətəy, mbə kwəsli nza gha gwananə ghalaba ki» kə Yesəw.

(Lk 16:13)

²⁴ Zhini ma kə Yesəw difa na: «A ghwəy sənay, ndə tifa mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Banj dza naa dī kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na, kala mənī ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati

sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy banavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanashi kaa Hyala
(Lk 12:22-32)

²⁵ A kə Yesəw dība na: «Ava va tsəgha nə ya ngəjwəy kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma. A piy tsa ndə tanəti shi zəmə, a vəgha ndə tanəti shi pa naa dzəkən ghən ci dība, pən. Tsəgha ghənzə sa? ²⁶ Nighətim ya 'yegwer tə ghwəmə di. Ka za ghəshiw, ka mənī shiy ghəshi səəkə kwamtiw, ka basə shi zəmə ghəshi kwa taməw. Ya tsəgha nzə kiy, Dəjwəy tsa mə ghwəmə zəmānshi na shiy. Njana nzana tsəgha kiy, a Hyala dzaa bəjwəy shi zəmə, sa nzana diməba tə ghwəy kaa 'yegwer. ²⁷ Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na slavəjwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay ghwəy tēpəw.

²⁸ A nava nə ghwəy kəslimbə ghwəy ghən mbə təkə kwəma shiy dzəkən ghən ghwəy gəma? Nighətim njasa ka fəhi kwamtiy mbərəti ghwə wəzə. Kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbənər ghəshiw. ²⁹ Ya tsəgha nzə, e gəzanjwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmanjw ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəbanj ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə

gambaw. ³⁰ A ghwøy sənay mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw. Ka ndə nata ndatsə na, kwəma gagaw, ma tə həzlimə na, ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Kwa nzana tsəgha Hyalaa təbəti shi ka mbərə ghwə wəzə kiy. Kala ghwøy ghənzə dzaa gwəraa pakəñwəy niy gwəramti wəzə ni shiy, ghwøy mbəzli ki na. A gəzanwəy yay, banavə nefer tsa ghwøy ghwøy kaa Hyala gwanashiw.

³¹ Ka təkə ghwøy, wa shi dza ghwəmmə zəməa? Wa shi dza ghwəmmə saa? Wa shi dza ghwəmmə paa dzəkən ghən ghwəmməa? pə ghwøy ma. ³² Ma mbəzliy tsəva lə pala niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala na ghəshi. Ma ghwøy ta na tsa ghwøy ghənəy, a Dəñwəy tsa mə ghwəmə sənashi niy kama va ghwøy shiy gwa'a. ³³ Wəzəba banavə ghwøy nefer ghwøy kaa Hyala na, nza ghənzə sləkəñwəy. Mənim naa təbanta kwəma. Ma nza Hyala ndanwəy niva shiy gwanashi. ³⁴ Ka tsə tsəva ghwøy mbə təkə dzəkən vici həzlimə ma. A vici həzlimə va sənay tsəva ta tsa nzə ghən kwərakwə. Ya namafa vici gwa'ay, war mək na ngəra'wə tsa sa na, ta tsa nzə ghən» kə Yesəw.

7

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwøy ma

(Lk 6:37-38, 41-42)

¹ A kə Yesəw diba na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwøy ma. Mba'a pə ghwøy ndərə

6:30 6:30-31 14:31 **6:32** 6:32 6:8 **6:33** 6:33 1Mezh 3:11-14;
Cem 37:4-5 **6:34** 6:34 Səvəri 16:4, 19-20 **7:1** 7:1 Zhk 4:11-12;
1Kwər 4:5

nihwəti mbəzliy, a Hyala dzaa ndəreŋwəy kwərakwə. ² Sa nzanay, war njasa ndərə ghwəy va nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa ndəreŋwəy kwərakwə. Njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta mənīŋwəy kwərakwə. ³ Sa wana nighə gha kwashebi məzadi jəw ni tə mətse zəmənja, kala nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə na gha mətse? ⁴ Njaa njaa gha mbay ni: “A zəmə, kadiw di e bantənja kwashebi məzadi jəw ni ni tə mətse gha” pə gha, war zlanələy tsəm tə na gha mətse kia? ⁵ Ma gha gha ntsaa bəti ghən tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha banti pərba tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətse di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi dīwen dīwen, ta bananti kwashebi məzadi tə na zəmənja mətse.

⁶ Ka bānsi shi wəzə ni dēwdēw ni ghwəy kaa kireketi ma. Vantaa ghəshi dzaa zhiniy zhəghəkəvashi ta həcīŋwəy. Ka ndəghənəy ja'wa mbəzə ghwəy ghwəy kaa ngəreder ma, vantaa ghəshi dzaa kadambə mbə hidī lə shidshid shi» kə Yesəw.

Cə'wəm shiy va Hyala a ghwəy dzaa kwəməvəshi
(Lk 11:9-13)

⁷ Ma kə Yesəw dība na: «Cə'wəm shiy va Hyala, ta ndaŋwəyshi dza na. Pəlam shiy və, ta kwəməvəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har, ta zləbaŋwəy kwəma dza na. ⁸ Sa nzanay, ya

7:2 7:2 Mk 4:24; Rm 2:1; 14:10-12 7:7 7:7 Zher 29:12-14; Mt 18:19; 21:22; Mk 11:24; Zhj 14:13-14; 15:7; 16:24; Zhk 1:5; 1Zhj 5:14-15

wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta banavəshi dza mēndi. Ya wa ntsaa pēla shiyəy, ta kwəməvəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə ghiy, ta zləbanci kwəma dza mēndi.

⁹ Ndə tifa mbə ghwəy, ka dəw dəfa zəghwə ci və na, dza tsəŋ, bəvə hakwə ka bānci na? ¹⁰ Naa ka dəw kəlipə zəghwə ci və na, dza hən, banavə shishi difa na? Tsava ndə tifa. ¹¹ Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni, mba'a ghwəy sənay bānsi shi wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaba Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə ki, pə ghwəy, ka na mbay ma bānsi shiy gwəramti wəzə kaa mbəzli cə'wə shəkəna?

¹² Njasa dī ghwəy va mēndiy mənīwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy man-anshi kaa mbəzli kwərakwə. Ava ghənzə na na gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala, lə kwəma gəzəkə Zliya ka gəzə kwəma Hyala» kə Yesəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na lə na bəŋw na

(Lk 13:24)

¹³ Ma kə Yesəw difa na: «Ghwəy ghwəy shiy nəw kwal tseyey, kwa na te'wə na miy dəgha pə ghwəy dzakə ghi. Ma miy dəgha bəŋw nay, bəŋw na kwal tsa nzə. Mbəzli dāŋ ka naa dza kwa kwal tsa va. Ma mbəzli dza kwa kwal tsa vay, ta zashi dza ghəshi. ¹⁴ Ma na miy dəgha te'wə na vay, kwal tsa dza mbəzli mbay dzəvəgha Hyala ta kwəməvə piy tsaa kədī ma ghəshi na. Ma kwal tsa te'wə tsa vay, ngahə

ngahə na dza kwa. Daŋ dza mbəzli kwa kwal tsa va kiw» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mbay təhəvəri dəŋw fə wəzə na lə dəŋw fə gəmgəm na
(Lk 6:43-44)

¹⁵ Zhini ma kə Yesəw difa na: «Ə pə ghwəy ya ghən tsa ghwəy va ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa ka ghəshiy səəkəshi dzəvəgha ghwəyəy, mba'a ghəshi zhəghəti ghən tsa shi war nja tenkesliy təvə ma kwəma. Mbalaa mbəba mbəba mbə nəfə tsa shi na, dəghwava jezl tsa ghyanakə tsa ghəshi. ¹⁶ Mba'a kə ghəshi tsəhəshi vəgha ghwəyəy, gwa'a dza ghwəy mbay tihəvəri shi tə sləni dza ghəshiy ghəra. A ghwəy sənay kiy, ka mbay mbəzakwaa yati hikəniw, ka mbay gwəvidiy yati bəzakəw. Tsəgha na. ¹⁷ Ma fə wəzə nay, ya fə wəzə na ka naa ya. Fə gəmgəm na na, ya gəmgəm na ka naa yati kwərakwə ba. ¹⁸ Na navay, a ghwəmmə sənay ka mbə dəŋw fə wəzə naa yati ya fə gəmgəm naw. Ka mbə tsa gəmgəm tsa dəŋw fəə yati ya wəzə na kwərakwə baw, tsəgha. ¹⁹ Ma fəə ya ma ya wəzə na va, ya nama fə na kiy, a ka məndiy kəslamti, mba'am pəhamti ghwə ti. ²⁰ Ava tsəgha pə ghwəy sənay tihəvəri ka gəzə kwəma Hyala, tə sləni ghəra ghəshi, ta sənay niy nza ghəshiy ka gəzə kwəma Hyala katan ni, ya ka slasla dzərvə na ghəshi» kə Yesəw.

7:15 7:15 Nəw 13:2-4; Mt 24:11, 24; SləniKY 20:29; 2Kwər 11:13-15; 2Pi 2:1; 1Zhŋ 4:1 7:16 7:16-18 12:33 7:16 7:16 Zhk 3:12 7:17 7:17 Gal 5:19-23 7:19 7:19 3:10; Lk 3:9; Zhŋ 15:2, 6

War mbəzliy mənti kwəma dī Hyala, na shiy dzaa tsəhəshi, mbə mbəzli sləkə Hyala (Lk 13:25-27)

²¹ Ma kə Yesəw dība na: «A gəzanwəy ya, mbəzliy harda: “A Ndə sləkəḡəy, a Ndə sləkəḡəy” kə ghəshiy, gwanashi dza ghəshiy tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyalaw, war mbəzliy dzaa mənti shi gəzəkə Dirə tsa mə ghwəmə na shiy dzaa tsəhəshi. ²² Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzliy, dāḡ dza mbəzliy ni kaa ngəra, “A Ndə sləkəḡəy, a Ndə sləkəḡəy, ghəyəy tərəḡw gəzəhwə ghəy kwəma gəzanwəy Hyala kaa mbəzli mbə slən tsa gha. A ghəy tatahamti hyeler mbə ghən tsa mbəzli mbə slən tsa gha. Zhəghwa dāḡ ghəy mənəhwə shi madāḡa madāḡa ni mbə slən tsa gha dība” kə ghəshi. ²³ Ma dzee ni kaa mbəzli vay: “Sənanwəy yaw. Ghwəy ghwəy mbəzliy məni va war kwəma jikir jikir nay, satim, barvanwəyəm vəghee” dzee ni ngəshi» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə (Lk 6:47-49)

²⁴ Ma kə Yesəw ki na: «A gəzanwəyee, ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkəe va, ka mənishi ghəci njasa favəshi na vay, yəmyəm na ntsa va lə ndə məhərli tsaa ngati ciki tsa ci tə kəlba. ²⁵ Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərəḡw tərəḡw, dza paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzlamti ciki tsa va na, shaḡ ghəci vəgha ngəzlamti, sa nzana tərəḡw səfa

7:21 7:21 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Rm 2:13; Zhk 1:22-25; 2:14-26

7:23 7:23 25:12; 2Tim 2:19 7:24 7:24-27 7:21

ciki tsa va fəta səkə kwəba tə kəlba. ²⁶ Ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va, kala məni kwəma favə na mbə shi ghəciy, yəmyəm na tsava ndə lə ntsa kama məhərli və ngati ciki tsa ci vəgha həl dzəy tə ndarghə. ²⁷ Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərəŋw tərəŋw, paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzlamti ciki tsa va, dzəghwa nza'jəw, gərip ciki tsa va ngəzlay gwanay ki» kə Yesəw.

²⁸ Ma sa kədīy Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli na, mba'a shi bənipə na va səəvəri məhərli mbəzliy bəsəshi tə pətsa va, ²⁹ sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma bənipə na, nja bəni kwəma *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma bəni na kaa mbəzli.

8

Kar Yesəw lə ndə dərna (Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

¹ Ma sa səkway Yesəw mə ghən kəlan ki na, mba'a mbəzli daŋ nəwvə. ² Dzəghwa tsahwəti ndə dərna mba'a səkəy dzəvəgha Yesəw, tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dī sənzənvay, a ghaa mbəlantəra dēwdēw va dərna kənee na» kə.

³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E dī ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ» kə. Nza'jəw dərna va kərəta

mba'a mbəliyi. ⁴ A kə Yesəw ngəci sa mbəliyi na ki na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzaŋa wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəliŋa gha tsa kaa mbəzli ma. A pə ghaa mađi a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliŋa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha, njasa gəzəkə *Məyizə va. Nza mbəzli mbəə sənay gwanashi a gha mbəliŋa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə
(Lk 7:1-10)*

⁵ Dza Yesəw ki, mađ mađiy, ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa tsəhəy na na, dza tsahwəti ndə məlmə, dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə ghəci, kət kətikəvay, tapə ghəci ta cə'wə Yesəw, ⁶ a kə na: «A Ndə sləkəpə, ndə ghəra sləni tsee gwərapəy. War məhəni ghəci kə ghi, məti məti vəgha ci kala mbay kafə. War ka sa ngəra'wə dalala» kə. ⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Tsəgha na, ta dza dzee mbəlanti» kə. ⁸⁻⁹ Ma kə dikə tsa ka sawji tsa va na: «A Ndə sləkəpə, yənəy, məndee ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. Avanaŋ sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee, ka sləkəra. Dzəghwa yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkəe tifa. Yən kəə điy, e ni: “Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa” pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na, “ndi” pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci. E ni: “Məntəra sləni tsa' na” pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha.

A cə'wəne, gəzəkə kwəma kwataka lə miy tsa gha kwətin, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy» kə.

¹⁰ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə ntsa va na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va, a kə kaa mbəzli kwasəbə va na: «Ə gəzanwəyee, ta na navay, tsəgha na, ya mbə ghwəy ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee kəsay ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw. ¹¹ A gəzanwəy ya, dən dza mbəzliy səsəkəshi dzəghwa kwa ghwəmə, lə dzəghwa kwa məkwi, ta nzəy ka zəmə shi zəmə ghəshi lə kar *Abəraham, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə tə pətsa sləkə Hyala. ¹² Ma mbəzli nzə va niy tərati Hyala niy nza, ta nza ghəshi mbə mbəzli sləkə nay, sa diti ma ghəshi fəti na, ka dza ghəshiy tsəhəshiw. Ta kihwashi dza naa dzəti ngwəla, dzəmbə kwəsli. Ma nza ghəshi wahə, ka pəpərə sli'i shi ki» kə Yesəw.

¹³ Zhəghwa ma kə kaa dikə tsa ka sawji tsa va ki na: «Mbalaa jigghi, ta məntəna shi gəzəkə gha va dzee, sa nzana mba'a gha ndara nəfə tsa gha gwanay» kə. 'Wakəvə ndə ghəra sləni tsa ndə ka sawji tsa va va, pəlis mbəliy ghalaba ki.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə dən

(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

¹⁴ Dza Yesəw pəkəw dzay dzəkə ghi tsa Piyer. Ma dzəkə na na, shiy Piyer məhəni, gwərapəta ghənzə tərənəw dalala, nja ghwə vəgha nzə.

¹⁵ 'Wakəvə Yesəw sa nata na tsəgha na, dap

8:11 8:11 Ezay 25:6 **8:12** 8:12 13:42, 50; 22:13; 24:51; 25:30

8:13 8:13 9:22; 9:29; 15:28 **8:14** 8:14 1Kwər 9:5

dapəti tə dəvə nzə. Dzəghwa nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na pəlhəm satita ka dza ta bānci shi zəmə.

¹⁶ Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a mbəzli bānakə mbəzli ghəranshi gezekiki dāŋ, ta mbal-antishi ghəshi. Dza Yesəw mba'a tahamti hyeler mbə vəgha shi lə gəzə kwəma mbə miy tsa ci, mba'a mbalamti mbəzli va nihwəti zəleghwer ghəngħən ghəngħən gwa'a gwa'a ki. ¹⁷ Ma mənti Yesəw kwəma va tsəgha kiy, nza kwəma gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa nə na. Saa ni va: «Mba'a bəhwə ngirghwə tsa kən ghwəmmə, zhini mba'a bəhwə zəlghwə tsa kən ghwəmməə dzəkən ghən ci» kə.

Kar Yesəw lə mbəzliy dī nəw ci
(Lk 9:57-62)

¹⁸ Dza Yesəw sa nashi na mbəzliy bāsəshi va dalala, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay na, mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi taŋəghəvashi dzəvəri tə kwəfa, dzəti tsa pəriba həlbə. ¹⁹ 'Wakəvə ndə bənipə *kwəma pəhəti Hyala kət, kətikəvay dzəvəgha, a kə ngəci na: «A Metər, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmaba dza ghaa dza» kə. ²⁰ Ma kə Yesəw na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma kenkidiy, a ghi tsa shi və shi mbə hidī. 'Yegwer bə na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. ²¹ Zhəghwa ma kə tsahwəti ndə

8:17 8:17 Ezay 53:4 **8:20** 8:20 2Kwər 8:9 **8:21** 8:21-22
4:20, 22; 9:9; 19:21; Mk 1:18, 20; 2:14; 10:21; Lk 5:11, 28; 18:22;
Zhj 1:43; 21:19, 22

mbə mbəzliy nəwvə va ngəci ba na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal e dzaa lamti dirə di, kee gha səkə ta nəwŋa» kə. ²² Dzəghwa, ma kə Yesəw ngəci na: «War nəw pə ghaa nəwra dzam. Zlashi mbəreketi tifa, a ghəshi lala ghən tsa shi» kə.

A bərçi va Yesəw ta garəti kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa

(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

²³ Dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ki, ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ka dzashi. ²⁴ Nza'jəw səpapəli 'yahə'yahə na ghati viy tərəŋw pa' ka di dzəghwa kwambəwal yam tərəŋw va bərçi safə. Ma Yesəw ghalaba naci ki na, ghəci tə hi. ²⁵ Dza mbəzli ta səfa ci va, mba'a ghəshi mađishiy dzəvəgha, ka fərghə, ma kə ghəshi ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, a Ntsaa sləkəŋəy, wa mbəlītəŋəy, gwa'a ghəy» kə ghəshi. ²⁶ Nza'jəw Yesəw fərghəy. Ma kə kaa ngəshi na: «Tawa hazləni ghwəy tsətsə nanzəa? Mbəzliy zləbavə ma Hyala lə nəfə tsa shi gwanay nza ghwəy» kə. Dza na pəlhəm kafəy, dza naβ naβ nəbətī kar safə tsa va ghəshi lə kwəfa, vantaa ghəshi kwəfəghə ghwəla. Dekədəkə pi mənīy. ²⁷ Ma sa nashi mbəzli ta səfa ci shi va na, mba'a nava kwəma mananatishi mađaŋa. Ma kə ghəshi na: «A ya, wa tsatsa ndə kia? Ya safə lə kwəfa na ka d'anci fəti» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ka gezlekiki bakə

(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Mba'a Yesəw tsəhəy pəri həlbə, tə hidfi ka Gadarene. Nza'jəw ka gezelekiki bakə tsahwəshi dzar mbə kwəlihi tifa tsəgha, bam bam ghəshi kwəmay lə Yesəw. Ka gezelekiki ghyanakə ni, ka hazləni məndi və shi dalala. Kala mbə məndiy dzar kwa kwal tsa va və shi. ²⁹ War sa nay ghəshi Yesəw tsəgha na, tapə ghəshi ta ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «Gha gha Zəghwə Hyala tsa, ta njaa dfi gha lə ghəya? Ə səəkəŋa gha ta sanəy ngəra'wə ghwəla vici basə ngwəvə ghəy səəkə na?» kə ghəshi.

³⁰ Ma vəri, kərakə lə pətsa va na, mba'a garəwa ngəreder tərənəw niy nza tifa mbə pala shi zəmə shi. ³¹ Tapə hyeler mbə ghən mbəzli va va ta cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Mba'a pə ghaa dfi tahantəŋəy mbə ghən mbəzli niy, ndanəy kwal a ghəy dzəmbəŋəy mbə garəwa ngəreder pəriŋa va» kə ghəshi. ³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, cam, avee zlatavəŋwəy kwal» kə. Shaa, ghəshi səvəriŋi mbə ghən mbəzli bakə ni va, shəbətə ghəshi dzashi gwanashiy dzəmbə ghən ngəreder va ki. Dzəghwa ki, gəgəgəgə, ngəreder va kafəshi səəkə mə kəlan tsa va, səəkə ghəshi na'i shəkətəvashiy dzəti kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwaba.

³³ Ma sa nashi ka makə ngəreder shi va tsəgha na, mba'a ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli dzəkən shiy mənishi va gwanashi lə ngəreder, lə kwəma mananati Yesəw va kaa ka gezelekiki bakə ni va ki. ³⁴ Ma sa favə mbəzli mbə məlmə gwanashi

na, mba'a ghèshi kafèshi ta dza ta nighè Yesèw. Ma sa nay ghèshi, a kè ghèshi na: «A cè'wèŋa ghèy, ßarvaŋa tè hidî ghèy» kè ghèshi.

9

Kar Yesèw lè ntsa mètita nahwèti bèla vègha ci

(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

¹ Dza Yesèw ki, ka dzay dzèghwa kwambèwal, mba'a taŋèy sèvèri tè kwèfa, ka zhèkèy dzèmbè mèlmè ci. ² Dzèghwa nihwèti mbèzli mbè mèlmè ci va, mba'a ghèshi ßanakè ntsa mèti mèti vègha tsa tè pi hèni tsa ci kaa Yesèw. Ma sa sènay Yesèw, a mbèzli va ndara nefer shi gwanashi, kè, ma kè kaa ntsa mètita bèla vègha ci va na: «A zèghwee, ka hazlèni gha ma! A *kwèma gha jikir na pèlita!» kè.

³ Sa gèzèkè Yesèw tsèghay, ma kè nihwèti *ka ßènipè kwèma pèhèti Hyala, mbè təkè kwèma shi na: «Hyalaa sawa ntsa» kè ghèshi. ⁴ Mba'a Yesèw sènata kwèma təkè ghèshi va tsègha na gwa'a. A kè ngèshi na: «Tawa nza ghwèy lè tètəkè kwemerèy kama ni wèzè ni mbè nefer ghwèy tsètseà? ⁵ Nama kwèma gwèra na ßèlan, ndè kè ni: “A kwèma gha jikir na pèlita” kè, lè ndè kè ni kaa ndè zèlghwè: “Sati garèŋa a gha dzaŋa” kèa? ⁶ Ma kiy, e ði ghwèy sènay, a bèrci vèya yèn Zèghwè yakè ndè ngèri tikè tè hidî ni, ta pèlanishi jikir tsa mbèzli, pè ghwèy» kè. Dza ma kè kaa ntsa mètita bèla vègha ci va na: «A ntsa, avee gèzaŋa sènzènvà, sati maðî,

bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə. ⁷ Dzəghwa ntsa va mba'a satiy, ka dzay jighi, sa mbəliy na kwəriŋ.

⁸ Ma sa nay mbəzliy basəshi tə pətsa va gəla nava kwəma tsəgha na, dzəghwa gwa'a gwa'a nefer shi hazlənishi va kwəma va. Kə ghəshi ka fal slən tsa Hyala sa banavə na bərçi kaa ndə ngəri ta mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va.

Kar Yesəw lə Matiye
(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹ Dzəghwa Yesəw mba'a ɓarvay tə tsava pi, ka dzay kwa kwəma. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay ndə mənzəy mbə ciki *dəwan, Matiye, kə məndi slən tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam!» kə. Mba'a Matiye tsa va satiy ka nəw.

¹⁰ Ma ləy hwəm shi va kiy, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci basəshi ta zəmə shi zəmə kəghi tsa Matiye. Dzəghwa ɗaŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy məni sləni jikir na səəkəshi, jakə ghəshi ka zəmə shiy lə kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci. ¹¹ Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi nashi ghəshi mbə zəmə shi zəmə jakəjakə tsəgha. Ma sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəw va *mbəzli ta səɗa Yesəw, a kə ghəshi na: «Wa shiy mənishi zəmə ntsa ghwəy tsa dikə tsa shi zəmə jakəjakə lə ka dəwan mba'a mbəzliy məni sləni jikir naa?» kə ghəshi. ¹² Dzəghwa mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ

kwəriŋ vøgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. ¹³ Ava va tsəgha na kiy, yən na neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree. A pə ghwəy zəzətiy dzəkən kwəmaa niy gəzəkə Hyala va mbə Zliya nzə. Ma kə niy niy: “Zhəhwər na sa dəe ghwəy məni kaa mbəzli, kaa na ka ghwəy slaslara dəbəkə” kə Hyala niy ni» kə Yesəw.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)*

¹⁴ Dzəghwa mbəzli ta səfa Zhan̄ tsaa məni *batem kaa mbəzli, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ma ghəy lə mbəzli ka Farisahiy, kar ghəy titi nahwəti vici ta məni səwmay, ka cə'wə Hyala. Ma mbəzli ta səfa gha ni na, kala məni ma ghəshi tsəgha kiy, a shiy mənishia?» kə ghəshi. ¹⁵ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzan̄wəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na ka dza mbəzli vaa nza tifəmmə ntsa va ghwəlay mbə shi di na? Ka mbə ghəshiy nzəyshi, tifəmməw. A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ma ghala pətsa dza məndiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaβa dza ghəshiy məni səwmay ki» kə.

9:13 9:13 'Wəzh 6:6; Mt 12:7; Lk 19:10 **9:14** 9:14 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **9:15** 9:15 22:2; 25:10; Zh̄n̄ 2:1-12; 3:29; ShiZh̄n̄ 19:7

16 Dza Yesəw ka zhiniy gəzanshi kwəma kwa fir ba, ma kə na: «Ndə tɪbaa bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəban tsa haliyəw. Sa nzanay, tələsə'wə dza tsa yəwən tsa vaa mbahəhwə tsa haliy va. Mba'a kwal dzaa mətəhəy dzəti.

17 A ghwəy sənay, ndə tɪba ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa dzəghwa ghwəlpə hali hali naw. Ma sa dza tay tsa vaa madiy ta pəsliy, ta wənəhəta dza ghwəlpə vaa dza. Mba'a tay dzaa shəkəy dzəti hidɪ gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tɪba ghwəla kiw. A ghwəy sənay wəzə, dzəghwa yəwən ghwəlpə ka məndiy 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa. Ma tsəgha kiy, ka dza ghwəlpə vaa pəslita ta yidamti tayəw» kə.*

*Kar Yesəw lə tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə*

(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

18 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli va ki na, dzəghwa ndəs tsahwəti ntsa dikə tsa mbə mbəzli ka Zhəwifə səkəy dzəvəgha. Dza na tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «Kətitərə, zhee mətita na sənənvə, səkə a gha fanakən dəvə gha, a ghənzə zhakatita» kə. 19 «Əŋkwa» kə Yesəw.

* 9:17 9:17 Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madi ta pəsli kwa shi.

Mba'a ghēshi madfishi ghēshi lə mbəzli ta səfa ci ka nəw.

²⁰⁻²¹ Dzəghwa, mba'a nahwəti mali tifa, gwərapəta ghənzə. Piya nzə mən lə bakə war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Mba'a təkəti tsəgha mbə ghən tsa nzə: «War mərshi mee kwəfaghay, ya kwataka tə kwəbaŋ tsa kən na, gwa'a, war ta mbəlira dzee» kə. Ma sa nza Yesəw mbə dza tsəgha na, dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha, zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə ghənzə dapay mətəni kwəbaŋ tsa ci.

²² 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəd, zhəghətəvay njə'wə kə kaa pətsa lə hwəm ci na, mba'a nata. Dza, ma kə ngəta na: «A zhee, ka dza her gha ma. A gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Nza'jəw miymiy mali va va slashi tibatata.

²³ Dzəghwa Yesəw ki, ndəs tsəhəy kəghi tsa ntsa dikə tsa va mbə ka Zhəwifə. Ma dzakə na na, mba'a kəsashi mbəzli mbə tsa tsa shiy, ka hərsli wahə hərdzə nihwəti. ²⁴ Ma kə ngəshi na: «Barəvaŋwəyəm tikə, ləvərim pəriŋa, mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə.

Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ci ghəshiy nighə. ²⁵ Dza mbəzli mba'a ghəshi səvəriŋi tə ngwəla tsəgha. Ma sa səvəriŋi məndi na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə ciki tsa nza mbəri zha va mbə. Dza na tasl kəsəvə tə dəvə nzə, mba'a zha va satita. ²⁶ Dzəghwa nava kwəma ki mba'a

9:20-21 9:20 SləniTaH 15:25-27; Mt 14:36; Mk 5:27; 6:56; Lk 6:19; 8:44 **9:22** 9:22 8:13; Mk 5:34; 10:52; Lk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; SləniKY 3:16 **9:24** 9:24 Zhŋ 11:11-13 **9:25** 9:25 Mk 5:41

dzamtəvata pa' tə pətsa kəray ghala hidfi va gwa'a gwa'a.

Yesəw lə ghwəlefesli bakə

²⁷ Dza Yesəw ki mba'a madfiy tə tsava pi ta dzay. Ma ghəci kwa kwal mbə dza na, kə ghwəlefesli bakə ka nəw, ka zlanə kwəma, a kə ghəshi na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi. Ka nəw pəkəw kəghi. ²⁸ Ma sa tsəhəy Yesəw kəghi na, mba'a ghəshi kəsay, dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. A kə Yesəw ngəshi na: «A sənay ghwəy a bərçi vəya gar mbəlītəwəy, pə ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Yə ntsa ghəy dikə tsa, a ghəy sənay, a gha taa mbay» kə ghəshi.

²⁹ Dzəghwa Yesəw dapə dapə dapəti mətsəhi shi. A kə na: «Sa nzana mba'a ghwəy ndara nefer ghwəyəy, ta mbəlītəwəy dzee» kə. ³⁰ War nza'jəw tsəgha na, dīwəŋ dīwəŋ mətsəhi shi ghwənishi, ka nay pi ghəshi ki. Mba'a Yesəw damətishi, a kə na: «Fəvəm wəzə, əntaa ghwəy dzaa gəzə shi məntəwəy ya ni kaa nihwəti mbəzli ma» kə.

³¹ Ma sa dzashi ghəshi na, mbə ghəshiy zhiniy mbələy shi manamtishi Yesəw va ghwəlaw. Dza ghəshi ka gəzə nəwər tsa Yesəw dzar tə hidfi va gwa'a gwa'a nashi.

Yesəw lə ntsa pəhəta ghani ci

9:27 9:27-30 20:29-34 9:29 9:29 8:13 9:30 9:30 12:16; Mk 7:36 9:31 9:31 Mk 7:36

³² Ma sa dzashi mbəzli va na, mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə kaa Yesəw. Kala mbay ma gəzə kwəma ghəci, sa pəhanti *hil ghani ci. ³³ Dzəghwa Yesəw ki mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Nza'jəw ntsa va ghati gəzə kwəma. Ma mbəzli daf ni va basəshi tə pətsa vay. Ka mananshi madəja nava kwəma ki. A kə ghəshi na: «A nana kwəma kia! Kay, səkə ndə nashi gəla ni tsətə ni ni shiy mənishi mbə ka *Izərayel ghala nza məndi teepəw!» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə *ka Farisahi na: «Waa, mazə tsa mbə hyeler bānci na bərēci titihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghen mbəzli li shi» kə ghəshi.

Yesəw lə vərəm ndə ngəri tsaā basəy

³⁵ Dza Yesəw mba'a kafəy ka təwrə dzar mbə məlməhi dikə dikə ni lə ni jəw jəw ni gwa'a gwa'a. Ka bānanshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni lə vədəvəer gwa'a.

³⁶ Sa nə na, nighə kə kaa mbəzli basə basə ni va tə pətsa va daf ni na, tapə hwər tsa ci ta zhānci ta mbəzli va ki. Sa nzana mba'a mbəzli va niy dalishi gwa'a gwa'a, mba'a hazləni kəəsəvəshi nja tējkesli kama ntsaa ndəghwəshi tība. ³⁷ Ma kə kwa fir kaa mbəzli ta səfa ci na: «A mbəzlee, daf shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta basəshi səkə tə vəhə

9:32 9:32-34 12:22-24 9:34 9:34 10:25; 12:24, 27; Mk 3:22; Lk 11:15, 19 9:35 9:35 4:23 9:36 9:36 Bəla 27:17; Ezhek 34:5; Zak 10:2; Mt 14:14; 15:32; Mk 8:2

jighi. ³⁸ Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə.

10

Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni, lə njasa ghwənashi na

(Mk 3:13-19; 6:7-13; Lk 6:12-16; 9:1-6)

¹ Ma tə nahwəti viciy, mba'a Yesəw harvə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni. Dza na mba'a banavəshi bər ci ta tihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli mbəzli va nihwəti zəleghwer, lə ta mbəli vədevəder gwa'a.

² Avanashi slənedemer *ka kwal Yesəw va mən lə bakə ni: Kwatanjaj, Shimanjw, ntsa nə məndi Piyer, kə məndi slən tsa ci, ghəshi lə Andərə, zəmbəghəy. Kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhanj, ndərəzhi Zhebēde ghəshi bakanashi. ³ Mba'a kar Fəlipə lə Bartelemi, Təmasə lə Matiye ndə *dəwan. Zhakə zəghwə Alfe, lə Tade, ⁴ mba'a Shimanjw ndə pərslə ta hidfi shi, ghəshi lə Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati dafa ta Yesəw.

⁵ Dzəghwa Yesəw mba'a ghwənashi ka kwal ci va mən lə bakə ni, ta dza va mbəzli ki. Ma kə kaa ngəshi ghəshi dzaa madi na: «Ən-taa ghwəy dzaa dzəti hidfi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ma. Əntaa ghwəy dzaa dzəmbə məlməhi tə hidfi mbəzli ka *Samari ba ma.

⁶ Mbalam va ka *Izərayel, nja tenkesliy zashi na

10:2 10:2-4 Zhj 1:40-44; SləniKY 1:13 10:5 10:5-15 Lk 10:4-12

10:5 10:5 Lk 10:33 10:6 10:6 Zher 50:6; Mt 15:24; SləniKY 13:46

ghøshi. ⁷ Gazanshim kwa kwal ghwøy mbø dza: “Ndøkwø ndøkwø na Hyala ta søøkø ta sløkø mbøzli” pø ghwøy ngøshi. ⁸ Mbølim ka zølghwø, zhinim mbøzliy bøkewøshi sati mbø møti, mbølim mbøzli nza dørna ti shi, ka titihø hyeler søvøri mbø ghøn mbøzli. War njasa kwømavø ghwøy va børci mbøli mbøzli tø gømøy, tsøgha pø ghwøy køøti mbøzli, øntaa ghwøy døw shiy ma. ⁹ Ma ghwøy madi ta dza vay, øntaa ghwøy bø ya tsahi mbøzø, ya gøna nzø, ta faghwa kwa zlipa ghwøy ma. ¹⁰ Øntaa ghwøy bø mbøl tsa ka ghwøy dza ta wø li ma, øntaa ghwøy bø za kwøbenøer bakø, ya kwakwahø tsa ghwøy, ya gøta ghwøy nzø ta døvø ma. Va sa nzanay, mba'a kø ndøø ghøra sløni na, a tøbø møndiy nganci shi zømø mbø sløni ghøra na va.

¹¹ Mbalam, ma sa ka ghwøy tsøhønøywøy mbø mølmø dikø na, ya mbø na jøw nay, pølam ghi tsa ntsaa dzaa zløbavø ka'wønøywøy bekir døvø køghi tsa ci. Mba'a ghwøy nzøywøywøy køyba, pa' føca ka ghwøy kafønøywøy ta dzanøywøy. ¹² Ma ghala pøtsa ka ghwøy dzakø ghi tsa dzakø ghwøy gwa'ay, gøzø tø ghwøy kaa mbøzli køyba: “Zørkø kø møndi køghi tsa!” pø ghwøy taa ni. ¹³ War mba'a kø mbøzli kø ghi tsa va va zløbavø yashi tsa ghwøy va lø vøshiy, ka nza yashi tsa ghwøy va gømøy ti shiw. Ma kala zløbati kø ghøshi na, ka dza zørkø tsa gøzanshi ghwøy vaa nza køn shi ghwølaw. ¹⁴ Mba'a pø ghwøy dzanøywøy dzømbø mølmø, kala zløba ka'wønøywøy møndi,

kala fa ma kwøma gøzø ghwøyø, søvøriñwøyø m bø nava mølmø, ka dzañwøy, mba'a ghwøy batamti kwørbì tø shid' shid' ghwøy. Ma tsøgha kiy, a mbøzli m bø mølmø va dzaa sønata, njasa mænti ghøshi *kwøma jikir na kaa ngøywøy. ¹⁵ A gøzañwøy ya, ta na navay, tsøgha na, føca vici dza Hyalaa basø ngwøvøø dzækøn mbøzliy, tørañwøba ngwøvø køn mbøzliy zløba ma kwøma ghwøy va dza naa nza, køn na mbøzli jikir jikir ni va m bø mølmøhi *Sødøm lø *Gwømør» kø Yesøw.

*Njasa dza mændiy sa ngøra'wø kaa mbøzliy nøy Yesøw *Køristøw (Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)*

¹⁶ Zhini ma kø Yesøw kaa mbøzli ta sødø ci ba na: «Favø tø ghwøy, ava ghwøniy ghwøniñwøy ya ta dzaa dzømbø mbøzli ghyanakø ni, nja tøjkesli ka ndø vaa kambø m bø jipøjipø døghwava jezlihi. Ma kiy, ka mbøzli tsøhwøli tsøhwøli ni pø ghwøy møniñwøy, nja shishi, kala pøla ma kwøma tø mbøzli, njasa ka ghørpøpø vaa nza. ¹⁷ Ndøghwø m ghøn tsa ghwøy wøzø, sa nzanay, ta køkøsøywøy dza mændiy dzaa dzøti pi ngwøvø. Ka didi'wøywøy taa nza lø kwørpø m bø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø. ¹⁸ Ta køkøsøywøy dza mændiy dzaa dzøghwa kwøma mbøzli dikø dikø ni, ghøshi lø mezhizhø gwa'a sa zløbavø ghwøy kwømee. Ghaløba kiy ta ndøgha føti dza ghwøy dzaa dzøkønee kwa kwøma shi lø kwa

10:15 10:15 Ghava 18:20; 19:1-29; Mt 11:24 **10:16** 10:16 Lk 10:3 **10:17** 10:17-22 24:9-14; Mk 13:9-13; Lk 21:12-19; Zhñ 16:1-4 **10:17** 10:17 SløniKY 5:40; 2Kwø 11:24 **10:18** 10:18 SløniKY 24:1-26

kwəma *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ¹⁹ Ghala pətsa dza məndiy kasatənwəy tə ngwəvə va kiy, əntaa ghwəy dzaa tsətəva, ka təkə na: “Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?” pə ghwəy ma. Ma fəcavay ta səkəta dza kwəma dza ghwəy gəzanshiy dzəghwa miy tsa ghwəy. ²⁰ Səkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səkəw. Safə tsa Dənwəy dza naa gəzə kwəma va mbə ghwəy.

²¹ Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga dafa ta ngwarmbəghəshi ta mbə məndiy bəkəwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa məni lə ndərazhi shi kwərakwə fa. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi difa ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkəwəshi.

²² Mbəzli gwanashiy ka dza ghəshiy dī mətse ghwəy, tə sa nəwra ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici mətī ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala. ²³ Mba'a kə məndi ghati saɲwəy ngəra'wə mbə nahwəti məlməy, hwənwəyəm səvəri mbə nava məlmə dzəmbə nahwəti. A gəzaɲwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza ghwəy hati nəw məlməhi tə hidī ka *Izərayel gwanashi, dza ghwəy nayma, ndəs yən səkəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriw.

²⁴ A ghwəy sənay kiy, ka mbə ndə bəni shiy taɲəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiyəw. Ka mbə ndə ghəra sləniy taɲəti ntsa ghəranCI na sləni tə dikəw. ²⁵ Ə ka ntsa bananci məndi

10:19 10:19-20 Lk 12:11-12 **10:21** 10:21 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **10:22** 10:22 5:11; Zhɲ 15:18 **10:23** 10:23 16:28; SləniKY 8:1 **10:24** 10:24-25 Lk 6:40; Zhɲ 13:16; 15:20 **10:25** 10:25 9:34

shiy zləbavə sə'wa kwəma, ma nza ghəci nza nja ntsaa bananci shiy. Tsəgha ndə ghəra sləni zləbavə sə'wa kwəma, nza ghəci nza nja ntsa ghəranci na va sləni ba. Əhətim, yən ndə ghi sana kiy, a məndi fatəra slən tsa mazə hyeler, Belzhebəl, kə məndi. Tsəgha kə kiy, kala tərənwba ghwəy ghwəy mbəzli kəghi tsee məndi dzaa tsəərə shəkəna?» kə Yesəw.

*Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni
(Lk 12:2-9)*

²⁶ Ma kə Yesəw diba na: «A gəzanwəy ya, əntaa ghwəy hazləni va mbəzli ma. Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay, ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi. ²⁷ Ma kwəma ghələvənwəy ya gəzə nzə mbə kwəsliy, cikəvərim kwəma va tə ngwəla havəghwə kaa mbəzli gwa'a. Ya dəhwə dəhwə gəzanwəy ya kwəma mba'a ghwəy favəy, garənwəyəm mə dəl pi, a ghwəy zlapə gəzə kwəma va nza mbəzli mbəə favə. ²⁸ Ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma, ma na nashiy, ka mbə ghəshiy pəəsliti piy tsa ndəw. Hazlənim va Hyala ghənzə sa dzaa mbay pəəsliti vəgha ndə, ka zamti lə piy tsa ndəta gwa'a, ka ndəghambə mbə ghwə. ²⁹ A ghwəy sənay, a ndə mbəə pavə 'yegwer tiytihi bakə tə dala kwətij, va jəw jəw tsa shi bay. Ma ya tsəgha ghəshi jəw jəwəy, ka tərəy dzəti hidī ya kwətij kala zləbavə dənwəy

Hyalaw. ³⁰ Ma ghwøy kwørakwə kiy, ya shəti mbə ghən ghwøy gwanashi na, mbəra mbəra na ghəshi, kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a va Hyala.

³¹ Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwøy teepə ma. A ghwøy nay, ya njaa na 'yegwer dāŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətiŋəw, hanaba ghwøy, ghwøy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwøy na» kə Yesəw.

³² Ma kə Yesəw diba na: «A gəzanwəy yay, ya wa ntsaa dzaa ni “Ndə nəw Yesəw nzee nee” kə, kwa kwəma mbəzliy, yən kwørakwə na, ta gəzə dzee kwa kwəma Dirə mə ghwəmə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. ³³ Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw neyew” kə kwa kwəma mbəzliy, ava tsəgha dzee ni: “Sənay tsava ndə yaw” pən, ta nza kwa kwəma Dirə mə ghwəmə kwørakwə» kə Yesəw.

Həərəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli

(Lk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ma kə Yesəw na: «Ma bərkə ghwøy səəkə tsee tsaa dzəti hidfi na, zərkəə bəkee nə ghwøy na? Am awə, səəkəree ta nza zərkə kwa jipə mbəzliw. War pa jaka na sa bəkee dzəghwa jipə mbəzli. ³⁵ A səəkəree ta həərəvəri kar zəghwə ghəshi lə dəy, ta həərəvəri zha ghəshi lə mbəghəta, ta həərəvəri makwa ghəshi lə shəta kəghi. ³⁶ A gəzanwəy ya, ma ntsaa nəw kwal tsa yay, ka jaka ci dza mbəzli kəghi tsa ciy nza.

10:30 10:30 Lk 21:18 **10:32** 10:32 ShiZhnj 3:5 **10:33** 10:33 Mk 8:38; Lk 9:26; 2Tim 2:12 **10:34** 10:34 Lk 2:14 **10:35** 10:35-36 Mishe 7:6 **10:35** 10:35 10:21; 24:10; Mk 13:12; Lk 21:16

³⁷ Ma ntsaa diti dība døy lə mbəghøy kaa ngəray, mənīy na gar nəwraw. Ya ntsaa diti dība ndərazhi ci kaa ngəray, mənīy na gar nəwraw. ³⁸ Kala kaføy kə ndə ta nəwra mba'a zləbavə lə mətītay, ka nza na ka ntseyew. ³⁹ A gəzanwəy ya, ma ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tə hidfiy, ta zamti piy tsa ci dza na va Hyala. Ma ntsaa zamti piy tsa ci ta nəwray, ta kwəməvə piy tsa ci dza na va Hyala» kə Yesəw.

*Ta kwəməvə zhəmə dza gha va Hyala, tə mbərkə sləni mənti gha
(Mk 9:41; Lk 10:16)*

⁴⁰ Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma ntsaa ka'wətənwəy lə nəfə kwətīnəy, yən na sa ka'wəti na va. Ntsaa ka'wətəra va ɓa na, Dirə tsaa ghwənara va na sa ka'wəti na kwərakwə. ⁴¹ Ntsaa ka'wəti *ndə gəzə kwəma Hyala lə nəfə kwətīn, sa nza ntsa ka'wəti na va ka ndə gəzə kwəma Hyalay, ta kwəməvə zhəmə dza na, nja ndə gəzə kwəma Hyala tsa va kwərakwə. Ntsaa ka'wəti ntsa slar tsa kwa kwəma Hyala lə nəfə kwətīn, sa nzanaa ntsa slar tsa va Hyalay, ta kwəməvə zhəmə dza na nja ntsa slar tsa va ka'wəti na kwərakwə. ⁴² Ya wa ntsaa tivə yam sa rəniki niy ɓanavəshi kaa ntsa kwa tsa ci kwal tsa mbə mbəzli ta sədēe, sa nza ntsa tanavə na va yam ka ntsa ta sədēe kəy, a gəzanwəy ya ta na navay, tsəgha na, ta kwəməvə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

10:37 10:37 Nəw 13:7-10; 33:9; Mt 19:29; Mk 10:29; Lk 18:29

10:38 10:38-39 16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24; Zhj 12:25-26

10:40 10:40 18:5; Mk 9:37; Lk 9:48; Zhj 13:20; Gal 4:14

11

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a kəramti bananshi shiy kaa mbəzli ta səda ci va mən̄ lə bakə ni ki. Ma sa kədamtishi na na, mba'a kafəy tə tsava pi, ka dzay ta bananshi shiy lə ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə məlməhi tə hid̄i va.

*Gəzə kwəmaa dzəkən Zhan̄ tsaa mən̄ipə
*batem
(Lk 7:18-35)*

² Ma ghala pətsa va na, Zhan̄ tsaa mən̄ipə batem kəli kəli kwa fərshina. Dza na mba'a favə gaka sləni ghəra *Kəristəw ki. 'Wakəvə na, bən̄ ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli ta səda ci va Yesəw. ³ A kə ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va, ma pə ghwəy ngəciy: “Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkə ta naa? Naa a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhan̄” pə ghwəy ngəci» kə.

⁴ Mba'a mbəzli va dzaa dəwti kwəma va va Yesəw tsəgha. Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Mbalam, a ghwəy gəzanci kwəma favə ghwəy sana, lə shi nashi ghwəy lə mətəhi ghwəy gwa'a kaa Zhan̄. ⁵ A ghwəy nay, a mətəhi ghwələfesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədəvəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi. Dza mba'a slimim mədejesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə mət̄i, zhini mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim mbəzli ka cicikwə. ⁶ Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səkəra

mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənəkə Zhaŋ va ki, ka dzashi.

⁷ Ma sa dzashi ghəshi ki na, tapə Yesəw mbə gəzə kwəma Zhaŋ kaa ləkʷ ndə ngəri tsaə ʃasəy va tifa ki, a kə na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhaŋəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ʃa na? ⁸ Wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbənəy gweramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə ʃa na? Ta na mbəzliy dza lə kwəbənəy gweramtiy, war dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. ⁹ Əy, war wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə ʃay? Yaŋ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhaŋ katan. Ghəciy, aa tanəti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala. ¹⁰ Sa nzanay, Zhaŋ na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti mənđi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee,
a ghəci 'watəŋa kwal,
nza ghəci gwəmantəŋa
kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə.

¹¹ Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tifa tə hidfi mbə mbəzli yakəghwa mənđi kwa hwər baw, ka yəməva lə Zhaŋ ndə mənđi batem tsa vaw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləʃavə kwəmee ta sləkə yay, dikəʃa ghəci

na kaa Zhanj. ¹² Sa ghava na tē vəghwə tsa gha Zhanj gəzəpə kwəma Hyala pa' tē vəghwə tsa ndatsə tsay, lə bərci mbə tərənɔw gəzəva kwəma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Dzəghwa tərənɔw mbəzli jahambəvashi lə bərci mbə pəla kwal, ta nza mbə mbəzli dza Hyala vaa sləkə. ¹³ Ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, lə zliya *kwəma pəhəti Hyala gwa'ay, a ghəshi gəzəkə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyala vaa sləkə mbəzli, pa' tē vəghwə tsa tsahwə Zhanj ti. ¹⁴ E mbay gəzə sana, ghwəy gar dzaa zləba kwəma yay, Zhanj tsay, ghəci na *Eli tsa niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ta zhəkə dza na, kə məndi, pən. ¹⁵ Fə tē ghwəy ghən ta kwəma gəzanɔwəy ya na wəzə. Niy nza məhərliy fə ghən ta kwəma va ghwəy. ¹⁶ Ə gəzanɔwəy yay, mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tē bəghə ta tsabana, dzəghwa ka 'wanjanshi 'wanə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: ¹⁷ “Tawa məni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viɔwəy sherey a ghwəy tsə pə ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'wanɔwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyəw!” kə ghəshi. ¹⁸ Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhi va. Ndəs səkəy Zhanj, dzəghwa na mbə nzəy tsa ciy, kala zəmə shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Dzəghwa ma pə ghwəy na: “A, waa ndə gazlaka na tsatsa ndə” pə ghwəy, kala zləba kwəma ci ghwəy.

11:14 11:14 1Mezh 17:1; Mala 3:23; Mt 17:12-13; Mk 9:13 **11:15**
 11:15 13:9, 43; Mk 4:9, 23; 7:16; Lk 8:8; 14:35 **11:18** 11:18-19
 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33

19 Ma sa sækereee yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: “Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə. War shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha. Ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan, lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni” pə ghwəy. Kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. Əy ma ki ya tsəgha nzəy, war mbə civa na sənata kwəma Hyala səvəri mbə sləni ghəra ghəy lə Zhanj» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsaə dzaə dzəkən mbəzliy zləba ma kwəma Yesəw
(Lk 10:13-15)*

20 Dzəghwa Yesəw tapə ta nabə mbəzli mbə məlməhi gwəra naa mənəhwə sləni madəna madəna na mbə shi, sa nzana, kala dī zhəghanti nzəy tsa shi mbəzli dzar mbə məlməhi va kwa kwəma Hyala, ma kə na: ²¹ «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziñ, lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana, mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidanjw pən niy mənəhwə shi madəna madəna ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. ²² Va tsəgha nə ya sanay: Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəwə dzəkən mbəzli na, tərənjwəba na ghwəy ngwəwə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidanjw, pən. ²³ Ghwəy

11:19 11:19 9:10; 11:2 11:21 11:21 Tirə lə Shidanjw: Ezay 23:1-16 11:23 11:23 Ezay 14:13, 15

ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy kafashi dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki, nə ghwəy na. Nava tifa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi. Sa nzana, war mbə mbəzli mbə məlmə *Sədəm pən niy mənəhwə kwəma maɗaŋa mənəhwee na mbə ghwəy nzay, ci mbəzli va zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala nza. Ka dza Hyalaa ndamti məlmə shi va nzaw, ci ghənzə ghwəlata pa' ndatsə nza. ²⁴ Va tsəgha nə yaa ni sana ngəŋwəyəy: Ma fəca dza vici bəsə ngwəvə kəɗi tsa hidiy mənivay, tərəŋwəba na ghwəy ngwəvə dza naa nza kaa na mbəzli mbə məlmə Sədəm pən» kə.

*Səəkəm dzəvəghee e bəŋwəy dəkəva
(Lk 10:21-22)*

²⁵ Zhəghwa tapə Yesəw ta zhiniy gəzə kwəma difa, a kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hidī, 'wəsa nə ya ngəŋa. Sa nzana, ma kwəmaa niy mbələy gha va mbəzliy sənata kwəma, ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. ²⁶ A Di, a falŋee, sa nzana tsəgha gha dī» kə. ²⁷ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənara kala war Dirəw. Ndə tifa mba'a sənay Dirə, kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya, e dī canati Dirə pənəw.

11:24 11:24 10:15; Lk 10:12 11:25 11:25 Ezay 29:14; 1Kwər 1:18-29 11:27 11:27 28:18; Zhŋ 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2

28 Sæøkəm dzøvæghee gwananwøy, ghwøy mbözliyd daliŋwøy ni va shi shëndəkə ni, e bəbantənwəyshi, nza ghwøy dəkəva vөгhee. 29 Zləbavəram, e nza ka Ndə sləkənwøy, nzee bəninwøy ni ya shiy. Sa nzanay, ntsa kwəđ nəfə tsa nzee, ka kəli ghən tsee yaw. Mba'a pə ghwøy sækənwøy dzøvəgha yay, ta kwəməvə dəkəva dza ghwøy ta ghən tsa ghwøy. 30 Sa dza naa nza, kwəma dzee gəzanwøy mənini nžəy, kwəma bəlan dza naa nza va ghwøy. Ma nə ya shi dzee bəninwøy na, ka dza ghəshiy tanətənwøy bərçiw» kə Yesəw.

12

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)*

1 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va, ge'i lə *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw madishi lə *mbözli ta səđa ci. Dza ghəshi ka tanə dzar mbə vəh alkamari. Ka ghəranshi ma kaa mbözli ta səđa Yesəw. Dzəghwa tapə ghəshi dzəmbəshi mbə slərbə alkamari va tsəgha, ka mbəliy dzəghwa miy shi, ka pərə. 2 Mba'a *ka Farisahi nashi. Ma kə ghəshi Kaa Yesəw ki na: «A nava dzəmbəshi mbözli ta səđa gha ni, mbə mənini shi makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.

3 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa sækə ghwøy jangəhwə kwəmaa niy məniti kar *Davitə va ghəshi lə mbözli kwasəbə kwa Zliya Hyala bay

11:28 11:28-30 Ezay 28:12 11:29 11:29 Zher 6:16 12:1 12:1
Nəw 23:25-26 12:2 12:2 Səvəri 20:8-10 12:3 12:3-4 1Sam
21:2-7; SləniTaH 24:5-9

sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may,
⁴ təhwə, niy dzəmbəy naa dzəmbə *ciki Hyala,
 dza na, həŋ bəvə peŋ tsa ka məndiy ta Hyala
 li, mba'a ghəshi zəməhwə lə mbəzliy niy nza
 kwasəbə. Ya tsəgha niy bənavəshi ma kwəma
 pəhəti Hyala kwal kaa kar Davitə lə mbəzli
 kwasəbə va ta zəmə peŋ tsa va, war kwataka
 *ka ta Hyala shiy niy nza kwal və shi ta zəməy,
 niy nabəti Davitə Hyalaw. ⁵ Naa kala səəkə
 ghwəy jangəhwə nahwəti kwəma mbə zliya
 kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən gəla kwəma va
 difa na? Ya *ka ta Hyalay, mbə ghəra sləni mbə
 ciki Hyala ka ghəshiy nza, ya fəca vici dəkəva.
 Nəwti kwəma pəhəti Hyala dzar kwa vici dəkəva
 ghəshi tsəgha kiw. Ya tsəgha nzə ba na, ka
 bənsi fəti Hyalaw. ⁶ E gəzanwəy sana, yən tsa
 nay ghwəy tsay, e taŋamti ciki Hyala. ⁷ Fəti ghən
 ghwəy ta kwəma nə Hyala vaa ni:
 Həhəəni shiy ta taray, ka təbara niva shiyəw.
 Məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli na kwəma dəe,
 kəw.

War mba'a pə ghwəy fəti ghən ti nzay, ka dza
 ghwəy bə fəti kaa mbəzli kama fəti və shi tsətsə
 nzaw. ⁸ Sənay tə ghwəy kiy, yən sləkə na vici
 dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Dza Yesəw mba'a mađiy tə pətsa va, ka dzay
 dzəmbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. ¹⁰ Ma
 sa dzəmbəy na na, mba'a kəsay tsahwəti ndə
 mbəba, məti məti dəvə ci. 'Wakəvə *ka Farisahi

va, tapə ta dəw kwəma va Yesəw, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy banci fəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Ndammə kwal tsaa mbəli ndə *kwəma pəhəti Hyala fəca vici dəkəva ta naa, naa njaa?» kə ghəshi.

¹¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a kə təmbəkə va ndə mbə ghwəy kwətīnəy, dza təmbəkə tsa ci va mba'a tərəy dzəghwa kə'wə fəca vici dəkəva na, ka dza ntsa vaa dza ta bəə səəmə sa?

¹² Hanaba ndə ngəri ki ka məndi zlay nə ghwəy, mba'a ghwəy sənay, diməbā tə ndə ngəri na tərənʷ kən saa dza səda, pə ghwəy shəkəna. Ta na kwəma pəhəti Hyalay, ka damə ndə na ta mənī wəzə fəca vici dəkəvaw?» kə Yesəw.

¹³ Ma kə Yesəw kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha ki na: «A ntsa, tədi dəvə gha va!» kə. Dzəghwa ntsa va, mba'a təditi sa ci, kwəriŋ dəvə ci va mbəlita tsəgha, njasa nza nahwəti dəvə ci.

¹⁴ Ma sa nata ka Farisahi nava kwəma na, mba'a ghəshi səvərihiy basəti ghən tsa shi, ka sləka kwəma kwa jipə shi, njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw.

Yesəw na Ntsa tivə Hyala ta ghəranta sləni

¹⁵ Ma ləy hwəm jəw ki na, mba'a Yesəw zləwanəvə kwəma sləkahwə ghəshi vaa dzəkən. Sa zləwanəvə na na, dza na kaf kafəy tə tsava pi, ka dzay. Dza mbəzli tərənʷ, mba'a ghəshi kafəshi tə səəbə ci, ka nəw. Dzəghwa na mba'a mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni mbəzli mbə shi gwanashi. ¹⁶ Sa mbəlantishi na, ma kə kaa

12:11 12:11-12 Lk 13:15-16; 14:5 **12:14** 12:14 Zhŋ 5:16, 18

12:16 12:16 8:4; 9:30; Mk 7:36

ngøshi na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma. Əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

¹⁷ Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:

¹⁸ A kə Hyalay: «Avanay tsee ndə ghəradfa sləni tsa tivee.

Tsee ntsa dəe, ka vəshee ti tərəŋw.

Ta fanambə Safə tsee dzee mbə nəfə tsa ci, ma nza ghəci canshi njasa dzee sla ngwəvə lə kwal tsa nzə

kaa hwəlfə mbəzli tə hidi gwanashi.

¹⁹ Ka dza naa ya miy ghəshi lə ndəw,

ka dza naa ngwəmə lalaw,

ka dza naa gəzə kwemer dzar kwa kwaləw,

²⁰ ka dza naa kərnəmti bəli dzəvətiiy gwərshitaw, ka dza naa kərnəni shirkwamti ghwəə dī mətita kwa gərkəwaw.

War tsəgha dza naa məni pa' tə vici dza məndiy gha sənay,

lə kwal tsa nzə na kwəmaa niy məni na va, kə məndi.

²¹ Dzəghwa ya namaba hwəlfə

mbəzli tə hidi gwa'a taa nza ki na,

war ta kwəma ci ghəshi dzaa fə ghən» kə Hyala, kə niy ni.

Dza kwa pətsa səəkə bərçi tihə Yesəw hyeler li shi

(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

²² Dzəghwa məndi ki mba'am pəmanakə tsahwəti ndə kaa Yesəw tifa: Ghwəlfə ghəci,

zhini ƒa na, kala mbə ghəciy gəzə kwəma, sa niy mananci *hil. Dzəghwa Yesəw kaa ntsa va, kwəriŋ mbəlanti, ka gəzə kwəma ghəci, ka nighə pi wəzə. ²³ 'Wakəvə nava maƒaŋa kwəma, mba'a səəvəri məhərli ləkw ndə ngəri tsa ƒasəy va tə pətsa va tsəgha ki. Dzəghwa ma kə ghəshi na: «Aya, jijiy mazə *Davitə tsa va na sasa bərkee?» kə ghəshi. ²⁴ Ma kə *ka Farisahi nashi ki sa favə ghəshi gəzə kwəma va na: «A mbəzli ni, ma ntsa nay ghwəy tsay, Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler ƒanci na bərcki va ta tihə nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

²⁵ Ma na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəzə ghwəy gəla kwəma tsəgha na tay? A ghwəy sənay mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidfi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Mba'a kə mbəzli mbə məlmə kwətiŋ na, ya mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsa pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanivərivashi dza ghəshi. ²⁶ Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala zhiniy dzəmbəy mbə ƒanci bərcki kaa ndə, ta tihə nihwəti mbəzli ci hyeler sana kiy, jaka ghəci pa lə ghən tsa ci tsəgha ƒasa. Ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va ghalaba ki. ²⁷ Mba'a pən tihə hyeler lə bərcki ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa ƒanshi ni shi va bərcki kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənata a fəti

va ghwøy pø ghwøy, mbø kwøma gøzøkø ghwøy na. ²⁸ Ma na nee na katanj nay, lø bərçi *Safø tsa Hyala dēwdēw tsa tihee hyeler səvəri mbø mbəzli. Ma dī kwøma nata ghwøy na cinjwøyəy, waa na Hyala ghati sləkənjwøy, dī naa gəzə. ²⁹ Ya dzakə ghi tsa ndə bərçi kiy, ndə tifa mba'a dzaa dzakəy ta pa shi ci bəlanəw. War ndə pəhati na ndə bərçi tsa va tə zə'wə kwatanjata, dza ndəə mbay pa shi kəghi tsa ci.

³⁰ A na neyey, ma ntsaa ni, ghwəm na lə gha na yaw kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbø sləni yay, slənee vaa lidī na.

³¹ Ava va tsəgha nə ya kaa ngənjwøy, ya namaba hwəlfə *kwøma jikir naa mənti ndə ngəri, ya njaa tsəərəti na Hyalay, a Hyala dzaa pəlata kwøma ci va jikir na gwa'a mbø nəfə tsa nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwøma sawaa dzəkən Safø tsa Hyala dēwdēw tsay, ka pəlata kwøma tsava ndə jikir na Hyala mbø nəfə tsa nzə tepəw!

³² Mba'a kə ndə gəzakən kwøma hwəvə hwəvə naa dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbø nəfə tsa nzə. War dza ndə mba'a gəzakən kwøma hwəvə hwəvə naa dzəkən Safø tsa Hyala dēwdēw tsa kiy, ka dza Hyalaa pəlay jikir tsa tsava ndə mbø nəfə tsa nzə ya pa' hwəmbaw, ya sənzenva, ya ka na nza ghwəla naci kiw!» kə Yesəw.

*Tə kwøma gəzə na səvəri mbø miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa
(Lk 6:43-45)*

³³ Ma kə Yesəw kaa nahwəti kwəma kwa fir ba na: «Mba'a kə ndəə dī ngəlīvə ya fə wəzə nay, dəŋw fə wəzə na dza ndəə ngwəbəti kwərakwə. Mba'a kə ndə ngwəbəti dəŋw fə gəmgəm nay, ya fə gəmgəm na dza ndəə ngəli kwərakwə. Sa nzanay, tə ya nʒə ka məndiy sənata dəŋw fə wəzə na. ³⁴ Ghwəy ghwəy *ka Farisahi, nja kwara jigəzlihi ndərəm ghwəy. Va tsəgha mbay ma ghwəy gəzə na wəzə na kwəma səvəri mbə miy tsa ghwəy. Sa nzanay, war kwəma təkəti ndə mbə nəfə tsa ci na sa ka miy tsa ciy gəzəə səvəri. ³⁵ Ma ntsa wəzə tsay, shi mbə nəfə tsa ci va wəzə tsa ka naa gəzəə səvəri. Ma tsa gəmgəm tsa ndə na, shi mbə nəfə tsa ci va gəmgəm ni ghəciy gəzəə səvəri kwərakwə. ³⁶ Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli, e gəzəŋwəyəy, ta dəw kwəma dza naa dza va mbəzli gwanashiy dzəkən kwemerəy niy gəgəzəhwə ghəshi gəmgəm ni ghalaa nza ghəshi tə hidī. ³⁷ War ge'i ge'i lə kwəma gəzəhwə gha dza Hyalaa slaŋa ngwəvə gha. Ta gəzəŋa dza na nda fəti va gha, nda kala fəti va gha» kə Yesəw.

**Ka Farisahi lə ka bənipə shiy dəw a Yesəw mananatishi shi maɗaŋa maɗaŋa ni
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)*

³⁸ Dza nihwəti *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə nihwəti ka Farisahi, tapə ta dəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «A Metər,

a ghøy di ghaa mënti shi maďaŋa maďaŋa ni kwətiŋ kwa kwəma ghøy» kə ghəshi.

³⁹ A kə Yesəw ki na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka di fəti ghwəy va Hyalaw. “Mənti shi maďaŋa maďaŋa ni” pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi maďaŋa maďaŋa ni dzee məntəŋwəy tibaw. Mək na shi maďaŋa maďaŋa ni va niy mənəhwə Hyala, lə *Zhəwnasə ndə gəzə kwəma Hyala. ⁴⁰ Sa nzanay, war njasa niy mənti Zhəwnasə va vici mahkan, lə vərđi mahkan kwa hwər tsa kəlipə dikə nay, war tsəgha dzee mənəhwə vici lə vərđi yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa kwəli kwərakwə. ⁴¹ A gəzanwəy yay, fəca vici dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta səəkə dza mbəzli mbə məlmə ka *Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala di fa kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki. ⁴² Zhini bay, ta səəkə dza mazə maliy niy səəkəta va tə hidī ka Sabaa dzəti ngwəvə, ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə sa nzana, mba'a niy səəkəta tə hidiy gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmanw, sa nzana tərəŋw

12:40 12:40 Zhəwnasə 2:1; Mt 27:63 **12:41** 12:41 Zhəwnasə 3:5 **12:42** 12:42 1Mezh 10:1-10

ghöci sönata kwöma. Dzøghwa ghwøy na ghwøy ki na, kala dñ zlöba kwömee ghwøy. Yøn sa dikø tsa køn Salømanjw ngar ki» kø Yesøw.

*Njasa ka gazlakaa mætsøhvaa dzømbø ndø
(Lk 11:24-26)*

⁴³ Ma kø Yesøw ßa na: «Mba'a kø gazlaka niy nza mbø ghøn ndø, dza mba'a søvøritay, a ka naa dza dza, ka tøwrø dzar mbø gamba ta pala pøtsa dza naa mbay døkøtøvata ti. Ma sa ka na dza kala kwømvø pi ghønzyø ⁴⁴ ka na dza na: “Ma ghønzyø tsøgha kiy, wøzøßa zharee naa zhømbø ciki tsee va søvøridee mbø” kø dzaa ni. Ma sa ka na zhøghøkøvataa zhømbø na, mba'a køsay ciki tsa va gwøma gwøma wøzø, papa dewardew, kala ndø mbø. ⁴⁵ Sa ka gazlaka va nay pøtsa mbøßa tsøgha kiy, mba'a dzaa hakakø nihwøti gezlekikiy tanøti tø møni ndørem, mbørføn, ta nzøy mbø ciki tsa va kwasøbø. Sa ka ghøshi søkø ki na shirßitø dzashiy dzømbø ntsa va gwanashi. Dzøghwa tøranjw gazlaka dzaa mætsøhøta va ntsa va, tan na kwatana va. Ava war tsøgha dza kwøma køn ghwøy nza ghwøy mbøzli ndatsø ni jikirkir kwøma ni kwørakwø ki» kø.

*Mbøzliy næw kwøma Hyalay, niva mbøzli na
ngwarmøhiy, lø mbøghøy Yesøw
(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)*

⁴⁶ Ma Yesøw mbø gøzø kwøma kaa løkw ndø ngøri tsaa ßasøy tø pøtsa va ki na, mba'a kar mbøghøy ghøshi lø ngwarmøhiy søkøshiy garøshi tø ngwøla. Ka dñ gøzanci kwøma ghøshi

kaa Yesəw. ⁴⁷ Ma sa nashi məndi na, mba'a tsahwəti ndə dzaa gəzanci kaa Yesəw, ma kə na: «A Metər, ava kar mənə, lə ngwarməhiŋa pərifa tə ngwəla mbə dəwŋa, ta gəzaŋa kwəma» kə. ⁴⁸ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Kadiw e citəŋa nee mərə, lə ngwarməhira» kə. ⁴⁹ Dzəghwa na ci cati dəvə tə *mbəzli ta səda ci. A kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə, lə ni ya ngwarməhira. ⁵⁰ Sa nzanay: Ya wa ntsaa məni kwəma dī Dirə tsa mə ghwəməy, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə, gwa'a tsəgha» kə.

13

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Ma fəcava ki na, mba'a Yesəw səvəriy kəghi, mba'a dzaa nzəyəy miy kwəfa kwa həl Galile. ² Dza mbəzli mba'a ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha dalala. Ma sa nashi na mbəzli dəŋshi tsəgha na, dza na mba'a dzay dzəghwa kwambəwal nzəyəy. Dzəghwa mbəzliy basəshi va, mba'a ghəshi gagarəshi miy kwəfa va ki.

³ Dza na ka gazanshi kwemer ghəngəhən ghəngəhən kaa mbəzli dzar kwa fir kwa fir, ma kə na: «Tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za niy madiy ta dza ta sləka ha ci. ⁴ Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriŋ, nahwəti ha pəpəriŋətəa dzəghwa kwal. Dza 'yegwer mba'a ghəshi səəkə iməhwə nava. ⁵ Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətəa dzəti kwərəhə, war ghwəla

na, nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana, kala hidfi kən dāŋ. ⁶ Ma war sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki. Sa kama hidfi kən dāŋ gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə. ⁷ Dza nahwəti dība mba'a pəpəriŋəta dzəghwa mbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlīshiy dzəkən. Kala bərçi və gar kəli ghwəla. ⁸ Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a mətə tə hidfi wəzə ni, dza na mba'a pəsəta, ka kəlita wəzə. Sa mađi na ta fə ghən na, dikə dikə nahwəti fəti, bahwə bahwə nahwəti, nahwəti ba na ge'i ge'i» kə. ⁹ Zhini ma kə ba na: «Ma ntsa nza sləmə vəy, fə tə ghəci ghən ta kwəma va wəzə» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fra?

(Mk 4:8-12; Lk 8:9-10)

¹⁰ Dzəghwa *mbəzli ta səda Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A nava nzana war kwa fir kwa fir ghaa đi gəzanshi kwəmaa?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənay njasa dza naa sləkə mbəzli nzə. Ma na mbəzli kiy, kwəmavə kwal tsa va ghəshiw. ¹² Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na, ta mətsahanavə nihwəti shiy dzam, nza ghəshi mbəə mətəhəva və dāŋ tərəŋw. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və. ¹³ Ava va tsəgha nza na war dzar kwa fir yən đi gəzanshi kwəma. Sa nzanay, mba'a mətəhi və shi ta nay pi na, a ka nay pi ghəshiw.

Mbø favø kwøma slimim shi na, zhini ka favø kwøma fa ghøshi va ghøshiw, tsøgha. ¹⁴ Ma mbø kwøma shi va tsøgha na kiy, kwømaa niy gøzøkø *Ezay ndø gøzø kwøma Hyala va mbøradzø na sava faghwa ghøshi gøra'i kwa. Sa niy nø na va: Ma ghwøyøy,

mbø favø kwøma ghwøy dzaa nza lø slimim ghwøy ngar na,

a ka dza ghwøy favø shi ði kwøma vaa gøzøw.

Mbø nighø pi ghwøy dzaa nza lø møtsøhi ghwøy ngar na,

a ka dza ghwøy nashi shiyøw.

¹⁵ Sa nzanay, kwømaa tsø'wø mbø nefer mbøzli ni tifa ya jøwøw.

Nø'wø nø'wø na na'way ghøshi slimim shi,

vantaa ghøshi dzaa zløwanjøvø kwøma.

Dzøghwa, disl disl disl ghøshi kakalay møtsøhi shi

vantaa ghøshi dzaa nashi shiy.

Mba'a ghøshi mønti nefer shi caslakø caslakø

vantaa kwømee tsø'wø mbø nefer shi.

Ma mønti ghøshi kwøma va tsøghay,

va nøghøtaa ghøshi zhøghøvaa zhikøø zhøvøghee,

ta mbalamtishee, nø ghøshi, kø Hyala,

kø niy ni.

¹⁶ Ma na na ghwøy ghwøy mbøzli ta søðee kiy, vøshi na tø ghwøy. Sa nzana, mbø nay pi

ghwøy lø møtsøhi ghwøy, dzøghwa mbø favø kwøma ghwøy lø slimim ghwøy na ghwøy. ¹⁷ E

gøzanjøyee, ta na navay, tsøgha na, ka gøzø

kwøma Hyala ðaŋ, mba'a mbøzliy nøw Hyala ðaŋ søøkø na mbø maw nashi shi nashi møtsøhi ghwøý ni sana. Kalaa niy kwømavø nashi ghøshi, mbø maw fa kwøma favø ghwøý na sønzønva ghøshi niy nza na, a kwømavø fa nzø ghøshiw» kø.

Njasa ka kwøma Hyalaa dzømbø nefer mbøzli (Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

¹⁸ Zhini ma kø Yesøw ðiba na: «Ïy ma kiy, favø m bazhø tsa kwøma ði fir tsa bølee va lø ndø sløka haa gøzø. ¹⁹ Avanay, fa' dza nihwøti mbøzliy favø gøzø kwømaa dzøkøn njasa dza Hyalaa sløkø mbøzli, dzøghwa kala dza ghøshiy favø sløkar tsa kwøma va. Ka *ndø jaka tsa Hyala søøkøý, zøkwø jøw banti kwøma va mbø nøfø shi. Niva mbøzliy, yømyø m ghøshi lø kwal tsa pøriŋøta hwølfø ha vaa dzøghwa. ²⁰ Nøfø tsa nihwøti mbøzli ba na, yømyø m na lø kwørhø tsa pøriŋøta nahwøti ha vaa dzøti. Sa ka ghøshiy favø kwøma Hyala na, zøkwø jøw ghøshiy zløbavø lø vøshi. ²¹ Zhini ðiba na, ka nzay nza ghøshi lø kwøma va mbø nøfø tsa shi, sa mbyay ma kwøma vaa tsøhø hililiŋø wøzø wøzø mbø shiw. War nø ma ngøra'wø ndøs kø køsashi, ya ø ghøzlishi møndi tø mbørkø kwøma Hyala na, ka ghøshi dza nza'jøw, mbørøkø ghøshi zlata nøw kwøma Hyala tsøgha ki. ²² Nøfø tsa nihwøti mbøzli ðiba na, yømyø m na lø pøtsa nza tekesli va ti dzøghwata nahwøti ha va mbø. Gøla niva mbøzli bay, sa ka ghøshiy favø kwøma Hyala na, mba'a ghøshi zløbavø. Ka ghøshi dza ðiba na,

mba'a ghøshi dzømbøshi mbø zøzø kwøma tø hidfi, ka møni møtsø ta shi tø hidfi ni ngødipø. Ma sa ka shi va tøhay næfø tsa shi ki na, ka ghøshi dza mba'a ghøshi makøti kwøma Hyala va køli, lø va ghøra sløni mbø nefer mbøzli va. ²³ Ma næfø tsa nihwøti mbøzli nashi kiy, yømyøm na lø hidfi wøzø ni va dzømbøta nahwøti ha mbø shi. Ma na gøla niva mbøzli nashi kiy, sa ka ghøshiy favø kwøma Hyala na, kar ghøshiy føti ghøn ti wøzø. Ka ghøshi dza na, ka ghøra sløni Hyala wøzø. Nihwøti mbø shi na tøरणw ghøshi jahambøvashi mbø, nihwøti na, børøkø, ma nihwøti ßa na ge'i ge'i. Tsøgha» kø.

Bøli fir dzøkøn hwølfø ha wøzø na, lø ka girfi

²⁴ Zhøghwa Yesøw diba, mba'a ßølanakøshi tsahwøti fir, ma kø na: «Ma sløkø tsa sløkø Hyala mbøzliy, ghala mbø lø kwøma dzee na ta gøzanwøyøw: Tsøणw niy tsøणwøti tsahwøti ndø hwølfø ha wøzø naa dzøti za ci. ²⁵ Ma tø nahwøti vørdi, mbøzli tø hi na, mba'a ndø jaka tsa ci søøkø tsøणwanambø ka girfiy dzømbø ha ci va, ka dzay. ²⁶ Mba'a ka girfi va pøpøsøshi kwasøbø ha va, ka køli yømyøm li. Ma sa madita ha ta pasø na, dza ka girfi ka pasø kwørakwø. ²⁷ Ma sa søøkø gwølaa ghøranci sløni kaa ntsa vaa nashi tsøgha na, dza ghøshi mba'a ghøshi dzaa gøzanci kaa ndø za tsa va, a kø ghøshi ngøci na: “A ntsa ghøy dikø tsa, wa hwølfø ha sa niy tsøणwøti gha va tø za gha va sham tsøy? Øy, war njaa zhøkø na, zhini ka girfiy tøzlishi dzar mbø shiki?” kø ghøshi. ²⁸ Ma kø ndø za tsa va na: “Waa ntsaa di ma møtsee tsøणwambøshi na” kø. Ma kø gwøla

va na: “Ghənzə tsəgha na, zləbati gha, a ghəy dza ta tadmətishi tsəna?” kə ghəshi. ²⁹ Ma kə ndə za tsa va na: “Əhəŋ, sana sənzənva, war mba'a pə ghwəy tıfıshiy, a ghwəy dzaa karəhwə lə ha ta. ³⁰ Va tsəgha kiy, wəzəba zlashi ghwəy na, a ghəshi nakə gwanashi pa' tə vəghwə tsa dza məndiy sla ha ti. Ma ghalaba ki na, ma nzee gəzanshi kaa mbəzliy dzaa sla ha. Ma pən taa ni ngəshi na: Slantim ka girfi, a ghwəy pəhətishi, nza ghwəy ndamtishi lə ghwə. Ma na ha yay, paghəram jighiy dzəghwa tamə, pən dzaa ni” kə» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri

(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)

³¹ Zhəghwa Yesəw dıba mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dıbay, yəm na lə kwəma cizlə gwəbiri ka ndə vaa bəvə, mba'a ndə tsəŋwətishi kwa tsa ci. ³² Ghəshi na cizləy gwəramti jəw jəw mbə hwəlfə shi ka ndə ngəriy tsəŋwə gwa'a gwa'a. Ma sa ka ghəshi pəsəshi kiy, ka ghəshi dza na, ka kəli dikə tərəŋw, taŋ fəhi gwanashi ni. Pa' ka səkə 'yegwer ghəŋghən ghəŋghən lala ghyeghyer shi mə» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*

(Lk 13:20-21)

³³ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir dıba, ma kə na: «Sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nzə dıbay, yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə

13:30 13:30 3:12; ShiZhnj 14:14-15 **13:31** 13:31 17:20; Lk 17:6

13:32 13:32 Ezhek 17:23 **13:33** 13:33 1Kwər 5:6; Gal 5:9

mətsəkə cifəti, ka gha nighə na, pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma war lə fira?

(Mk 4:33-34)

³⁴ Ava tsəgha gəzanamti Yesəw kwemer va kaa mbəzliy basəshi va gwanashi, war dzar kwa fir. Nahwəti kwəma tība mba'a gəzanakəshi kala dzar kwa firiw. ³⁵ Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbə ghənzə dzəghwata kwa kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va niy nza. Ma kə niy niy: «Ma kə Hyalay: Yənəy, kwa fir dzee gəzanshi kwəma kaa mbəzli. Ta canatishi shiy niy nza mbəmbə ni ghala ngatee ghwəmə lə hidī dzee, kə» kə niy ni.

Bazhə tsa kwəma dī Yesəw gəzə lə fir tsa bəli na va lə ka girfi

³⁶ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a zlashi mbəzliy basəshi va tərənw ni, mba'a dzay dzakə ghi ghəshi lə mbəzli ta səda ci. Dza mbəzli ta səda ci va kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, citənyəy bazhə tsa kwəma dī ghaa gəzə lə fir tsa bəlikə gha va lə ka girfiy təzlishi mbə ha shi» kə ghəshi.

³⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A dī naa gəzəy: Ma ndə za tsaa tsanwati hwəlfə ha wəzə na va tə za ciy, ghəci nzee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ³⁸ Ma zay, ghəshi na hidī nza ghwəmə ni ti shi. Hwəlfə ha wəzə na va na, mbəzli sləkə Hyala ghəshi. Ma ka girfi nashi ki na,

mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala niva. ³⁹ Ma ntsaa dī ma mətsee va səkəə tsanwambəra ka girfi mbə hee na, ghəci na ndə jaka tsa Hyala. Vici dza məndiy sla ha ti kiy, ghənzə na vici basə ngwəvə fəca dza hidiy kədi. Ma gwəla ka sla ha va ki na, ghəshi na ka kwal Hyala ki. ⁴⁰ War njasa ka məndi vaa təranti ka girfi səvəri mbə ha, mba'am ndamtishi lə ghwə məndi mbə sla hay, war tsəgha dza məndiy məni fəca dza hidiy kədi. ⁴¹ Mba'a dzee ghwənashi ka kwalee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi iməkəvəri hwəlfə mbəzliy shikə nihwəti mbəzli vaa dzəmbə məni *kwəma jikir na, ghəshi lə mbəzliy məni shi jikirkir ni gwanashi səvəri mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁴² Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi shakambəshi mbə ghwə ngad ngad ngad na, nza ghəshi tihwəni mbə, ka pəpərə sli'i shi. ⁴³ Ma na mbəzliy dī fəti ta məni na dī Hyala kwəma nashi kiy, war mbərə dza ghəshi mbərə ghalaba, ghəy ghəy ghəy ndəba vici, tə pətsa sləkə dəshi tsa mə ghwəmə. Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzee va wəzə, niy nza məhərli va ghwəy» kə.

Bəli fir dzəkən shi mbəmbə ni nza dimə ti shi, mba'a dzəkən tsahi mbəzə

⁴⁴ Zhini ma kə Yesəw ba na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy nzəy, ghala mbə lə kwəma shiy nza va mbəmbə ni mbə vəh, tərənəw dimə ti shiw. Mba'a tsahwəti ndə səkəə kəsashi. Ma sa nashi na na, tərənəw ghəci vəshiy, mba'a zhiniy

13:40 13:40 7:19; Zhj 15:6 **13:41** 13:41 24:31; Mk 13:27
13:42 13:42 8:12 **13:43** 13:43 Dani 12:3; KaSlaNgw 5:31; Mt 11:15
13:44 13:44 Flp 3:7-14

gwəmati mbəliy shi va wəzə. Dza na mba'a dzaa dʒəlamti shi və gwanashi, ta səəkə ta pahwə vəh tsa va, va ndə vəh tsa va.

⁴⁵ Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nzə dibay, ghala mbə lə kwəma ndə zhəghə dəvə tsa nza va, ka pala tsahi mbəzə ta pa shiw. ⁴⁶ Ma sa kwəmavə na niy gwəramti na, dza na mba'a dʒəlamti shi və gwanashi, ta səəkə ta pahwə tsahi mbəzə va» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma zləkwə

⁴⁷ Zhini ma kə Yesəw ʒa na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, ghala mbə lə kwəma zləkwə tsa ka mbəzliy kəəsə kərpi vaa bəzlaghwa kwa kwəfa, ta ka ya niməfa kərpi liw. Mba'a kərpi dzəghwashi ghəngħən ghəngħən dʒə tərəŋw. ⁴⁸ Dzəghwa ghəshi sa təhəy na na, mba'a ghəshi mbahəkəməə dzəti həlbə. Mba'a ghəshi shəkəkəməə kərpi kwa zləkwə, dza tas ghəshi nzəyshi, ka tərashi. Dza ghəshi kaa ni wəzə wəzə ni kərpi, fəyik fəyik ghəshi bazlaghwashi kwa ghwanin shi. Dzəghwa kaa niy kama wəzə ni, mba'a ghəshi shashakamtishi. ⁴⁹ Ava tsəgha dza naa məniva fəca dza hidiy kədi ki. Təhwə dza ka kwal Hyalaa səəkəshi. Sa ghəshi səəkə na, mba'a ghəshi tihəvəri mbəzliy mənə kwəma wəzə na, lə niy mənə *kwəma jikir na. ⁵⁰ Ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi shakambə ni jikirkir ni va mbəzliy dzəmbə ghwəə tsə ngad ngad ngad na. Ma nza ghəshi titihwəni, ka pəpərə sli'i shi mbə ghwə va ghalaba ki» kə.

Kwa kærni kwøma Yesøw dzøkæn sløkøpø tsa Hyala

⁵¹ Ma kø Yesøw kaa mbøzli ta søða ci ki na: «Favø kwemer gøzøkee va ghwøy gwanashi na?» kø. Ma kø ghøshi ngæci na: «Yø, a ghøy favøshi» kø ghøshi.

⁵² Ma kø Yesøw ngøshi ki na: «Va tsøgha na kiy, ya wa ndø bønipe kwøma tsaa zløbavø Hyalaa sløkøy, ta mbay dza naa bønipe *kwøma pøhæti Hyala mbøradzø, mba'a yøwøn kwøma bøninqwøy ya na sana» kø.

Kar Yesøw læ mbøzli mbø mælmø Nazaretø (Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

⁵³ Dza Yesøw sa kædiy na læ bøli firhi va kaa mbøzli gwa'a, mba'a ðarvay tø tsava pi, ⁵⁴ ka dzay dzømbø mælmø Nazaretø kæli na va mbø. Dza na tøhwø dzømbøy mbø *ciki ðasøva tsa ka Zhøwifø. Sa dzømbøy na na, dza na ka ðananshi shiy kaa mbøzli mbøða. Ma mbøzli tø pøtsa va gwanashi ki na, war hahashi ghøshi hashishi va gøla nava kwøma. Tapø ghøshi dzømbøshi mbø gøzø kwøma, ma kø ghøshi na: «A mbøzli ni, søøkø kwøma kwømavø na gøla na ci na sønata kwøma tsøtsøa? Kwøma kwømakø na nici ni bærce ta mæni shi maðaŋa maðaŋa ni ni tsøtsøa? ⁵⁵ Ghæci zøghwø ndø fædi shøghwø tsa va, Marøy mbøghøyøy yakø nanzø sa. Kar Zhakø læ *Zhezhefø mba'a Shimanqw mba'a Zhøwdø ngwarmøhiy yakø mændi li shi sham sa. ⁵⁶ Ya ngwarmøhiyøy mi'i nzø na, tikø ghøshi mbø ghwømmø sana nanzø sa. War

kwəma kwəməvə na nici ni bərçi məni na shini li shia?» kə ghəshi.

⁵⁷ 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a makətishi ta zləba kwəma Yesəw. Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «A katarəy, a məndiy fə bamaa dzəti *ndə gəzə kwəma Hyala, ya pa' kwəməba. Ma mbə məlmə yakə məndi lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.

⁵⁸ Ma sa nzana kala dī banavə nefer shi mbəzli mbə məlmə Nazaretə ki na, kəray jəwə tsətsə Yesəw mənəhwə kwəma mađaņa mađaņa na mbə məlmə va gwa'a tsəgha.

14

*Məti Zhaņ tsaa mənipə *batem*

(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a *Erədə mazə tsa tə hidī ka Galile favə ghəpə tsa kwəma Yesəw.

² Ma sa favə na, ma kə kaa ka ghəra sləni ci na: «Ma Yesəw tsa gəzə məndi va kwəma ciy, Zhaņ tsaa mənipə batem va na, ə zhəkəməy na kwa kwəli, va tsəgha nza bərçi və ta məni shi mađaņa mađaņa ni va tsəgha» kə. ³⁻⁴ Ma gəzə Erədə kwəma va tsəghay, sa zəzəvə na shiy niy mənti na lə Zhaņ na. Ghala pətsa vay, ə niy bələhwə na mali Fəlipə, zədəy. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Sa niy bələhwə nay, ma kə Zhaņ niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədəņa va bələhwə ghaw» kə niy ni kaa ngəci. Ma sa niy gəzanakə Zhaņ kwəma va tsəgha na, dza Erədə

mba'a niy tsaghwa kwa dəŋw, mba'a faghwa kwa fərshina. ⁵ Mbə dī paslamti Zhaŋ ghəci niy nza na, ka ghəranci hazləni niy nza va mbəzli. Sa nzana mba'a mbəzli gwanashi niy bəti Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala.

⁶ Ma sa niy bərkəta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shiy. Kə mba'a niy hakakə mbəzli ta zəmə shiy fəcava ki. Mba'a zha Erədiyadə niy səəkəə tsəti tsə kwa kwəma mbəzliy niy nza va tifa harkə na gwanashi. Mba'a tsə va təbanati kaa mazə Erədə tərəŋw. ⁷ Dzəghwa na tə mbərkə ta tsə va, hwa' hwa', zəmanakə fəla kaa zha va. Ma kə niy ni ngəta na: «Ya wa shi dəw gha vəyay, ta ndaŋashi dzee» kə niy ni. ⁸ Sa niy gəzəkə na tsəgha na, dza zha va del niy dzata, mba'a niy dzaa kəsata mbəghəta. Ma kə niy ni kaa ngəta na: «Wa shi kee dəw va mazəa mə?» kə niy ni kaa ngəta. Ma kə mbəghəta niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: Slaghwara ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa tasaw, pə gha ngəci» kə niy ni. Dzəghwa zha va mba'a niy səəkətaa dəwhwə tsəgha va mazə ki.

⁹ Ma sa niy dəw zha va shi va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma. Ka zhanci ghənzə niy nza mbə nəfə tsa ci tərəŋw ngar na, a niy mbay naa zhiniy bashamti, sa nzana mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla kwa kwəma mbəzliy niy basəshi va kiw. Dza na niy nza tsəgha ki na, bəŋ niy ghwənay ndə sawji ta mananta kwəma dəw na va. ¹⁰ A kə niy

ni ngöci na: «Mbalaa dzəghwa fərshina a gha dzaa kəsəvə Zhan tsa mənipə batem va, nza gha slanakəvə ghən tsa ci kaa zha na» kə niy ni. ¹¹ Mba'a ntsa va niy dzaa kəsəvə Zhan, piyəñ slahwə ghən ti. Mba'a niy faghwa ghən tsa va kwa tasaw, mba'a niy səkəkə banavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəə, mba'a niy dzaa banavə kaa mbəghəta. ¹² Dzəghwa mba'a mbəzli ta səfa Zhan niy favə bar tsa va ki. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi niy səkəkə bəvə mbəri tsa Zhan, mba'a ghəshi dzaa lamti. Sa niy lamti ghəshi na, mba'a ghəshi niy dzaa slanati kwəmaa niy mənta va gwa'a kaa Yesəw. Ava tsəgha niy mətiiy Zhan ndə mənii batem.

Yesəw lə mbəzli bələkəwə bələkəwə cifə mətəkə

(Mk 6:30-44; Lk 9:10, 17; Zhñ 6:1-14)

¹³ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə *Erədə va ki na, dza na mba'a barvay tə pətsa va, ka dzay dzəghwa kwambəwal ta dzay dzəmbə gamba, ta dzaa nzəyəy kwətiiy vəgha bəla. Dzəghwa nza'jəw mbəzli favə kwəma dza ci va. Mba'a mbəzli mađishi səkəkə dzar mbə məlməhi ghəngghən ghəngghən, war ka nəw dzəy vəgha həlbə vəgha həlbə lə shidshid' shi. ¹⁴ Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa bərkəti na va ki na, mba'a səəməy kwa kwambəwal. Sa nə na tsa' kə na, mbəzli basə basə tə pətsa va dññ. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki, mba'a mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni va zəleghwer mbə shi.

15 Ma sa mēnta tihwer na, mba'a *mbēzli ta sēda Yesēw kēṭēghēvashiy dzēvōgha. Ma kē ghēshi ngēci na: «A Metēr; sana sēnzēnva kiy, a vici dzata, mbē gamba pētsa. Va tsēgha nē ghēy wēzēba ḡanavē gha kwal kaa mbēzli ni, a ghēshi dzashi ta papa shi zēmē shi dzar mbē mēlmēhi, pē ghēy» kē ghēshi. 16 Ma kē Yesēw ngēshi na: «Sa wana ka mēndi gēzanshi dzashia? Bānshim shi zēmē dē'wē ghēn tsa ghwēy, a ghēshi zēmēshi» kē. 17 Ma kē ghēshi ngēci na: «Sana sēnzēnvay, kwataka peṅ cifē dēvē, mba'a kērpi bakēshi na shi tikē va ghēy gwa'a tsēgha» kē ghēshi. 18 Ma kē Yesēw na: «Ndakashim tikē na ghwēy» kē. Dzēghwa mba'a mēndi ḡanakēvēshi.

19 Ma sa ḡanakēvēshi mēndi na, dza na mba'a gēzanshi kaa mbēzli va, a ghēshi nzēyshi mēnzēy. Dza na hēṅ bēvē peṅ tsa cifē tsa va, mba'a kērpi bakē ni va ta dēvē ci, mba'a kafata kwēma ciy dzēta ghwēmē, ka mananta 'wēsa kaa Hyala ta shi zēmē va. Ma sa mananati na 'wēsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavēri peṅ tsa va, mba'a ḡanavē kaa mbēzli ta sēda ci, a ghēshi tahanshi kaa mbēzli ḡaṅ ni va. 20 Mba'a mbēzli va zēmēhwē shi va gwanashi, bēhē, bēhē, bēhē ghēshi, mba'a mbēvēli tērē. Dza mbēzli ta sēda ci va, ḡasē, ḡasē, ghēshi ḡasēti mbēvēli va, gyadē gyadē ghwani mēṅ lē bakē. 21 Mbē mbēzliy zēmēhwē shiy va bēhē bēhē ghēshiy, a zhēr mēnti gar bēlēkwē bēlēkwē cifē mētsākē, mbērākēshi mi'i lē ndērāzhi.

*Njasa dza Yesəw lə səfa ci dzar tə ghən yam
(Mk 6:45-52; Zhj 6:15-21)*

²² War ghwəla, ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə. Kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va dzəghwashi, ka dzashi. ²³ Ma sa səkwamti Yesəw mbəzli ka dzashi ghəshi ki na, dza na mba'a dzəməy mə kəlan kwətiy, ta cə'wə. Pa' ka mənta vərđi war ghəci məba kwətiy. ²⁴ Ma ghalaba ki na, mbəzli ta səfa ci kətivə dzaa dzashi kərakə lə həlbə. Dza safə ka viy səəkə dzəmbə kwəma shi, ka gwanəzə kwambəwal yam. ²⁵ Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səfa ci ta kəsashi mbəzli ta səfa ci. ²⁶ Ma sa nay mbəzli ta səfa ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səfa na, mba'a her shi dzashi tərəjw. Ma kə ghəshi na: «Aya, anay *hil d'anəmmə» kə ghəshi. Ka ngwəmə lala ghəshi va hazləni. ²⁷ War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə.

²⁸ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ndata gha na katanəy, gəzara e dzar lə səfəe tə yam vaa dzəvəgha gha kwərakwə» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Sar» kə. Dza Piyer fakatsa'wə madiy səəmə kwa kwambəwal, ka dza ghəci tə ghən yam va

lə səfa ciy dzar dzəvəgha Yesəw ki. ³⁰ Zhini sa nay na safə mbə viy na, mba'a hazləni ghati ghəranci tifa. War ghwəla tsəgha na, səfəkwə Piyer ghati yipəvaa dzəghwa kwəfa. Dzəghwa na tapə ta ngwəmə lala, a kə na «A Ndə sləkəpə, mbəlītəra» kə. ³¹ Dzəghwa nza'jəw Yesəw vələnəvə dəvə ciy ka'wəti. Ma kə kaa ngəci sa ka'wəkəmmə na na: «A Piyer ndara nəfə tsa gha gha gwanayəw. Tawa mənti gha ghən tsa gha bakə bakəa?» kə. ³² Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal bakanashi. Dzəghwa gar safə tsa va garəti viy. ³³ Dzəghwa niy nza kwa kwambəwal shi ni mbəzli ta səfa Yesəw gwanashi, tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, ka pəra'wanci dividivi shi kaa Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Wa Zəghwə Hyala nza gha katar» kə ghəshi.

*Yesəw lə ka zəlghwə tə hidī ka *Zhenezaretə
(Mk 6:53-56)*

³⁴ Ma sa taŋamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hidī ka Zhenezaretə. ³⁵ War sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a mbəzli tə hidī va sənivə Yesəw. Nza'jəw, zləŋ məlmə, ghəshi gəzamti səəkə tsa Yesəw kaa mbəzli tə hidī va. Mba'a ghəshi bəsanakə ka zəlghwə ngəci ki. ³⁶ Tapə ghəshi ta cə'wə Yesəw, a ghəci bənavəshi kwal tsaa dapəvə ya kwataka mətsəni kwəbaŋ tsa kən ghən ci. Ya tsamaba ndə zəlghwə tsaa ndəŋway ki na, mba'a mbəliy kwəriŋ.

15

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə*
(Mk 7:1-13)

¹ Dza *ka Farisahi ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəvəgha Yesəw. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ² a kə ghəshi na: «A Metər, a kwəma jiji ghwəmmə gəzəkə, ka ndə gha zəmə shiyəy, mba'a ndə pishamti dəvə ci, kə. Ava ghaa nashi mbəzli ta səda gha ni mbə zəmə shiy kala pi ma dəvə. Tawa nəw ma ghəshi kwəma jiji va kia?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Wa shiy mənishi di ma ghwəy fəti ta kwəma pəhəti Hyala, dzaŋwəy ghwəy ta nəw war kwəma jijihŋwəy na ghwəy shəka? ⁴ Njasa nzana va sənzenva, mba'a Hyala gəzəkə: “Ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə mənə” kə. Zhini ma kə ba na: “Ya wə ntsaa tsəərəti dəy ya mbəghəyəy, mba'a məndi paslamti tsava ndə” kə diba. ⁵ Ma pə ghwəy na ghwəy ki, mbə kwəma bənipə ghwəy na: “War nə ma ndə kaa dəy, ya kaa mbəghəy: A di, a mə, ma shiy niy nza vəya gar bəŋwəyshee ta kətiŋwəyəy, kaa Hyala bəhwəshee, kəy, ya kala zhini tsava ndə kəti kar dəy lə mbəghəy na, gwa'a tsəgha” pə ghwəy. ⁶ War tsəgha pəsliti ghwəy na Hyala va kwəma pəhəti na, ta mbəə nəw na ghwəy va kwəma jiji! ⁷ Ma kwəma ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla niy, katan

15:2 15:2 23:25; Lk 11:38-39

15:4 15:4 Səvəri 20:12; 21:17

15:7 15:7-9 Ezay 29:13

na kwømaa niy gøzøkø *Ezay ndø gøzø kwøma Hyala vaa dzøkøn ghwøy. A kø niy niy:

⁸ A kø Hyalay: “Ma mbøzli niy, war kwataka læ miy gøzø ghøshi ha'wø tsa ha'wø ghøshi tø ya gwa'a tsøgha. Ma mbø nefer shi na, kørakø kørakø ghøshi læ ya.

⁹ Gømta na tsøfækwø tsøfækwø ghøshi va kwa kwømee, sa nzanay, war kwøma jiji shi gwa'a tsøgha na shi ðananshi ghøshi kaa mbøzli, njasa nzanaa kwømee ghøshi zhøghøti” kø Hyala, kø Ezay niy ni» kø Yesøw.

*Shiy dzaa yadãmti ndø kwa kwøma Hyala
(Mk 7:14-23)*

¹⁰ Dzøghwa Yesøw mba'a harvø mbøzliy basøshi va. Ma kø kaa ngøshi na: «Fam kwøma ðee na gøzø, nza ghwøy fø ghøn ti. ¹¹ Ma na shi zømøhwø ndøø dzøghwa hwør ciy, ka mbay ghøshiy yadãmti ndø kwa kwøma Hyalaw. Naa søvøri kwøma mbø miy tsa ci na saa yidi ndø kwa kwøma Hyala» kø.

¹² Dzøghwa mbøzli ta søða ci køt ghøshi køtøghøvashiy dzøvøgha Yesøw. A kø ghøshi ngøci na: «Sønay gha tørønɥ satiy nøfø tsa *ka Farisahi va kwøma gøzøkø gha va tsøgha na, pø gha tsønã?» kø ghøshi. ¹³ Ma kø Yesøw kaa zløbanshi na: «Nay ghwøy tsøy, ya tsamaba dønɥ fø na, kala Dirø tsa mø ghwømø kø

ngwəbət̪iy, war təd̪i təd̪i dza naa nza. ¹⁴ Zlashim lə kwəma shi. Ghwəlefesli y canshi kwal kaa nihwəti ghwəlefesli na ghəshi. A ghwəy sənay, war mba'a kə ghwəlfəə kəsə tsahwəti ghwəlfə tə dəvə ci, ta canci kwaləy, ta shikəshi dza ghəshiy dzəghwa kə'wə bakanavashi» kə Yesəw. ¹⁵ Dzəghwa ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, citənjəy bazhə tsa kwəma d̪i fir tsa vaa gəzə» kə. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəci na: «Waa lə ghwəyŋwəyshi mbə ma naa favə kwəma kwərakwə ɓa na? ¹⁷ Ə sənay ma ghwəy, ma na shi zəməhwə ndəy, dzəghwa hwər tsa ci ka niva shiy dza, ka ndə dza na, mba'a təhəkəghwashi, pə ghwəy shəkəna? ¹⁸ Əy ma na kwəmaa səvəri mbə miy ndə nanzə kiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka navaa səəkə. Ava niva shiy na shiy dzaa lad̪amti ndə kwa kwəma Hyala. ¹⁹ Sa nzanay, war səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə təkə *kwəma jikir na. Ma ka gha nighə na, vbəpə təkə kwəma va fambə ndə mbə pəəsli ndə, ka pəəsli mi'i mbəzli, ka məməni ghwərghwər, ka ghəli, ka təbə dzərvəə dzəkən mbəzli, ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli. ²⁰ Ava shiy mən̪i ndə ka ntsa lid̪i lid̪i tsa kwa kwəma Hyala. Ma na nə jijihimmə va, mba'a kə ndə zəməhwə shiy kala pishə dəvə na, ntsa lid̪i lid̪i tsa na kwa kwəma Hyala, kə ghəshiy, tsəgha naw. Ka mbay niva shiy lad̪amti ndəw» kə Yesəw.

*Kar Yesəw lə maliy səəkə tə hid̪i ka *Kanana (Mk 7:24-30)*

²¹ Dza Yesəw mba'a barvay tə tsava pi, ka dzay dzəti hidfi vəgha məlmə Tir lə məlmə Shidanw.

²² Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa nahwəti mali mbə hwəlfə ka Kanana, tə hidfi va, ndəs səəkətaa dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, jijiy mazə *Davitə, titihwə mənti zhəhwər tə ya. Gazlaka kəsəvə na zhee, war ə ghənzəə sa ngəra'wə tərənʷ tərənʷ və» kə. ²³ Dzəghwa

Yesəw tərəm, nzəyəy kala zləbanta kwəma, ya kwətiŋ nzə. Mba'a mbəzli ta səfa ci səəkəshiy dzəvəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, mananati kwəma dəw na va, a ghənzə zləmmə dzata. Sa nzanay, ka dza naa zlay nəwəmmə war tsəgha lə lala nzə vaw» kə ghəshi. ²⁴ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yənəy, war kwataka ta hwəlfə ka *Izərayel, ghəshi shiy mənishi nja tənkesli zaza ni ghwənikəra Hyala» kə.

²⁵ Ma sa favə mali va tsəgha na, səəkə na gələbə gələbətə tə shinin nzə kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, titihwə kətitərə na gha» kə.

²⁶ Dzəghwa ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa wəzə na ndə bəvə shi zəmə ndərazhi, ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. * ²⁷ Ma kə mali va na: «Yaŋ, tsəgha na nava nanzə katanʷ Ndə sləkəpə. Ma nanzə ya tsəgha nzəy, ya kireketi na, kar ghəshiy kwəmavə imə memiriy shikə səkwa tə tabəl tsa ndə shiy, ghəci mbə zəmə shiy» kə. ²⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A mali

15:22 15:22 20:30-31 15:24 15:24 10:6; Rm 15:8 * 15:26
 15:26 Kəreketi ka ka Zhəwifə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə,
 va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va. 15:28
 15:28 8:13

na, a gha ndara nəfə tsa gha gwanay. Nana kiy, ta məntəna kwəma gha va dzee njasa di nəfə tsa gha va» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw, pəlis zha mali va va mbəlita va gazlaka va ghala pətsa gəzə Yesəw va kwəma va.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə d'əŋ

²⁹ Dzəghwa Yesəw mba'a mađiy tifa, ka dzay dzəməy kwəfa har məndiy kwəfa Galile. Dza na mba'a dzəməy mə tsahwəti kəlan tifa, mba'a nəyəy mə. ³⁰ Dzəghwa mbəzli d'əŋ, mba'a ghəshi bəsəkəvashiy dzəvəgha, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni: Vədevəder, lə ghwələfesli, mba'a mbəzli məti məti vəgha ni, mba'a mbəzli pəhəta ghani shi mbay ma gəzə kwəma, mba'a nihwəti mbəzli mananshi zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən ni d'əŋ. Bəsə ghəshi bəsəyshi kwa kwəma Yesəw. Dza na mba'a mbalamtishi gwa'a. ³¹ Ma sa mbalamtishi na na, mba'a nava kwəma mananatishi mađana kaa mbəzli. Ma kə ghəshi na: «Kay, 'yahə'yahəy na tsatsa ndə» kə ghəshi. Sa nata ghəshi hwəlfə nava mađana kwəma. Sa nzana mbə mbata gəzə kwəma mbəzliy niy pəhəta ghani shi va, mbəli mbəli mbəzli məti məti vəgha ni, mbə dza dzashi vədevəder, mbə nay pi ghwələfesli d'iweŋ d'iweŋ. Dzəghwa ghəshi ki tapə ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala ka *Izərayel.

*Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə fađə
mətsəkə
(Mk 8:1-10)*

³² Dzəghwa Yesəw ki da' harvə mbəzli ta səfa ci, ma kə ngəshi na: «Ma mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi na sana, war ghəshi tikə vėghee, shi zəmə tibaw. Sana kiy, ka dēe ghəshiy dzashi kala nganavəshi shi zəmə yaw, va nəghətaa ghəshi dzaa shikəshi, kwa kwal va ma» kə. ³³ Ma kə mbəzli ta səfa ci kaa ngəci na: «Əy, kwəma ka ghwəmmə pəlakə shi zəmə sana kwamti na gar məkanshi kaa gəla mbəzli daf̄ ni ni tsətsə kia?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Hwəm na peŋ va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na: «Mbərfeŋ na peŋ va ghəy, mba'a kərpi jəw jəw ni, jəwə» kə ghəshi. «Ndakashim tikə» kə.

³⁵ Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy bəsəshi va, a ghəshi nzəyshi mənəy. ³⁶ Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ bəvə peŋ tsa mbərfeŋ tsa va, lə kərpi va ta dəvə ci. Kə ka mənəi 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga' ngangavəri shi va gwanashi, mba'a bənavəshi kaa mbəzli ta səfa ci. Dza mbəzli ta səfa ci va mba'a ghəshi bəvə shi vaa tahananəshi kaa mbəzli va ki. ³⁷ Dzəghwa mbəzli tə pətsa va gwanashi, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Dzəghwa mba'a mənədi bəsəti naa tərmbə mbəvəli, gyadə gyadə ghwani mbərfeŋ. ³⁸ Mbə mbəzliy zəməhwə shi va vaa bəhəshiy, a zhər mənəti bələkwə bələkwə fadə mətəkə. Mbərəkəshi kar mi'i ghəshi lə ndərazhi. ³⁹ Ma ləy hwəm ki na, dzəghwa Yesəw mba'a bənavə kwal kaa mbəzli va, ka dzashi ghəshi. Ma sa dza-

shi ghēshi na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ka dzay dzəti hidfi ka Magadan.

16

**Ka Farisahi lə *ka Sadəsehi mbə dəw kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va Yesəw
(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)*

¹ Ma tə nahwəti vici na, mba'a ka Farisahi lə ka Sadəsehi səkəshi va Yesəw. Ma kə ghēshi kaa Yesəw sa dī ghēshi ngali ci na: «Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni kwa kwəma ghəy. Ti dza ghəy sənay səkə va Hyala səkə kwəma gha na katan, pə ghəy» kə ghēshi. ² Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nata ma ghwəy ghwəmə ghəmmə vici mbə pəkəwəy, cəke' ka ghwəy sənay dīwəŋ dza piy nza həzlimə, pə ghwəy. ³ Dzəghwa mekəshi ɓa, sa ka ghwəy nata ghwəmə ləvəta ngərəjəkəjəkə va kwələfi na, cəke' ka ghwəy sənay, ta nzəmə dza van ndatsə, pə ghwəy, tsəgha ghənzə. A ghwəy sənay tihəvəri shiy dzaa məniva lə nighə pətsa mə ghwəmə. Ma niy məniva shiy sənəzənva mbə ghwəy na, kala sənay tihəvəri shi ghwəy. ⁴ Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka dī fəti ghwəy va Hyalaw. “Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni” pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi maɗaŋa maɗaŋa ni dzee məntəŋwəy tībaw. Mək na shi maɗaŋa maɗaŋa ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə» kə. Sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a zlashi tība ka dzay.

*Yesəw yəmə shi bənipə *ka Farisahi ghəshi lə
*ka Sadəsehi lə *is
(Mk 8:14-21)*

⁵ Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi kafəshiy tanəshi dzəvəri tə kwəfa vaa dzəti tsahwəti həlbə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va niy zamti ghən ta bə peŋ. ⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a madiy ta gəzanshi kwəma, ma kə na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, va is tsa ka Farisahi va lə sa ka Sadəsehi» kə.

⁷ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci va kwəma va tsəgha na, kə ghəshi ka gəzə kwəma kwa jipə shiy, ma kə ghəshi na: «Va sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta bə peŋ gəzəmmə na kwəma va tsəgha bay?» kə ghəshi. ⁸ Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «A navam kia? Tawa gəzə ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy: “Va sa bəvə ma ghwəmmə peŋ” pə ghwəya? Ndara nefer ghwəy ghwəy gwanashiw. ⁹ Wa ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? Ə zay ghən tsa ghwəy, ta mbəzli bahay ya va gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə ni tə nahwəti vici lə peŋ cifəy na? Ləy hwəm sa niy ngəlishi ghəshiy, ghwani hwəm niy təhay ghwəy lə kwa tərəmbəa? ¹⁰ Zhini tsəghee ngaslay mbəzli gar bələkwə bələkwə fadə mətsəkə, lə peŋ mbərfəŋ dəvə, ghwani hwəm niy nza kwa tərmbə tsaa niy basəti ghwəya? ¹¹ Ghala pətsa nə ya va ngəŋwəy, ndəghwəm ghən tsa ghwəy va is tsa ka

Farisahi lə sa ka Sadəsehi pənəy, njaa sənay ma ghwəy, kwəma peŋ na sa dfee va gəzanjwəyəw, pə ghwəya?» kə.

¹² Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci maɖiy fəti ghən ta kwəma va ki. «Ma kwəma gəzə Yesəw vay, dzəkən is tsaə pəsli shiy dī naa gəzəw. Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va shi bənipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi, dī naa gəzə» kə ghəshi.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)*

¹³ Dzəghwa Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi maɖishiy dzəti nihwəti hidī, ndəkwə vəgha hidī Shezare Filipə. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a maɖiy ta dəw kwəma va *mbəzli ta səfa ci, ma kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni yən Zəghwə yakə ndə ngəri baya?» kə. ¹⁴ Ma kə mbəzli ta səfa ci na: «Zhaŋ tsaə mənipə *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Kala *Zhereməy pə ghay, tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi.

¹⁵ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə.

¹⁶ Ma kə Shimanjw Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, zhini gha Zəghwə Hyala kwa bəpə piy» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha, ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, zəghwə Zhaŋ, vəshi pə ghaa vəshi.

Sa nzanay, ma kwəma katan na na gəzəkəvəri ghay, kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw. Dirə tsa mə ghwəmə citəna na kwəma va. ¹⁸ Ma nə ya ngəna kiy: Piyer nza gha. Ma Piyer tsa vay, kəlba dī naa gəzə. Tə kəlba va dzee basəy mbəzliy nəwra. Ka dza bərciy nza va məti gar mbashiw. ¹⁹ Avee taa ndaŋa shiy ghwəni miy dəgha ta dzəti pətsa sləkə Hyala mbə dəvə gha. Ma shi dza ghaa pəhəti, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni dza ghaa pəhəti shiy, ka mənishi məndiw, pə gha dība na, war tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə» kə.

²⁰ Sa gəzamtī na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a makəti mbəzli ta səda ci, vantaə ghəshi dzaa gəzə kaa nihwəti mbəzli, ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

*Yesəw gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27)*

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi bazhə bazhə kaa mbəzli ta səda ci, a kə kaa ngəshi na: «A nana ki, ya njaabay, ta dza dzee dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa kee tsəhəray, ta sara ngəra'wə dalala dza mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala.

16:18 16:18 Lk 22:32; Zhŋ 1:42; 21:15-17; Ef 2:20 **16:19** 16:19
Lk 11:52; Mt 18:18; Zhŋ 21:15-17 **16:20** 16:20 17:9 **16:21**
16:21 17:22-23; 20:17-19; 26:2

Ta paslantëra dza mëndi. Ma sa kee mëtiray, ta satira dzee mbə mēti tē kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ²² Ma sa favə Piyer nava kwəma na, mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla. Ma kə kaa ngəci na: «A Ndə sləkəpə, əhəŋ, ka dee nava kwəmaa kəsəŋaw. Makəti gəla na tsəgha na va kwəma Hyala va dzəkən gha» kə.

²³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəf zhəghəghəvay dzar kwa Piyer. Ma kə ngəci na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Ə dī gha həərəfa, ta tərəmbəraa dzəmbə *kwəma jikir na. Sa nzanay, na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

²⁴ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli ta səfa ci na: «Mba'a kə ndəə dī nəwray, ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə, lə mətita gwa'a, ma nza ghəci nəwra.

²⁵ Sa nzana, ya wa ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tē hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tē hidī tē mbərkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. ²⁶ Nay ghwəy na, ya shi tē hidī gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə, mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zayəy, shiy tiba ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. Tsahwəti sə tiba teepə gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti mə ghwəmə va Hyalaw. ²⁷ E gəzəŋwəy yay, ta səəkə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri lə shəndəkə tsa Dirə,

16:24 16:24-25 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhŋ 12:25-26; 1Pi 2:21 **16:27** 16:27 Cem 62:13; Zhəwbə 34:11; Mt 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Lk 13:27; Zhŋ 5:29; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 1Pi 1:17; 2Tim 4:14; ShiZhŋ 22:12

ghøy lə ka kwal Hyala ci. Sa kee səkəray, kee dza na mba'ee wanati zhəmə ndə, ya tsamaba ci gwa'a, war ge'i ge'i lə na ci sləni ghərahwə na mbə nzəy tsa ci tikə tə hidī. ²⁸ Ə gəzanwəyee, na navay tsəgha na, a nihwəti mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nara dza ghəshi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən mbə səkə ta məni mazə tsee» kə.

17

*Yesəw mə kəlan lə nihwəti mbəzli ta səda ci
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)*

¹ Dzəghwa sa mənta vici kwan ləy hwəm shi va na, dza Yesəw kaa kar Piyer lə Zhakə, mba'a Zhan zəmbəghəy Zhakə, pəm pəməvəshi kwasəbə ci, ka dzashiy dzəmə ghən kəlan tsa bitī tsa, ta nza kwətishi məba. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi məba na, dzəghwa Yesəw mba'a zhəghanakəshi nahwəti pa kaa mbəzli ta səda ci va mahkan ni. Ka mbərə pətsa mbə kwəma ci ghəy ghəy ghəy, ndəba vici pə gha. Ma kwəbenjer kən ghən ci na, mba'a ghəshi zhəghəshi tezlezlezl, war ka baməpə. ³ Ma zhini ghəshiy nighə ba na, kar *Məyizə lə *Eli tifa mbə gəzə kwəma li. ⁴ Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha ki na: «A Ndə sləkəpə, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw. Mba'a pə gha zləbatiy, kadiw e danəti ceker mahkan, kwətīn tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə.

⁵ Ma war ghəci ghwəlay mbə kərnī gəzə kwəma gəzə na vaa səkwa tsəgha na, dzəghwa zlələhə, kwələbi səkəshi tə ghwəmə, ka mbərə, səkə zhəmakə məkəkwə va kəələhwəshi. Fa ghəshi na, məli Hyala mbə gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səkə mbə kwələbi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zhəghwee dəe, tərənɟw yən vəshi ti, fam kwəma və» kə.

⁶ Ma sa favə *mbəzli ta səda Yesəw va mahkan ni məli va tsəgha na, mba'a ghəshi hazlənishi tərənɟw. Tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, nzənɟw nzənɟw kwəma shi mbə hidī. ⁷ Dza Yesəw, kət kətəghəvay dzəvəgha shi, mba'a dapashi. Ma kə ngəshi na: «Satiɟwəyəm məgarə, ka dza her ghwəy ma» kə. ⁸ Dzəghwa mbəzli ta səda ci va kafə, ghəshi kafata kwəma shi. Ma sa nə ghəshi njə'wə kə ghəshi na, nay ndə ghəshi tība ghwəlaw. War Yesəw kwətiy. Mba'a ghəshi madishi ta səkwaschi mə kəlan ki.

⁹ Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə səkwa səkə mə kəlan tsa va na: «Ma shi nashi ghwəy ni mənishiy, əntaa ghwəy taa gəzəshi ya kaa tsamaba ndə di ma. Ndəghətim, pa' tə vici dzee zhakatira mbə məti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə. ¹⁰ Dzəghwa mbəzli ta səda ci va ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər, sa wana niy nə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala na: “Pərbə Eli dza naa səkəy, ka *Kəristəw gha səkə” kə ghəshia?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yan tsəgha na nava nanzə, katan na. Eli dza naa

'wa kwal sөөkө, ta gөzanshi zhөghө nefer shi kaa mbөzli ta nөw kwөma Hyala. ¹² Ma ki e gөzanwөyөy, a Eli 'wakө kwal sөөkөy ghala mbөradzөy. Dzөghwa mbөzli na, kala sөнivө ghөshi. Mba'a ghөshi mөnti *kwөma jikir na li njasa di ghөshi. Njasa sanamiy ghөshi va ngөra'wөy, tsөgha dza ghөshi ta samiyra, yөн Zөghwө yakө ndө ngөri kwөрakwө» kө. ¹³ Ma sa gөzөkө na kwөma va tsөgha na, mba'a mbөzli ta sөdө ci va fөti ghөн tsөgha, dzөkөн Zhan tsaa mөнipө *batem gөzө na kwөma va, kө ghөshi.

*Yesөw lө zөghwө nza bashakө vө
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)*

¹⁴ Dzөghwa kar Yesөw lө *mbөzli ta sөdө ci ki mba'a ghөshi tsөhөshi vөgha mbөzli dөñ ni. Dza tsahwөti ndө mba'a madiy, ka sөөkөө dzөvөgha Yesөw. Sөөkө na gөлөbө gөлөbөy tө shinin ci kwa sөdө Yesөw. ¹⁵ Ma kө na: «A Ndө slөkөpө, mөnti zhөhwөр ta zөghwee ghөci gwөrapөy va zөлghwө bashakө, war mbө sa ngөra'wө ghөci vө tөрөñw. Dөñ sөdө ci sөөkө zөлghwө tsa va mbө ndөghaa dzөti ghwө, lө dzөmbө yam. ¹⁶ Dzөghwa mba'ee niy pөmanakөshi kaa mbөzli ta sөdө gha na, shөñ ghөshi shөñay mbөli ci» kө. ¹⁷ Ma sa gөzөkө ntsa va tsөgha, ma kө Yesөw kaa mbөzli na: «Mata ghwөy ghwөy mbөzli mbө vөghwө tsa ndatsө tsa gөmgөm niy, банavө nefer ghwөy ghwөy kaa Hyalaw. Pa' hwөm di ghwөy yөн nzөyra lө ghwөy kia? Pa' hwөm dzee nza mbө sө'wa kwөma ghwөy diba kia?

Ɔeram zəghwə vaa sar tikə» kə ¹⁸ Dza mba'a məndi Ɔanakə zəghwə va. Sa Ɔəkəm na, mba'a gəzanakə kwəma lə bərɔi kaa bashakə tsa va tərənɔw tərənɔw a ghəci səvəriy mbə zəghwə va. Dzəghwa nza'jəw bashakə tsa vaa səvəriy mbə zəghwə va ki. Pəlis ghəci mbəliy tɔbata kwəriŋ.

¹⁹ Ma sa nata *mbəzli ta səɔa Yesəw kwəma va mənɔa tsəgha na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa shiy mənishi niy mbə ma ghəy təhəkəvəri bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi.

²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa Ɔanavə nefer ghwəy ghwəy gwanashi kaa Hyalaw, va tsəgha mbay ma ghwəy təhəkəvəri. Ə gəzanɔwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy Ɔanavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala ya jəwə tsətsə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy ni, ya kaa dəlagwa na sana: “Təɔamtəvaŋa tikə, mbalaa dzarɔa!” pə ghwəy, ka na dza na, mba'a Ɔarvata. Ma tsəgha kiy, nihwəti shiy tɔba mba'a dzaa zhəntənɔwəy ghən tɔpəw. [²¹ Ma gəla bashakə tsay, ka mbay məndiy təhəkəvəri mbə ndə, kala lə mənɔi səwmay mba'a cə'wə Hyalaw» kə.]

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti Ɔa
(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

²² Ma tə nahwəti vici sa Ɔasəshi kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɔa ci gwanashi tə hidɔi ka Galile na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma, a kə na: «Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am fambəra mbə

døvə mbəzli. ²³ Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na ta zhakatira dzee mbə məti» kə. Ma sa favə mbəzli ta səfa ci gəla nava kwəma tsəgha na, gwa'a, kwəshay vəgha shi mənta tsəgha.

*Gəzə kwəmaa dzəkən tsəhə ghən mbə *ciki Hyala*

²⁴ Dza kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə məlmə Kaper-nahwəm. Ma sa səəkəshi ghəshi na, mba'a mbəzliy tsəhə ghən va mbəzli mbə ciki Hyala səəkəshiy dzəvəgha Piyer. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Piyer, kar ntsa ghwəy tsa dikə tsaa tsəhə ghən tsa mbə ciki Hyala sa?» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə Piyer na: «Yan, kar naa tsəhə» kə. Ma Piyer mbə dzakə ghi na, mba'a Yesəw 'wati dəw kwəma və pərba ghəci, ma kə ngəci na: «A Piyer, njaa na va gha tay? Va nima mbəzli ka mezhizhə tə hidiy tsəhə ghən tay? Va ka səəkə səəkə ta naa, naa va ka ya ya?» kə. ²⁶ Ma kə Piyer na: «Va ka səəkə səəkə ka ghəshiy tsəhə» kə. Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəgha na, ka tsəhə ghən ka ya ya na nashi ba na? ²⁷ Əy, ma ki ya tsəgha nzə, vantaa nefer ka tsəhə ghən va taa satiy, mbala bəvə gwəvbeŋ, a gha dzaa dzəməy kwəfa, ta kəəsə kərpi. Ma kəlipə dza ghaa 'wa kəsəvəy, nza gha bəvəə ghwənamti miy tsa nzə. Sa ka gha ghwənamtiy, ta kəsəy səlay dza gha mbəfa. Nza gha bəvə, nza gha dzaa banavəshi. Mək dza

naa nzaa dzæti tsee ghæn læ dzæti tsa gha gwa'a»
kæ.

18

*Tsama ndæ gwæra na dikæ mbæ mbæzli slækæ
Hyalaa?*

(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

¹ Ghala pætsa va ki na, dza *mbæzli ta sæða Yesæw mba'a ghæshi kætæghævashiy dzævægħa Yesæw. Ka dæw kwæma ghæshi vø, ma kæ ghæshi na: «A Metær, tsama ndæ na ntsaa gwæra dikæ mbæ mbæzli slækæ Hyala tay?» kæ ghæshi.
² Dzæghwa Yesæw da' haray zæghwæ jæwæ tifa, mba'a garæy kwa kwæma shi. ³ A kæ ngæshi na: «A gæzanwøy ya, ta na navay, tsægħa na, kala zhæghæti ghæn tsa ghwøy pø ghwøy nja ndærazhi jæw jæw niy, ka dza ghwøy mbæ tsæhænwøy mbæ mbæzli slækæ Hyalaw. ⁴ Ntsaa dzaa zhæghæti ghæn tsa ci jæwæ nja zæghwæ nay, ghæci dza naa gwæra dikæ mbæ mbæzli slækæ Hyala. ⁵ Ya wa ntsaa dzaa ka'wæti zæghwæ jæwæ nja sasa tø mbærkæ kwæma yay, yæn dæ'wæ ghæn tsee na sa ka'wæti na va tsægħa» kæ.

*Gæzæ kwæmaa dzækæn shiy hææræ ndæ, ta mæni
kwæma jikir na

(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

⁶ Ma kæ Yesæw þa na: «Ya wa ntsaa dzaa mænti shiy ngædi mbæzliy tæhæshi ma ni ndara nefer shi, dza mba'a ghæshi shikæshiy dzæmbæ mæni kwæma jikir nay, a ngæra'wæ taa nza kæn tsava

ndə. Wəzəba pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am tsəkwati tə hwər kwəfa, mba'a mətiy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən. ⁷ Katan nanzə kiy mbəzliyay, mbə kwəma na mbəzli tə hidfi. Va sa nzanay, ya hwəmba nzə na, war lə shiy həərəpə dzəmbə məni kwəma jikir na na tifa. Ta na niva shiyəy, ka bashi nza ghəshi tifa ya hwəmbaw. Ma nanzə kiy, a ngərə'wə dzaa nza tərəjw kən ntsaa dza vaa titəvay ta məni shiy ngədfi mbəzliy dzəmbə kwəma jikir na» kə.

⁸ Ma kə kwa fir na: «War mba'a kə dəvə gha, ya nahwəti səfa ghaa fəjəa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba kwəməvə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə dəvə gha kwətiŋ na, ya lə səfa kwətiŋ na, kən na dza məndiy ndəghambəjə mbə ghwəə kədfi ma, lə shi gha bakanashi. ⁹ Mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngədfiŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba kwəməvə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə mətsə kwətiŋ na, kən na dza məndiy ndəghaŋaa dzəmbə ghwəə kədfi ma, lə mətsəhi gha bakanashi» kə Yesəw.

Bəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay, mba'a ndə pəlavə sa ci

(Lk 15:3-7)

¹⁰ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci diba na: «Məni tə ghwəy məhərli, vantaa ghwəy dzaa fə ndərəə dzəti tsahwəti ya kwətiŋ mbə

mbəzli daw daw bərçi ni. A gəzanwəyee, mbə ndəghwəshi na ka kwal Hyalahi shi kwa kwəma Dirə tsa mə ghwəmə ya hwəmba nzə. ¹¹ [Sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mbəli niy zashi mbəzli səəkəree tikə tə hidi.]

¹² A nə yay, njaa na va ghwəya? Ya ndə nza mba'a tenkesli ci və bələkwə, dza tsahwəti mba'a zay kwətiŋ mbə shi na, nza zlashi ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tībashi ni mə d'al pi, ka dzay ta pala tsaa zay va kwətiŋ tsa sa? ¹³ E gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma sa ka na dza, mba'a kəsay sa ciy, tərəŋw dza naa vəshiy, ta təmbəkə tsa ci va kwətiŋ tsa. Tərəŋwba ti kaa ni daŋ ni va niy zashi ma. ¹⁴ Ava tsəgha dī ma Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə tsahwətiy zay ya kwətiŋ ta mbəzli daw daw bərçi ni va nəwvə kwəma ci ki» kə.

*Kwəma ka ndə mənī, ghəci kə nay zəmbəghəy mbə mənī *kwəma jikir na*

¹⁵ Zhini ma kə dība na: «Mba'a kə zəmənja tsa mbə nəw Yesəw məntənja *kwəma jikir nay, mbala harvə a gha gəzancıy dzəkən kwəma va, ghwəy bakə bakəŋwəy li. Ma sa ka na dza mba'a yivə, “Tsəgha na katan, vəya na fəti” kəy, a gha zhəghəkəə dzəghwa kwal Hyala tsəgha. ¹⁶ Ma mba'a kə kala dī fəti ta kwəma gəzancı gha vay, mbala harvə, ya ndə kwətiŋ, ya mbəzli bakə kwasəbə gha. Nza ghwəy zhiniy gəzancı kwəma li shi. A ghənzə mbəə nza nja kwəma gəzəkə Zliya Hyala va. Sa nə na

va: “Mba'a kə kwəma dzətita dzəti ngwəwəy, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaa ndəghakə fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma va, ka mēndi gha zləba” kə. ¹⁷ Ma sa ka na di ma fəti ta na dza niva va mbəzliy gəzə kwəma bay, basəŋwəyəm lə mbəzliy nəw Yesəw, a ghwəy gəzanci. Kala dza kəə di fəti ta kwəma dza basəva tsa mbəzliy nəw Yesəw gəzanci diba kiy, mba'a gha zlay, ka nighə war lə mətə. Njasa nza naa ndə ta mbəri lə nja ndə *dəwan gha bəti ghalaba. ¹⁸ E gəzəŋwəy na katanəy, mba'a pə ghwəy pəhəti shiy, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni pəhəti ghwəy, ka mənishi mēndiw, pə ghwəy diba na, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.

¹⁹ Zhini ba, e gəzəŋwəyəy, war dzəghwa mbəzli bakə mbə ghwəy tə hidi, mba'a ghəshi yəməti miy tsa shi kwətiŋ ta kwəma di ghəshi dəw mbə cə'wəy, ta banavəshi shi dəw ghəshi va dza Dirə tsa mə ghwəmə. ²⁰ Va sa nzanay, war tə pətsa basəshi mbəzli va gar bakə, ya mahkan mbə slən tseyey, war tifa nzee mbə shi» kə.

Bəli fir lə kwəma tsahwəti ndə ghəra sləni tsa di ma pəli ndə mbə nəfə ci

²¹ 'Wakəvə Piye mba'a kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka dəw kwəma və, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, ya zəmərə dza, mba'a bəliti mənira *kwəma jikir na, war ka mənira, war ka mənira, gar dəŋ sədəy, gar hwəmə sədəe təbə na yən

pəlanay kwəma jikir na mənira na va mbə nəfə tsee tay? Gar mbərfəŋ sədeə ta naa, naa njaa?» kə. ²² Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Əŋ, əhəŋ, gar mbərfəŋ sədə dza naa nza gwa'a tsəghaw, mbərfəŋ mətsəkə, gar mbərfəŋ sədə ghaa pəlay mbə nəfə gha. ²³ Vanda taa gəzaŋa kwəma va njasa məniva na mbə mbəzli sləkə Hyala. Yəm na lə kwəma tsahwəti mazə, lə ka ghəra sləni ci, mba'a niy bənavəshi gəna kaa mbəzli va ta sləni. Dza na tə nahwəti vici na, mba'a harashi mbəzli va ta bəlanati gəna ci ghəra ghəshi sləni li. ²⁴ Dzəghwa sa ghati na bəla gəna va na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ntsa nza gəna ci və gar mələyanw dəŋ. ²⁵ Ma ntsa va na, shiy və gar wati gəna vaw. Dəghwa ma kə ntsa ghəranci na va sləni na: “Ma ghənzə tsəghay, wəzəba dza məndiy pamti səkəm na tə ntsa, ghəshi lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ni ci shi və gwanashi. Ghalabay, aa dzaa mbay watəra təm tsee va” kə. ²⁶ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza zal tsa va, gələb gələbəy tə shinin ci kwa sədə ndə gəna tsa ghəranci na va sləni, ka cə'wə və. Ma kə na: “A ntsee dikə tsa, titihwə, yan pə gha na gha, kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa sa gha dzee dza gwanata” kə. ²⁷ Dzəghwa ntsa ghəranci na va sləni mba'a zhəti hwər ti, mba'a pəlay mbə nəfə ci, mbərəkə zlatanavə gəna va gwanata.

²⁸ Ma dzəghwa ndə sləni tsa pəlay məndi va sa səvəriy na tə ngwəla na, bəgəm ghəshi lə tsahwəti ntsa ka ghəshiy ghəra sləni li. Ma ntsa va na mba'a niy bəvə təm və, gar mbəl bələkwə

kwətiŋ. Dza na tasl kəsəti ntsa va ta na ci va gəna, ka mətserdi ta wəri tsa ci. Ma kə ngəci na: “Ə pə gha wavəra gənee va sənzənva” kə. ²⁹ Dzəghwa tsava ndə sləni kwərakwə ki, gələbə gələbəy tə shinin ci kwa kwəma ci. Ka cə'wə və, a kə na: “A ntsee, titihwə yaŋ pə gha na gha kadiw ndəghətəra. Ta wavəja gəna gha va dzee” kə. ³⁰ “Awə, war sənzənva dəe ghaa wavəra see” kə. Dza na, na naci mba'a dzaa kalaghwa ntsa va kwa fərshina, pa' fəca vici dza naa wanavə gəna ci va.

³¹ Ma sa nata nihwəti mbəzli ka sləniy tərmbə kwəmaa mənta va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw tərəŋw dzəkən ntsaa zhəhwər ma va. Dza ghəshi cəke' ghəshi dzaa slanəkə kwəma va kaa ntsa ghəranci ghəshi va sləni. ³² Sa favə ndə gəna tsa ghəranci ghəshi va sləni ki na, dza na da' ghəci haray ndə ghəra sləni ndə ndərəm tsa va. A kə ngəci na: “A ta gha gha tsatsa ndəy, ndə ndərəm ndə nza gha. A gha nay, sa pəra'wəra gha dəvəy, gwanata zlatanəe gənee va niy nza va gha. ³³ Sana kiy, a gha niy təbəə mənti zhəhwər ta ntsa nza ghwəy tsa li kwa zərə kwətiŋ na, njasa məntənəe va kwərakwə” kə kaa ngəci. ³⁴ Dza na tərəŋw ghəci bəti nəfəə dzəkən ntsa va, tə mbərkə kwəma mənti na va. Mba'a kəsaghwa kwa fərshina, nza ghəci nza kwa kwərakwə, pa' fəca vici dza naa wanamti na ci va gəna gwanata» kə Yesəw.

³⁵ Zhini ma kə Yesəw difa ki na: «Favə tə ghwəy! Kala dza pə ghwəy pəli mbəzli mbə nəfə

tsa ghwøy læ nəfə kwətiŋ, ghəshi kə məntəŋwøy kwəma jikir nay, ava war tsəgha dza Dirə tsa mə ghwəməə məniŋwøy kwərakwə ki, njasa mənti ndə gəna tsa va va kaa ndə ghəra sləni tsa ci va» kə.

19

Yesəw bəniyə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal læ mali ci
(Mk 10:1-12)

¹ Ma sa kədamti Yesəw bəni shi va kaa mbəzli ki na, dza na mba'a bərvay tə hidi ka Galile, ka dzay dzəti hidi ka Zhəwde, pəri na pəriəba bəla həl Zhərdeŋ. ² Mba'a mbəzli dəŋ nəwvə. Dza na mba'a mbalamtishi gwanashi va zəleghwer shi.

³ Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ta nighe kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «Banavə kwal *kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tihe mali ci, ghənzə kə mananati kwəma ya namaəba na?» kə ghəshi. ⁴ Ma kə Yesəw na: «Njaa na kwəma gəzəkə məndi mbə zliyaa dzəkən kwəma vaa, səəkə ghwøy jangəhwə sa? Ma kəy: “Kwa taŋ taŋəy, nga' ngati Hyala zal ghəshi læ mali” kə. ⁵ Dzəghwa, a kə diba na: “Ava va tsəgha dza zal bərvay vəgha kar dəy læ mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi læ mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi məniishi ka vəgha kwətiŋ” kə. ⁶ Mba'a kə tsəgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətiŋ na sa shi.

Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw.

⁷ Ma sa favə ka Farisahi tsəgha, ma kə ghəshi na: «Yaŋ, ya sa nzana tsəghay, tawa nə Məyizə, mba'a kə ndəə dī tihə mali ciy, a kwal va ndə, tsaslanavə ma ndə zliya kaa ngəta ta dəvə nzə, kə shiki?» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw na: «Wa ma kwəma bəŋwəy Məyizə kwal ti ta tihə mi'i ghwəy ghwəy lə zliyay, sa nzana caslakə ghən tsa ghwəy, kala zləba dī fəti ghwəy ta nəw kwəmaa gəzəkəvata na. Ma ghala kwatanatay, niy nza gəla nava kwəma tifa tepəw. ⁹ Na nee nee e gəzanwəyəy: War mba'a kə ndə təhamti mali ci, kala mənti ghwərghwər ghənzə, dza mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

¹⁰ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci kwəma va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, ma ghənzə tsəgha, war tsəgha kə kwəma kən nzəy tsa kar zal lə mali na, wəzəba maw ma məndiy bəva na» kə ghəshi.

¹¹ Ma kə Yesəw na: «Ma gəla nana kwəmay, mbəzli gwa'a dza naa mbay favəw. War mbəzli ghwənanamtishi Hyala məhərli shi, na shiy dzaa mbay favə. ¹² Ta na nava e gəzanwəyəy, shiy ghəngəhən ghəngəhən na shiy makə zhər va bə mi'i. Nihwəti zhərəy, ghala yakəshi məndi na məti məti kwala shi, va tsəgha bə ma ghəshi mi'i. Nihwəti na, va sa nzana mba'a məndi tsa'wamtishi, nihwəti bə na, kala dī bəva ghəshi, sa dī ghəshi ghəra sləni kaa Hyala lə nəfə tsa shi

kwətiŋ, nza Hyala sləkə mbəzli tikə tə hidfi. Ma ntsaa dī zləbavə kwəma vay, nza ghəci zləba» kə Yesəw.

Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni

(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

¹³ Dzəghwa nihwəti mbəzli mba'a ghəshi banakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən dividivi ci kən shi, ta cə'wə Hyala ti shi, dza *mbəzli ta səda Yesəw, ka makə mbəzli va. ¹⁴ Ma kə Yesəw sa nashi na ghəshiy makəshi na: «Ka makəshi ghwəy ma, zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala» kə.

¹⁵ Dza na mba'a fanakənsi dividivi ci, ta təfanshi miy. Ləy hwəm ki na mba'a barvay tə tsava pi, ka dzay.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəŋw tsa

(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

¹⁶ Ma tə nahwəti vici na, ndəs tsahwəti ndə səkəy dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Metər, wa shi dzee mən̄ti wəzə ni kee kwəmavə piy tsaa kədī ma tay?» kə. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «A nava dəw gha kwəma wəzə na, ta mən̄i vəya? Ma ntsa wəzə tsay war Hyala na kwətita. Mba'a pə ghaa dī kwəmavə piy tsaa kədī may, nəw pə ghaa nəw kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala» kə Yesəw. ¹⁸ Ma kə ntsa va kaa Yesəw na: «Gəla nama hwəlfə kwəma pəhəti Hyala kee nəw kia?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni vay, ka pəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma,

ka tæbæ dzærvæ ghaa dzækæn ndæ ma, ¹⁹ æ pæ ghaa ha'wæ tæ kar dæŋa læ mæŋa, ka dī nihwæti mbæzli gwanashi njasa dī gha va ghæn tsa gha kwærakwæ, kæ» kæ Yesæw.

²⁰ Ma sa favæ mægæla ndæ shiy tsa va kwæma va, ma kæ na: «A Metær shi bælakæ gha niy, gwanashi næwamtishee. Nana kiy wa shi kee zhiniy mæni dība kia?» kæ. ²¹ «Mba'a pæ ghaa dī mæniŋa ka ntsaa kærkamti kwæmay, mbala pamti sækæm tæ shi va gha, a gha tahanavæshi gæna va kaa ka ndærma, nza gha sækæ ta næwra. Ma ghalaba kiy, ta kwæmavæ shiy gwæramti dza gha mæ ghwæmæ» kæ Yesæw ngæci. ²² War sa favæ ntsa va kwæma gæzækæ Yesæw va tsægha na, ka zhanci næfæ tsa ci tæræŋw. Dza na ka dzay læ næfæ læ næfæ, sa nzana ndæ shiy tsa tæræŋw tsa ghæci.

²³ Dzæghwa ma kæ Yesæw kaa mbæzli ta sæfa ci ki na: «E gæzanwæy ya, ta na navay, tsægha na, ngahæ na va ndæ shiy ta tsæhæ ghæci tæ pætsa slækæ Hyala. ²⁴ Vanta nahwæti kwæma gæzanwæyee dība: Bælanŋba ngalæwba dza naa dzæværita kwa kwal batal cisli shiy, kæn dzæti pætsa slækæ Hyala va ndæ shiy» kæ.

²⁵ Ma sa favæ mbæzli ta sæfa ci nava kwæma na, mba'a sææværi mæhærlī shi. Tapæ ghæshi dzæmbæshi mbæ dæfæw kwa jipæ shi, a kæ ghæshi na: «Ëy war tsægha kæ kiy, wa ntsaa dza vaa mbæliy kia?» kæ ghæshi. ²⁶ Dzæghwa Yesæw naci, tsa' nighætishi. A kæ kaa ngæshi na: «Kwæma vay,

ka mbay mbəzliy məntiw, ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tıbaa tañanati bərçi kaa Hyalaw» kə.

²⁷ A kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy mba'a ghəy nəwvəŋa. Ya sa nzana tsəgha kiy, zhəmə njaa na dza ghəy kwəmavə na ghəy kia?» kə. ²⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa mənti yəwən hidiy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa gəzli mazə dibədibə na. Ma fəca vay, ghwəy ghwəy mbəzli mən lə bakə ni ni nəwvəra na, ta nzəy dza ghwəy dza kwərakwə kwa gəzli gəzli mezhizhə mən lə bakə. Nza ghwəy sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel. ²⁹ E gəzanwəyəy, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a, war ta ghəradfa sləniy, kwa kwəma jəw na ta kwəmavə shi ci va dza na tsəgha, gar bələkwə səda. Zhini mba'a dzaa kwəmavə piy tsaa kədi ma dıba. ³⁰ Mbəzli dfañ mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

20

Bəli fir lə kwəma mbəzli ka sləni harvə ndə ta ghəra sləni mbə za ci

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Avee dzaa gəzanwəy shi yəməva sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi» kə. Ma kə na: «Yəmyəm na lə kwəma tsahwəti ndə za niy maɗiy na mekəshi mekəshi, ta pala ka sləni ta ghəranci sləni mbə za ci. ² Dza na mba'a kwəmavə mbəzli. Ma sa kwəmavəshi na na, “Mbəl mbəl dza ghaa wanwəy mbə vəghwə, njasa ka məndi vaa wa ndimndim kaa ka sləni” kə mbəzli va ngəci, “tsəgha na, e zləbavə wanwəy tsəgha” kə kaa nghəshi. Sa sləkamti ghəshi na, dza na mba'a pəmashiy dzəmbə za ci ta ghəra sləni ghəshi ki. ³ Zhini ndə za tsa va ɓa, mba'a zhəkəvəriy ta pala nihwəti mbəzli ge'i lə tsahi məsliɗə. Ma dza na na, nihwəti mbəzli garə garə dzar tə ləwma gəmshi, kala shi məni ghəshi tifa. ⁴ Ma sa nashi na, a kə kaa ngəshi na: “A mbəzli ni, ndim dzamməm, a ghwəy dzaa ghərada sləni mbə zee kwərakwə. E taa wavənwəy zhəmə ghwəy njasa dza naa təbə” kə. ⁵ Tsəgha na, kə mbəzli va, ka maɗi tsəgha ta ghəranci sləni ci va. Zhini na difa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i vici kwa ghən. Səvəri na na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli gəm shi difa. Dza na mba'a zhiniy pəmashiy dzəmbə za ci va. Zhini na difa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i lə tsahi mahkan, mba'a zhiniy kəsashi nihwəti mbəzli ɓa, mba'a pəmashiy dzəmbə za ci va. ⁶ Zhəghwa na difa ki, mba'a zhəkəvəriy ge'i lə tsahi cifə. Dza na mba'a kəsashi nihwəti mbəzli garə garə tə ləwma difa, war gəmshi kala shi məni ghəshi tifa. Ma sa nashi na na, dza na tapə

ta d̄əw kwəma və shi, ma kə na: “Wa navam, vəghwə ghwəy tikə gəməwəy kala sləni ghəra ghwəy tība shəka?” kə ngəshi. ⁷ Ma kə mbəzli va na: “Waa ndə tībaa d̄əwhwəwəy ta sləniw, va tsəgha vəghwə ghəy tība tsəgha” kə ghəshi. Ma kə ndə za tsa va na: “Ndim dzamməm a ghwəy dzaa ghərad̄a sləni mbə zee” kə. Mba'a mbəzli va nəwvə ta ghəranci sləni ci va.

⁸ Dzəghwa vici ki mba'a pəkwəta. Sa pəkwəta vici na, dza ndə za tsa va, da' harvə ntsaa ghəranci sləni kəghi tsa ci. A kə kaa ngəci na: “Harkə mbəzliy ghəra sləni va, a gha wanshi gəna tə sləni shi. Kaa mbəzliy kəray vaa dza ta sləni pə gha taa gha wa shiy, nza gha kəray tə niy 'wa vaa ghəra sləni va” kə. ⁹ Dzəghwa ka sləni va mba'a ghəshi b̄asəshi ki. Tapə mēndi mbə wanshi gəna shi. Dza niy kəray va mbəzliy dza ta sləni ge'i ge'i lə tsahi cifə, təhwə ghəshi səkəshi, mba'a mēndi wanatishi gəna shi. Ya wa ndə mbə shi na, mbəl mbəl mēndi wanavə. ¹⁰ Dzəghwa niy 'wa vaa dza ta sləni mbəzli ghala mekəshi, ndəs ghəshi səkəshi. Ma kə ghən tsa shi na: “Dan̄ dza ghəy kwəməvə shiy ka tan̄əti mbəzli ni ghəy niy vəghwə mbə sləni b̄asa” kə. Ma dzəghwa mēndi na, mbəl mbəl mēndi wanavəshi kwərakwə. ¹¹ Ma sa b̄əvə ghəshi gəna va mba'a ghəshi nata na, tapə ghəshi ta ngwəzliməə dzəkən ndə za tsa va, ¹² a kə ghəshi na: “Shi ka wa na gəla ni məntəwəy gha ni shiy shəkaa ntsa ghəy dikə tsa? Mbəzli niy, ghəshi kəray naa səkə ta sləni, war ler kwətīn̄shi ghərahwə ghəshi sləni gwa'a tsəgha. Na na ghəy

kiy, ghala mekøshi 'wati ghøy sløni, vøghwamti ghøy mbø vici vici vici, war ø viciy ndindinjøy, kwøp kwøp ghøy dalantøvanøy. Njaa njaa ka gha wanøy gøna yømyøm li shi kia?" kø ghøshi.

¹³ Dzøghwa ma kø ndø za tsa va kaa zløbanci kaa tsahwøti ndø mbø shi kwøtiñ na: "A madiga, a madiga, na na yay, ngøfitøña yaw. Niy 'wa ghaa ghøradfa sløniy, a ghwøm niy sløkamti kwøma, mba'a gha niy zløbavø yøn bønja mbøl tø vøghwø tsa gha mbø sløni. ¹⁴ Njanaa niy sløkati ghwøm tsøghay, ø pø ghaa bø zhømø gha, a gha dzaa jighi. Wa yøn ði na wanavø shiy tsøgha kaa ntsaa køray vaa søøkø ta sløni yømyøm lø gha. ¹⁵ Ø nzana kala kwal vøya ta møni shi ðee lø gønee ki shøkøna? Naa ø ghøraña hørhø sa mønee wøzø hwør na pøn?" kø» kø Yesøw.

¹⁶ Zhøghwa, ma kø Yesøw ki na: «Ava war tsøgha dza naa nza kwørakwø ki, ni løy hwøm shi ni mbøzliy, ka mbøzli tø kwøma dza ghøshiy zhøghøshi. Ma ni tø kwøma mbøzli na, ka mbøzli løy hwøm ghøshi taa zhøghøshi» kø Yesøw.

Yesøw zhiniy gøzø kwømaa dzøkøn møti ci, lø dzøkøn zhakati tsa ci mbø møti kwa mahkana søða

(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

¹⁷ Dzøghwa Yesøw mba'a kaføy ka dzay dzømbø mølmø Zherøwzalem. Ma ghøci mbø kwal na, dza na mba'a harvø mbøzli ta søða ci va møn lø bakø ni ja' ja' vøgha bøla. Kø ka gøzanshi kwøma, ghøci mbø dza li shi, a kø na: ¹⁸ «Favø tø ghwøy, e gøzanwøy kwøma: Avannammø mbø

kwäl sana ta dzömö mälme Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fambəra, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basakənda ngwəvəə pəəslira. ¹⁹ Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ka ghəshi dza na, ka tsəərəda, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza danwə danwavəghara vəgha tsəm, mba'ee dzaa mətira. Ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee dza mbə məti tə kwa mahkana vici» kə.

*Yesəw ghəshi lə mbəghəshi kar Zhakə lə Zhanj
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Dza mali Zhebede kət kətikəvataa dzəvəgha Yesəw ghəshi lə ndərazhi nzə, kar Zhakə lə Zhanj. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw, ta cə'wə kwəma və. ²¹ Ma kə Yesəw ngəta na: «A shi dī gha vəya?» kə. Ma kə mali va na: «Ghala vəghwə tsa dza ghaa nza mbə sləkə mbəzliy, nza gha bəvə ndərazhee ni, ta nzəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zlebi gha. Ghənzə na kwəma dəe ghaa zləbavə» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi dəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa na?» kə. «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi. ²³ Ma kə Yesəw na: «Yan, tsəghaa nava nanzə katanj. Ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta

sa dza ghwøy kwørakwø. ð na na nzana kiy, yøn dza naa bærkø na, tsatsa ndø dza naa nza tø kwa bözømee, tsatsa tø kwa zlebee pønøw. War mbözli gwømanatishi Dirø va pøtsa va kaa ngøshiy, ghøshi dza naa nzøy ti» kø.

²⁴ Ma sa favø niy tørmbe va møn ni *mbözli ta søða Yesøw kwøma va na, gha ghøshi ghati bø næføø dzækøn kar Zhakø ghøshi lø Zhanj.

²⁵ Dzøghwa Yesøw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kø ngøshi na: «A mbözlee, a ghwøy sønay, mezhizhø tø hidiy, lø gwølanj sløkø ghøshi mbözli. Mbözli dikø dikø ni køn shi kwørakwø bā na, ka møni kwøma lø bærçiy dzækøn shi.

²⁶ Ghwøy ta na tsa ghwøy ghøn na ghwøy kiy, øntaa ghwøy dzaa køli ghøn tsa ghwøy nja mbözli va ma. [ð gøzanjwøy ya, mba'a kø ndøø ði mønuy ka ntsa dikø tsa mbø ghwøyøy, ø kø zhøghøti ghøn tsa ci ka ndø ghøranjwøy sløni tsa mbø ghwøy]. ²⁷ Mba'a kø ndøø ði mønuy ka ntsaa 'wa kwøma ngønjwøyøy, ø kø zhøghøti ghøn tsa ci ka mava tsa mbø ghwøy. ²⁸ Ava tsøgha nzee, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri sana. Sa sækøree na, nza mbözli ghøradā sløni sækø yaw. Ta ghøranshi sløni kaa mbözli sækøree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee, ka møtira, ta mbøørø mbözli ðanj, nza ghøshi kwømavø piy tsaa køði ma» kø Yesøw.

*Yesøw lø ghwølefsli bakø
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)*

²⁹ Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi madishi ta səvərishi mbə məlmə Zherikwə. Ma ghəshi mbə səvəri na, dza mbəzli daf ka nəw Yesəw. ³⁰ Ghalaba na, mba'a nihwəti ghwəlefesli niy nza tiba bakə, mənəzəy vəgha kwal. Dzəghwa mba'a ghəshi favə gaka. Ma sa favə ghəshi gaka na, dza ghəshi ka dəw kwəmaa mənta. Ma kə məndi ngəshi na: «Wa Yesəw na saa dzar» kə məndi. Dza ghəshi tsəgha ki, ka zlapanci kwəma, a kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

³¹ Dzəghwa mbəzliy basəshi va, ka nabəshi, a kə ghəshi na: «A ghwəlefesli ni, kalayəm miy tsa ghwəy va» kə ghəshi. Zhəghwa ghwəlefesli nashi ki, mətəhə ghəshi zhiniy mətəhata zlapə kwəma: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy na gha» kə ghəshi.

³² 'Wakəvə Yesəw tsəgha gar garəy, dza na da' harashi, mba'a ghəshi səəkəshi. Sa səəkəshi ghəshi, ma kə Yesəw ngəshi na: «A shi dī ghwəy yən məntəŋwəya?» kə. ³³ Ma kə ghwəlefesli na: «A Ndə sləkəpə, war mərshi ma ghaa dīwəŋamtəŋəy mətəhi ghəy, nza ghəy nay pi, na sa dī ghəy» kə ghəshi. ³⁴ Dza Yesəw mba'a mərshi li shi, kə dapə dapə dadapashi mətəhi shi. Dzəghwa nza'jəw mətəhi zhər bakə ni va dīwəŋəshi tsəgha, ka mbə ghəshiy nay pi ki. Dza ghəshi ka nəw Yesəw.

20:29 20:29-34 9:27-30 **20:30** 20:30-31 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mk 10:47-48; 11:10; Lk 1:32, 69; 2:11; 18:38-39; Zhj 7:42

21

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Zhj 12:12-19)*

¹ Ma kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem na, mba'a ghəshi tsəhəshi ndəkwə lə nahwəti məlmə, Betəfazhe slən tsa nzə. Ndəkwə ghənzə vəgha kəlan tsa har məndiy kəlan *'Wəlivə. Dza Yesəw mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səfa ci. ² A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəjwəy mbəy, ta kəsata kwantəmca dza ghwəy dza pəhəpəhə tə zə'wə, ghəshi lə zəghwə nzə. Sa ghwəy dzay, nza ghwəy pəlikəvərahi. ³ Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: "Tawa pəlishi ghwəya?" kəy, "waa Ndə sləkəpə dəwshi na" pə ghwəy dzaa ni. Nza'jəw dza naa zlatavəjwəyshi» kə.

⁴ Ma mənishi shi va tsəghay, war ta mbə kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va mbəradzəə dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:

⁵ Gəzanshim kaa mbəzli mbə məlmə *Shiyanjw: Ava Mazə tsa ghwəy səəkə, jəwə zhəghəti ghən tsa ci, dəllə mə kwantəmca, ma dī naa gəzəy, zəghwə kwantəmca, kə niy ni.

⁶ Ma sa gəzanakə Yesəw kwəma va kaa mbəzli ta səfa ci va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Mba'a ghəshi dzaa məniti war njasa gəzanakəshi na va. ⁷ Mba'a ghəshi pəlanakəvə kwantəmca va lə zəghwə nzə va. Sa pəlikəshi ghəshi na, dza

ghəshi pəli' pəli' ghəshi palati kwəbejer kən ghən shi tə hwəm kwantəmcici va. Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməə nzəyəy ti shi. ⁸ Mba'a mbəzli niy nza tība tərəjw. Dzəghwa ghəshi, pəli' pəli' ghəshi pə pələnəy kwəbejer shi kwa kwal. Ka bəbəli kəslifi nihwəti, ka sləkashiy dzəghwa kwal, a ghəci dza ti shi. Ta fal, nja mazə tsa dikə tsa mənti mbəzli va shi va tsəgha. ⁹ Dzəghwa mbəzli mbə nəw Yesəw va lə niy 'wa kwal ngəci gwanashi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:

«'Wəsa kaa Hyala,
ntsa dikə tsa na jijiy mazə *Davitə.
Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə
kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nzə.
'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə» kə
ghəshi.

¹⁰ Ma Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, pəlan pəlan pəlan niy səvərishi mbəzli dzəti ngwəla. Dza ghəshi ka gəgəzə kwemer, a kə ghəshi na: «Wa slən tsa tsatsa ndə kia?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə məndi ngəshi na: «Waa *ndə gəzə kwəma Hyala tsa har məndi vaa Yesəw na. Səəkə mbə məlmə Nazaretə, tə hidī ka Galile səəkə na» kə məndi.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Zhj 2:13-22)

¹² Dza Yesəw ka dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na, mba'a kəsashi ka dəl shiy, lə

ka pa shiy mbəba. Dza na cəke' tihəkəvərishiy dzəti ngwəla, kə dzəpə dzəpə dzədzəpamti tebelerhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli nzəy mbəzliy dəl kwəkəwər palayhi gwa'a gwa'a. ¹³ Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə na” kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

¹⁴ Dzəghwa ghwələfesli lə vədəvəder mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw mbə ciki Hyala. Dza na mba'a mbalamtishi. ¹⁵ Ma sa nata mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala kwəma mənti Yesəw va maɗaɗa maɗaɗa na na, mba'a nəfə tsa shi satiy. Dzəghwa ndərazhi ka gəzə kwəma mbəba zlanzlan diba, ma kə ghəshi na: «Jijiy mazə *Davitə na ntsa dikə tsa, jijiy mazə Davitə na ntsa dikə tsa» kə ghəshi. Mba'a nəfə tsa mbəzli va zhiniy satiy diba. ¹⁶ Ma kə ghəshi kaa Yesəw ki na: «Ca ki, favə gəla shi pə'wə ghəshi va gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yə, gwa'a gwa'a favəshee. Ə səkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nzə shəkəna? Ma kəy: “Ma ghay, gwa'a gwa'a bananavəshi gha fal slən tsa gha kaa ndərazhi, lə kaa vərənje'wertə gwa'a” kə» kə Yesəw. ¹⁷ Sa gəzamti na kwəma va na, dza na mba'a zlashi, ka səvəriy mbə ciki tsa va. Səvəri tsa səvəri na na, mba'a bərvay mbə məlmə Zherəwzalem, ka dzay dzəmbə məlmə Betani, hi

na mbəba.

Yesəw lə dəŋw bəzakə
(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ma way pi tə mekəshi na, mba'a Yesəw madiy ta zhəghəvaa zhəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, ka ghəranci ma. ¹⁹ Dza na mba'a nay dəŋw bəzakə. Sa nay na na, kə ka kətivaa dzəvəgha, ta ngəli ya ti, ta zəmə. Tsəhə na na, kwataka kəslifi ghəci kəsashi gwa'a tsəgha, kala ya fə məba. Sa nata na tsəgha, ma kə kaa fə va na: «Gha na na ghay fə nay, gwa'a na na gha kwəma, ka zhini ghaa yahwə ya ghwəla ka gha nzaw!» kə. War sa gəzəkə na tsəgha na, hyan dəŋw bəzakə tsa va ghwəliy. ²⁰ Ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw nava kwəma na, ka mananshi madanə ghənzə. Ma kə ghəshi na: «njaa na nana kwəma tsətsə, ghwəliy dəŋw bəzakə tsa war nza'jəw tsəghaa?» kə ghəshi.

²¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Θ gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən tsa ghwəy ghwəy bakə bakəy, a ghwəy dzaa mbay mənti njasa məntee tsa lə fə na. Ya pa' ka tanəti na məntee nay, ta mbay dza ghwəy. Ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa: “Barvanə tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!” pə ghwəy, ka ghwəy nighə na, dəlagwa va mənti war tsəgha. ²² War banavə ma ghwəy

nefer ghwøy kaa Hyalay, ya wa shi cə'wə ghwøy na, ta kwəməvəshi dza ghwøy gwa'a» kə Yesəw.

Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?

(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

²³ Dzəghwa Yesəw ka dzay dzəmbə *ciki Hyala. Sa dzəmbəy na na, dza na ka bananshi shiy kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə mətikwəkwər *ka Zhəwifə, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Metər, gəzanəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni gha na li shi tay? Wa ntsaa ndana kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.

²⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwøy kwətij. Mba'a pə ghwøy zləbakəra kwəmee vay, ma nzee gəzanəwəy səəkə tə pətsa səəkə bərci ghəree va slənee na li shi. ²⁵ A nə ya kwərakwə kiy: Wa ntsaa ghwənay Zhan ta mənipə *batema? Hyala shəkənaa, naa mbəzli?» kə.

Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: “Hyala ghwənay na Zhan” pə ghwəmməy, “ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwøy kwəma ci shiki?” dza naa ni ngəmmə.

²⁶ Mba'a pə ghwəmmə ni: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmmə difa na, a hazləni ghwəmmə va ni gwa'a ni mbəzli. Sa nzanay, mbəzli gwanashi

sənay na, Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi.

²⁷ Ma kə ghəshi kaa zləbanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərçi ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ndərazhi ndə bakə

²⁸ Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci naci ki, ma kə na: «Avee taa bələkəŋwəy fir, nza ghwəy təkəə dzəkən: A tsahwəti ndə tifa, bakə ndərazhi və. Ma kə kaa tsa dikə tsa zəghwə ci na: “A zəghwee, dzəmti dza gha ta za ndatsə” kə. ²⁹ Ma kə zəghwə va na: “A di, ka tsəhəree kwamtiw” kə. Zhini na ləy hwəm mba'a zhəghanti zəzə kwəma, pəlhəm mađiy, mba'a dzay dzəmti va, ta za. ³⁰ Dzəghwa didi tsa va mba'a dzaa gəzanci kaa tsa jəw tsa zəghwə ci, war njasa gəzanakə na va kaa tsa dikə tsa va. Ma kə tsava na: “Wa yikwa, tsəgha na, ta dza dzee di” kə. Dzəghwa na dighevə nzəyəy, kala dza. ³¹ Sana sənzenva yən kəə dəw va ghwəyəy, mbə ndərazhi bakə ni va na, tsama zəghwə na tsaa ghəranati sləni dī dəshia?» kə Yesəw. «Tsa kwa taŋa va kia» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghəci na katan. Ə gəzaŋwəy ya ki, ta na navay, tsəgha na: Pərba ka *dəwan, lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər nashi ghwəy va dza naa tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyala kən ghwəy. ³² Sa wanay: Ndəs niy səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə *batem ta

ciŋwəy kwal Hyala, dzəghwa ghwəy na, kala dī ghwəy zləba na ci va kwəma. Ma ka dəwan, ghəshi lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər va nashi ki na, mba'a ghəshi zləbavə, ka nəw kwəma ci va. Ya tsəgha niy nashi ghwəy mbəzli va zləbavə, mba'a ghəshi tsati titihwə tsa shi kwa kwəma Hyala na, kalaa niy dī zhəghanti nefer ghwəy ghwəy na na ghwəy, ta zləba kwəma ci va» kə.

*Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)*

³³ Zhini ma kə dība na: «Fam tsahwəti fir dība, a tsahwəti ndə ghi niy nza tibay, dza na ngwəbə ngwəbə ngwəbati fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na dəzlətsəbə hayshi. Kə kaa kə'wə kwaba la' lati, ta bəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə. ³⁴ Ma sa mənəy vəghwə tsaa ngəli ya fəhi ki na, dza ndə tsa tsa va, bəŋ ghwənashi mbəzli mbə ka sləni ci, ta dza ghəshi va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, nza ghəshi banakə na ci bəla ya fə. ³⁵ Ma sa tsəhəshi mbəzli va na, dza mbəzliy ndəghwə tsa va nashi ki, mba'a ghəshi pəlishi ti shi, tasl ghəshi kəsəvə tsahwəti mbə shi, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mbəh ghəshi paslamti tsahwəti. Ma kwa mahkana ndə na, mba'a ghəshi pə'wəy lə hərəzli ka mbəri. ³⁶ Dza ndə tsa tsa va kaa nihwəti mbəzli dāŋ tərəŋw, ka tanjəti ni

kwa taŋa va, mba'a ghwənəghəshi ngəshi dīfa. Zhəghwa war tsəgha mbəzli ka sləni kwa tsa va zhiniy sanamiy shi ngəra'wə kaa niva mbəzli dīfa, njasa niy sanamiy ghəshi va kaa ni kwa taŋa va mbəzli.

³⁷ Dza ndə tsa tsa va tə kwa kəni, mba'a ghwənanaghəshi zəghwə ci də'wə ghən tsa ci. Ma kə mbə ghən ci na: “Sa ka ghəshi nay zəghwə yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti” kə. ³⁸ Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki. Ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: “Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti, nza ghwəmmə mbəerəhwə tsa ka sa ghwəmmə!” kə ghəshi. ³⁹ Dzəghwa ghəshi tasl, ghəshi dzaa kəsəti, ka mbahə səmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla. Sa mbahəkəmə ghəshi na, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

⁴⁰ Ma sa kədāmti Yesəw fir ki, ma kə kaa mbəzli va na: «Njaa dza ndə tsa tsa vaa mənī lə gəla mbəzliy ndəghwə tsa va tsəgha ni sa ka na səkəya?» kə. ⁴¹ Ma kə ghəshi ngəci na: «Sa ka na səkəyəy, rapə dza naa bakwamti ka ndərəm va, kala mənī ma zhəhwər ti shi ya jəw nzə. Ka na dza na mba'a fanambəshi tsa ci va mbə dəvə nihwəti ka ndəghwə tsaa dzaa mbay banavə na ci bəla shiy, mbə shi dza ghəshiy ngəliti, sa ka na dəwshi, ghala pətsa dza vəghwə tsaa ngəli fəhiy mənīy» kə ghəshi.

⁴² Ma kə Yesəw ki na: «Səkə ghwəy jangəhwə

kwøma gøzøkø Hyala va mbø zliya nzø sa? Ma køy:

Ma hakwø tsaa niy ndøghamti ka ndøbø shiy vay ghøci zhini naa zhøghøy ka hakwø tsaa gwøraa jihøti ciki.

Hyala kwa Sløkøpø tøvavø na hakwø tsa vaa mønti

ka saa gwøra tsøgha nanzø ki.

Dzøghwa mbøer ka kwøma madøña madøña na ghønzø mønta kwa møtsø ghwømmø, kø Zliya Hyala» kø Yesøw.

⁴³⁻⁴⁴ Ma kø Yesøw difa na: «Ntsaa dzaa ðati tøvøø dzøti hakwø tsa vay, ta bøølivørivay dza ntsa va. Ghøci kø tøvøkønvay køn ndø ða na, mba'a zløvøvøri ndø. Ava va tsøgha zhinee gøzanwøy, ka dza ghwøy nza mbø mbøzli sløkø Hyala ghwølaw, hwølfø nihwøti mbøzli dza naa sløkø. Niva mbøzliy, ta ði føti dza ghøshi ta kwøma nzø» kø Yesøw.

⁴⁵ Dzøghwa mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala ghøshi lø *ka Farisahi, pønøw ghøshi famti fir tsa bøli Yesøw va. Mba'a ghøshi føti ghøn: «Dzøkøn ghøy bøli Yesøw fir tsa va» kø ghøshi.

⁴⁶ Tapø ghøshi mbø pøla kwal tsaa køse Yesøw na, ka hazløni ghøshi va nihwøti mbøzliy basøshi va. Sa nzana ka *ndø gøzø kwøma Hyala mbøzli va bøti Yesøw.

22

*Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə
bə mali*

(Lk 14:15-24)

¹ Dzəghwa Yesəw diba, ka bəlanshi tsahwəti fir kaa mbəzli, ma kə na: ² «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, ghala mbə lə kwəma dzee na ta gəzanwəyəw: A tsahwəti mazə niy nza tifa, dza na mba'a tati shi zəmə tərəŋw, ta zəməshi, mbə pəhə mali kaa zəghwə ci. ³ Ma sa gwəmantəvay na na, mba'a ghwənashi nihwəti ka sləni ci, ta haka mbəzliy niy gəzanshi na səkə ta zəmə shi va. Ma dza mbəzli haka na va nashi ki na, kala dī səkə ghəshi. ⁴ Zhini na da' harvə nihwəti ka sləni ci, ta ghwənishi ba. A kə kaa ngəshi na: “Mbalam va mbəzliy niy gəzanshee va səkə, a ghwəy harashi. E hanamti slay, lə gemim kəli kəli ni, mba'am tamti shi zəmə gwa'a, tərə na war zəməshi, səkəm, kə, pə ghwəy kaa ngəshi” kə. ⁵ Tsəgha na, kə mbəzli va, ka dzashi. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli va war tsəgha. Ma mbəzli haka mazə tsa va va nashi ki na, kwəmaa shashanshi tifa mbə niva shiy ya jəwəw. Mba'a ghəshi dzadzashi ta sləni shi. Ka dzay tsaa dza ta za za ci, ka dzay tsahwəti ta pala shi zhəghə dəvə ci. ⁶ Dza nihwəti niy tərmbə mbəzli, mba'a ghəshi kəəsəti ka sləni mazə va, sa' sa' ghəshi sanamiy shi ngərə'wə, mba'a ghəshi bakwamtishi. ⁷ Ma sa favə mazə tsa va kwəma va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋw. Dza na mba'a ghwənashi

ka sawji ci, ta dza ghəshiy bakwamti mbəzliy bakwamti ka sləni ci va, ka ndamti lə məlmə shi ta gwa'a.

⁸ Zhini ləy hwəm ki, ma kə kaa nihwəti ka sləni ci na: “A mbəzlee, avanay sənzenva kiy, gwa'a gwa'a niy mbəlītee tamti shi zəmə ta zəməshi mbə pəhə makwa zəghwee na. Sana kiy, mbəzliy niy haree va na, ka dza ghəshiy 'wati shi zəmə ni ghwəlaw. Sa nzanay, a ghəshi dzadzashi ta na shi sləni. ⁹ Ghənzə tsəgha kiy, ləvərim dzəti ngwəla, a ghwəy dzaa təwrə dzar mbə məlmə. Ya wa ntsa dza ghwəy kəsəyəy, nza ghwəy har səkə, ta zəmə shi zəmə ni” kə mazə tsa va. ¹⁰ Dza ka sləni ci va, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəghwa kweler. Mba'a ghəshi haharashi ni kəsashi ghəshi mbəzli dzar mbə məlmə, ta zəmə shi zəmə va. Mbəzli jikir kwəma ni, lə ni wəzə ni gwanashi. Dzəghwa ki, paf ciki təhəy va mbəzli.

¹¹ Ma sa basəshi məndi gwa'a tsəgha na, dza mazə də'wə ghən tsa ci mba'a dzəmbəy ta nighə mbəzli harashi na ta zəmə shiy gwa'a ki. Ma dzəmbə na, sa nə na nighə kə na, kar mətə ci tə tsahwəti ndə. Ntsa va na, kala kwəbaŋ tsə kən ghən ci. ¹² Dza ma kə kaa ntsa va na: “A madiga, njaa 'wa ghaa səmbəŋaa dzəmbə ciki tsa kala kwəbaŋ tsə kən ghən ghaa?” Kə. Hash ntsa va hashiy, kala mbəə zləbanci kwəma kaa mazə. ¹³ Ma kə mazə tsa va kaa ka sləni ci na: “Satim, kəsəm a ghwəy pahati tə zə'wə, kwa shidshid ci, lə kwa dividivi ci gwa'a. Nza ghwəy

dzaa ndəghəy pəriḃa tə ngwəla mbə kwəsli va. A ghəci wawahə, ka pərə sli'i ci pəriḃa" kə» kə Yesəw. ¹⁴ Ma sa ḃəlamti Yesəw fir tsa va, ma kə ḃa na: «Sa nzanay, ḃaṅ tərəṅw na mbəzli harashi Hyala, ə na na nzanay, ḃaṅ na ni təravə na mbəzli mbə shiw» kə.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidfi ka *Rəm gwanashi*

(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)

¹⁵ Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi dzashi, mba'a ghəshi dzaa sləkati kwəma tsəhwəli, ta mbəə ngalivə Yesəw, ta kəsəti, tə kwəma dza naa zləbakə. ¹⁶ Ma sa sləkamti ghəshi kwəma ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli kwasəbə shi, ghəshi lə nihwəti mbəzli mazə *Erədə ta gəzə kwəma kaa Yesəw. Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi ngəci na «A Metər, a ghəy sənay kwəma katanṅ na ka ghaa gəzə. War kwəma Hyala na sa ka ghaa ḃananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ka hazləni gha va kwemer gəəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. ¹⁷ Ma kwəma ḃi ghəy sanay, ə ḃi ghəy ghaa gəzanəy kwəma təkə ghaa dzəkən kwəma dza ghəy na ta gəzanə: Kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən ghwəmmə kaa mazə tsaa sləkə hidfi ka *Rəm gwanashi ta naa, na njaa?» kə ghəshi.

¹⁸ Ma Yesəw naci ki na, cəke' ghəci sənata kwəma shi va gəmgəm na təkəti ghəshi. Ma kə kaa zləbanshi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə

mbözli ni læ kwøma pørikø tø ngwølay, tawa dī ghwøý ngalira kia? ¹⁹ Citøram gøna tsøhø møndi va ghøn tsa va li di» kø. Dzøghwa ghøshi mba'a ghøshi bøvø dalaa cinti. ²⁰ Ma kø Yesøw ngøshi na: «Føetø tø dala na na sanay, føetø wa naa? Ya sløn tsa tsaslati møndi tsa tiy, sløn tsa wa naa?» kø. ²¹ Ma kø ghøshi ngøci na: «Føetø mazø tsaa sløkø hidī ka Røm gwanashi na, sløn tsa ci sa va dība» kø ghøshi. Dzøghwa, ma kø Yesøw ki na: «Ghønzø tsøgha kiy, tsøhancim ghøn tsa ci kaa mazø tsa va njasa tøbø na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwøý ðanavø shi Hyala njasa tøbø ghøshi kwørakwø» kø Yesøw.

²² Ma sa favø ghøshi kwøma zløbakø na va na, mba'a søeti møhørlī shi, mbøøkø ghøshi zlay, ka dzashi.

*Ta zhakati dza mbözliy bøk wøshi mbø mæti
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)*

²³ A nihwøti mbözli tibay, *ka Sadøsehi, kø møndi kaa ngøshi. Ma kø mbözli vaa niy: «Ka zhakati mbözliy bøk wøshi mbø mætiw» kø shiy ni. Dzøghwa føcavata ki na, ndøs ghøshi tsøhøshi va Yesøw. Dza ghøshi ka døw kwøma vø, ²⁴ a kø ghøshi na: «A Metø, ma kø *Møyizø niy niy: “Mba'a kø ndø mætiy kala yavø zøghwø ghøci kwa mali ciy, zømbøghøý dza naa bø mali mbøri tø mali ci va, ta mbø ghøciy yanakø hwølfø kaa zømbøghøý tsaa mætiy va” kø niy ni. ²⁵ A nihwøti mbözli niy nza tība va ghøýøý, mbørføn ghøshi ka ndørazhi ndø kwøtiñ. Dzøghwa Cikwa

tša mbə shi, mba'a bəvə mali ci. Dza na mba'a mət̄iy kala yakə zəghwə ghəshi li. ²⁶ Sa mət̄iy na na, dza Zəra hən̄ bəhwə mali mbəri ti. Zhini Zəra mba'a mət̄iy kala yakə zəghwə ghəshi lə mali va ba. Dzəghwa Takwa mba'a mbəərəhwə dība. Sar na kwərakwə mba'a mət̄iy, dzəghwa ndərāzhi va mbərfaṇanavashi, mbəərəvə tsava, mət̄iy, mbəərəvə tsava, mət̄iy, war tsəgha. Cəke' ghəshi hati mali va, nək tsaa yavə zəghwə kwa mbə shi. ²⁷ Ma ləy hwəm shi gwanashi ki na, dza mali va kwərakwə mba'a mət̄ita. ²⁸ Sana sən̄zənvā kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə mət̄i kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwət̄inj kia?» kə ghəshi.

²⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma dī kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya n̄zə ghwəyəw. Zhini dībay, sənata bər̄ci Hyala ghwəyəw. ³⁰ A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə mət̄i e gəzāṇwəyəy, ka bə mi'i zhərəw, ka bə zhər mi'iw dza ghəshiy nza. Ghalabay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza. ³¹ Ghənzə nja na kwəma zhakati tša mbəzli mbə mət̄i kiy, ə səkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzāṇwəy Hyala shəkən na. Ma kəy: ³² “Yənəy Hyala kar *Abərahā, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə n̄zee” kə. Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw. Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə» kə

Yesəw. ³³ Ma sa favə mbəzliy basəshi va kwəma gəzəkə Yesəw va na, ka mananshi madəŋa ghənzə.

Kwəmaa gwəramti dikə mbə kwəma pəhəti Hyala

(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə, a Yesəw kəsəy *ka Sadəsehi lə gəzə kwəma, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, dza ghəshi basə ghəshi basayvashi. ³⁵ Dzəghwa tsahwəti *ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə shi, ka dəw kwəma va Yesəw, sa dī na ngali ci, a kə ngəci na: ³⁶ «A Metər, nama *kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dikə mbə Zliya nzə tay?» kə.

³⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni va: “Di pə ghaa dī Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha banavə ghən tsa gha gwanay” kəy, ³⁸ ghənzə na kwəma gəzəkə Hyala ta mənī gwəramti tə dibədibə, lə dikə gwa'a. ³⁹ Vanta nahwəti kwa baka kwəma pəhəti Hyala dibədibə na: Saa ni va: “Di nihwəti mbəzli gwanashi, njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə. ⁴⁰ Mbə kwəma gəzəkə na va bakə na səvərishi kar zliya kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a gwa'a» kə Yesəw.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

22:37 22:37 Nəw 6:4-5 22:39 22:39 SləniTaH 19:18; Mt 5:43; 19:19; Rm 13:9; Gal 5:14; Zhk 2:8 22:40 22:40 5:17; Rm 13:10

⁴¹ Dzəghwa Yesəw tapə ta dəw kwəma va *ka Farisahi y basəshi va tə pətsa va. Ma kə na: ⁴² «A mbəzli ni, njaa ka ghwəy təkəə dzəkən Kəristəw Ntsa tivə Hyala tay? Zəghwə wa na ka ghwəy nia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Jijiy mazə Davitə na, ka ghəy ni» kə ghəshi. ⁴³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ndata tsəgha na kiy, njaa zhəkə na niy zhini mazə Davitə har Kəristəw: “Ndə sləkəra” kə, sa cinti *Safə tsa Hyalaa? A mazə Davitə niy gəzəkə, ma kə niy niy:

⁴⁴ A kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee, pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka mbəzli tə dəvə gha!” kə, kə niy ni.

⁴⁵ Ya sa nzana, Ndə sləkəra, kə mazə Davitə kaa har Kəristəw kiy, zhəkə dza njaa ka Kəristəw zhiniy nza ka jijiy mazə Davitə nə ghwəy kia?» kə.

⁴⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, tərəh ntsaa zhiniy mbay zləbanakə kwəma mbə shi. Dzəghwa ghala fəcava ki na, ndə tifa mba'a zhiniy təkə dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

23

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi*

(Mk 12:38-39; Lk 11:43-46; 20:45-46)

¹ Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa mbəzliy basəshi tə pətsa va ghəshi lə mbəzli ta səda ci gwa'a

22:41 22:41-46 20:30-31 **22:44** 22:44 Cem 110:1; SləniKY 2:33-35; 1Kwər 15:27; Ebr 1:13; 8:1 **22:46** 22:46 Mk 12:34; Lk 20:40

na: ² «Kwəma pəhanavə Hyala va kaa *Məyizəy, a ghwəmmə sənay, sləni *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na bəni nzə kaa mbəzli. ³ Njana nzana tsəghay, ə pə ghwəy dī fəti və shi, ka məni kwəma bəniḡwəy ghəshi va gwa'a. Nanzə kiy, əntaa ghwəy dzaa məni kwəma njasa məni ghəshi tepə ma. Sa nzanay, na nashi na, ka məni shi bənipə ghəshi va ghəshiw. ⁴ Ghəshi na nashiy, shiy taḡanatishi bərci kaa mbəzli ka ghəshiy gəzanshi məni. Njasa ka məndi vaa fanaghwa shi shəndəkə ni kwa ghən ndə. Ma ghəshi də'wə ghən tsa shi na, kala dī ma kanshi dəvə kaa mbəzli ya jəw tsə tsə. ⁵ Na shi kwəma ka ghəshiy məni gwanatay, war ta mbə mbəzliy falshi gwa'a tsəgha, ka ghəshiy məni. Hwəpər tsa jəw jəw tsa va ka məndiy fə kwəma Hyala kway, dikə dikə ka ghəshi mənivə tsa shi. Ka ghəshi dza diba na, ka pəəhə shiy tərəḡw tərəḡw dzar ta mətəni kwəbənər shi. ⁶ Ya tə pətəsa basəshi məndi ta zəmə shiy tsəhəshi ghəshiy, war pətəsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy. Ya mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə diba na, war tə kwəma ka ghəshiy dī nzəy. ⁷ Jəw dī ghəshi məndiy tsəfəkwə mbə səkwəshi, dzar tə ləwmaw, jəw dī ghəshi məndiy harshiy mbəzli dikə dikə niw. ⁸ Na na ghwəy ghwəy mbəzli ta sədee kiy, əntaa ghwəy zləba məndiy hakaḡwəy, mbəzli dikə dikə ni ma. Sa nzanay, ghwəy gwanaḡwəy na, ngwarməmə mbə nəwraa gə ghwəy. Kwətḡḡəy

23:3 23:3 Rm 2:21-23 23:5 23:5 Səvəri 13:9; Nəw 6:8; Bəla 15:38-39; Mt 6:1 23:8 23:8 Zhḡ 13:13

na tsa ghwøy ntsa dikø tsa. ⁹ Ka har ndø ghwøy “Didi” tikø tø hidfi ni ya tsamaba ma. Sa nzanay, Hyala mø ghwømø kwøtita na tsa ghwøy Didi. ¹⁰ Ka zløba ghwøy møndiy hakanwøy mezhizhø ma. Sa nzanay, kwøtinøy na mazø tsa ghwøy. Ghøci na *Køristøw Ntsa tivø Hyala. ¹¹ Tsaa gwøra dikø ndø mbø ghwøyøy, ghøci kø dzaa nza ka ndø ghøranwøy sløni. ¹² Ø gøzanwøyee: Ntsaa dzaa køli ghøn tsa ciy, ta zhøghøti dza Hyala jøwø tsøtsø. Tsaa dzaa zhøghøti ghøn tsa ci ndø, nja ntsa jøw tsay, tsava ndø na saa dzaa møniy ka ntsa dikø tsa va Hyala» kø Yesøw.

*Yesøw lø *mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala, mba'a *ka Farisahi*

(Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Dzøghwa ma kø Yesøw kaa mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala, ghøshi lø ka Farisahi na: «Ghwøy ghwøy mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi, mbø søkø na ngøra'wø dzøkøn ghwøy. Ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni lø kwøma pørikø tø ngwøla. Dza ghwøy disl ghwøy kalay miy kwal tsaa dzøti pøtsa sløkø Hyala va nihwøti mbøzli. A dfi ghwøy dzømbø dø'wø ghøn tsa ghwøyøw, a zlanay kwal ghwøy kaa niy dfi dzømbø mbøzli, a ghøshi dzømbø baw. [¹⁴ Ghwøy ghwøy mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbø søkø na ngøra'wø dzøkøn ghwøy. Ghwøy ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni lø kwøma pørikø tø ngwøla. Ka ghwøy

23:11 23:11 20:26-27; Mk 9:35; 10:43-44; Lk 9:48; 22:26 **23:12**
23:12 Cem 75:8; Mt 18:4; Lk 1:52; 14:11; 18:14

dza, me' me' ghwøy pamti shiy va mi'i mbøreketi gwa'a gwa'a na, zhini ka garə, pə ghwøy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghwøy dza na, nza' nza' nza' ghwøy nzati nza tə cə'wə va. Tə mbørkə kwəma vay, ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwøy, taŋ na nihwəti mbəzli.]

¹⁵ Ghwøy ghwøy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwøy. Ghwøy ghwøy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwøy dzay, ka dzaŋwøy ta tətəwrə kərakə, lə shidshid' ghwøy, ka dzəy tə yam, lə kwambəwal. War ta dzaa pəlavə ntsaa dzaa nəw kwəma ghwøy. Ma sa ka ghwøy kwəmavə na, ka ghwøy dza mba'a ghwøy bənanavəshi ghwøy va. Ka shi dza ghwøy vaa bənanaghə dza na, mba'a ghəshi mənti ka ntsaa dzaa dzəmbə ghwə, sa ka ghəshi zhəghanti məhərli ci ta məni *kwəma jikir na taŋ kaa na ghwøy va.

¹⁶ Ghwøy ghwøy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwøy. Ghwøyəy, ghala mbə ghwøy lə ghwəlefezliy ci kwal va kaa mbəzliw. Ma pə ghwøy niy: "Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə *ciki Hyalay, shiy tibaa mananciw. Ma mba'a kə zəməkə fəla lə tsahi mbəzə mbə ciki tsa vay, ta kəsə dza fəla va" pə ghwøy ni. ¹⁷ Hyeler ni, ghwəlefezli ni. Pərba nima shiy na mbə shi bakə ni va nə məndi ngəŋwəya? Pərba

tsahi mbəzə shəkənaa, naa pərba *ciki Hyala, ghəci tsa mēnti tsahi va ka shi dəwdew ni kwa kwəma Hyala? Pərba ciki Hyala na, e gəzanwəy nee ki. ¹⁸ Ma pə ghwəy ni dibay: “Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa ka mēndiy fə shiy ti ta ta Hyalay, shiy tibaa mananciw. Ma mba'a kə ndə zəməkə fəla lə shi fanati mēndi va tə pətsa va kaa Hyalay, ta kəsə dza fəla va” pə ghwəy ni. ¹⁹ Ghwəlefesli ni. Pərba nima shiy na ta shi bakə ni va nə mēndi ngənwəya? Pərba shi bə mēndi va kaa Hyala shəkənaa, naa pərba pətsa fanta mēndi va shi va ti ghəci saa zhəghəti shi va ka shi dəwdew ni kwa kwəma Hyala? Pərba pətsa fəm va shi va ti na e gəzanwəy nee ki ²⁰ Favə tə ghwəy e gəzanwəy: Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa fə mēndi shiy ti ta ta Hyalay, lə shi fati mēndi va tə pətsa va ta gwa'a zəməkə ntsa va fəla, dī naa gəzə. ²¹ Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə ciki Hyalay, lə Hyalaa nzəy va mbə ciki tsa va ta gwa'a zəməkə ndə fəla li, dī naa gəzə. ²² Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa mə ghwəməy, lə gəzli Mazə Hyala ta gwa'a, mba'a lə Hyalaa nzəy va kwa gəzli va ta gwa'a zəməkə ndə fəla li, dī naa gəzə.

²³ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghwəy kiy, kar ghwəy bə shiy kwətiŋ mbə shiy mən ta bəshi kaa Hyala.

Tsəgha ka ghwəy ti nihwəti kəslifi jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta. Ma shi gwəramti Hyalaa dī ghwəy məni mbə kwəma pəhəti na na, kala dī məni niva ghwəy. Shi dī ma ghwəy va məni gwəramti Hyalaa dīy, avanashi: Məni zhəhwər ta mbəzli, mba'a məni kwəma lə kwal tsa nzə, mba'a nəw Hyala lə nəfə kwətīj. Tsəgha na shi ka ghwəy məni nza ki, kala za ma ghən ta bə shiy kwətīj kaa Hyala, səvəri mbə shiy mən dība. ²⁴ Ma ghwəyəy, ghwəlefesliy ci kwal kaa nihwəti mbəzli nza ghwəy. Ka ghwəy dzay, nashi ma ghwəy məcenekwesli tə shi sa ghwəy na, mba'a ghwəy nzəlamtishi. Ma mba'a kə ngaləwba dzətita dzəti shi na, kip ghwəy sahwe nava. *

²⁵ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla, mbalaa paf paf na nefer ghwəy va ghəli, lə va maw məni kwəma jikir na. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yaβə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi d'ewd'ew pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəkəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. ²⁶ A ka Farisahi, ghwəlefesli ni. Ma pə ghwəy mən̄ti e gəzanwəyəy, pərba pətsa kwa hwər devərehi

23:24 23:24 15:14 * **23:24** 23:24 Di kwəma vaa gəzəy: Mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə ka Farisahi, ə ka ghəshiy dzashi ta cimsli nəw na jəw jəw na kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala. Ma na dībədībə na kwəma gwəramti Hyalaa dī na, kala dī ghəshiy nəw. **23:25** 23:25 Mk 7:4 **23:26** 23:26 Zhj 9:40

ghwøy læ kwekwer ghwøy pø ghwøy yabanti. Ma ghalabay, dewardew dza ghøshiy nza pa' pørikø tø hwøm shi.

²⁷ Ghwøy ghwøy mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbø sækø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy, ghwøy ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni læ kwøma pørikø tø ngwøla. Ghala mbø ghwøy læ kwøli ka møndi vaa hwøti tezlezl na, ka mbøre kwa kwøma mbøzliw. Mbalaa ma kwaba kwaba nzø ki na, paf tøhøta va 'yesler læ va shi ghwabø ghwabø ni. ²⁸ Ghwøy kwørakwø kiy, war tsøgha nza ghwøy sana sønznva. Nja mbøzli wøzø wøzø ni ghwøy pøzli kwa kwøma mbøzli na, mbalaa paf tøhøy pøtsa mbø nefer ghwøy va dakø mbøzli, læ va ndørem gwa'a» kø Yesøw.

*Yesøw gøzø ngwøvø Hyala
(Lk 11:47-51)*

²⁹ Zhini ma kø Yesøw ða na: «Ghwøy ghwøy *mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy *ka Farisahi, mbø sækø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøy ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni læ kwøma pørikø tø ngwøla. A ghwøy ngangamti kwølihi ka gøzø kwøma Hyalaa niy bakwamti jijihinwøy mbøradzø wøzø wøzø. Mba'a ghwøy ghaslamti ni mbøzliy niy mønti kwøma ði Hyala. ³⁰ Zhini ma pø ghwøy na: “Mba'a pø ghwømmø niy nza tifa ghala vøghwø tsaa niy nza jijihimmø va tø ghwømmø nzay, ka dza ghwømmø zløba jakø miy tsa ghwømmø li shi, ta bøkwe ka gøzø kwøma

Hyala va nzaw” pə ghwəy ɓa! ³¹ Ma ɗi kwəma va gəzəy, mbə gəzə kwəma ghwəy va tsəgha nay, a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, jijihinwəy niy bakwaməti na ka gəzə kwəma Hyala, pə ghwəy, ɗi naa gəzə. ³² Ghənzə tsəghay, war nəw pə ghwəy nəw mənɪ kwəmaa niy 'watəŋwəy jijihinwəy kwal tsa mənɪ nzə gwa'a tsəgha, nza ghwəy kərnəmɪ sləni shi. ³³ Ghwəy ghwəy mbəzliy ndərəm ni nja kwara jigəzlihi niy, njaa njaa dza ghwəy mbay waslamɪ ghən tsa ghwəy va ngwəvə dzəti ghwə kia?

³⁴ Ava va tsəgha, kadiwəm, favəm: Ta ghwəniŋwəy ka gəzə kwəma Hyala, lə ka sənata kwəma, mba'a mbəzliy ɓəni kwəma kaa mbəzli dzee. Sa ka ghəshi səkəshiy, ka ghwəy dza na, mba'a ghwəy bakwaməti nihwəti, dzəghwa kaa nihwəti ɗaŋwə ɗaŋwə dzəvəgha tsəm. Ka didi'wə nihwəti lə kwərpə ɗzar mbə ceker ɓasəvahi ghwəy. Ka nəwshi ta titihəshi ɗzar mbə məlməhi, mbə məlməhi. ³⁵ Va tsəgha ki, ma ngwəvə dza Hyala vaa slaa dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli nzə va slar slar ni kwatəŋay, dzəkən ghwəy dza naa dza. Mbəzli ghəŋghən ghəŋghən bakwamɪ ghəshi, tə *Abel, ntsa slar tsa va Hyala gha məndiy pəsli ndə, ka sar lə bəkəwəshi pa' tə Zakari, zəghwə Barashi. ɗzar kwa jipə pətsa ka məndiy fə shiy ti, ta ta Hyala, lə *ciki Hyala niy pəsli ghwəy tsava. ³⁶ A gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngwəvə dza Hyalaa slaa dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli va gwanashiy, dzəkən

ghwøy ghwøy mbözli mbø vøghwø tsa ndatsə ni dza ngwəvə vaa dza» kə Yesəw.

*Hwər tsa Yesəw mbø zhanci ta mbözli mbø məlmə Zherəwzalem
(Lk 13:34-35)*

³⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw dzəkən mbözli mbø məlmə Zherəwzalem na: «A mbözli mbø məlmə Zherəwzalem, ghwøy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwøy pa'wamti mbözli Hyala ghwənashi na lə hərəzli ka bakwamtishi. Daŋ sədēe mbø pəla basətəŋwøy ta ndəghwəŋwøy, njasa ka kwəkəwəla vaa basambə kwərtiti nžə mbø bəkəbəkə nžəy, kala zləba ghwøy. ³⁸ Ə gəzəŋwøy ya, nana kiy, ta banti dəvə nžə dza Hyala tə məlmə ghwøy, war ka kwəfi dza naa mbəərətə. ³⁹ Ə gəzəŋwøy ya, ka zhiniy ghwøy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwøy gəzəə dzəkənee: “Təfanati miy tsa nžə Hyala kaa ntsaa səəkə mbø slən tsa nžə, ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwøy» kə Yesəw.

24

*Ngəra'wə tsa ghəŋghən ghəŋghən tsa dzaa səəkə, ka hidfi gha kərə
(Mk 13:1-23; Lk 21:5-24)*

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a madiy mbø *ciki Hyala kaa səvəriy dzay. Ma ghəci mbø dzay na, mba'a mbözli ta səfa ci səəkəə kəsay. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Nighətima njasa ngay ciki Hyala tsa va wəzə tsa ci» kə ghəshi. ² Ma kə

23:38 23:38 Ezhek 10:18-19; 1Mezh 9:7-8 23:39 23:39 Cem
118:26 24:2 24:2 Lk 19:44

Yesəw kaa ngəshi na: «Yə, e nay. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa vay, ta ba'wamti dza məndi. Ka dza ghwəy nashi hərezli tsənjəzli tsənjəzli, ya kwətinj ghwəlaw» kə Yesəw.

³ Ləy hwəm jəw ki na, dza Yesəw mba'a dzaa nzəyəy mə ghən kəlan tsa har məndiy «Kəlan *'Wəlivə». Dza mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi basəkəvashi kwətishiy dzəvəgha. Mba'a ghəshi nzəyshi ja'ja' məba. Dzəghwa mba'a ghəshi ghakə dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Ntsa ghəy dikə tsa, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay ndal tərə gha ta səəkəw, ndal tərmbə hidfi ta kədiw, kə məndi tay? Gəzanəy di» kə ghəshi.

⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədiñwəy ma. ⁵ Sa nzanay, dən dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dzay: “Yən na *Kəristəw tsa tivə Hyala va” kə, ka tsahwəti dza dibə na “yən na” kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli dən tərənəw dza ghəshiy ngədi. ⁶ Ta fa favə gaka mbəz dza ghwəy dza mbə məlməhi ndəkəwə ndəkəwə ni lə ghwəy. Zhini dibay, ta fa favə nəwər tsa mbəz dza ghwəy mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Ya njaay ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidiy kədi diw. ⁷ Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti

mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Dzar tə nihwəti hidī ghəngħən ghəngħənəy, ta mənta dza ma, ka gərgərəva hidī dzar tə tsahwəti pi ghəngħən ghəngħən. ⁸ Shi va gwanashiy, ngəra'wə tsaa dzaa gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta va zəghwə na niva shiy.

⁹ Ka məndi dza na, ka kəkəsəŋwəy kaa nihwəti mbəzli, ta saŋwəy ngəra'wə ghəshi, ka bəkəwəŋwəy. Hwəlfəhi mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dī mətə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. ¹⁰ Ghala vəghwə tsa va kiy, dāŋ dza mbəzliy nəwraa zlay nəwra. Ka ghəshi dza na, ka nga dafa ta nihwəti, ghəshi ka ghən tsa shi, ka ndərəva kwa jipə shi. ¹¹ Dāŋ dza ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi. Ka ghəshi səəkə na mba'a ghəshi ngəfəhwə nihwəti mbəzli dāŋ ta nəwshi. ¹² Tərəŋw dza məni *kwəma jikir naa vəŋətə tə hidī. Ka gha nighə war va kwəma vay, mbəzli dāŋ zlay dīva kwa jipə shi. ¹³ Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici mətī ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala. ¹⁴ Ma sa ka məndi gəzamti Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli kaa mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbə hwəlfəhi tə hidī gwanashiy favəy, ma nza hidī madī ta kədī ki.

¹⁵ Ta nashi shi rəda rəda ni va jikirkir ni, niy gəzəkə Daniyal *ndə gəzə kwəma Hyala

24:9 24:9-14 10:17-22; Zhj 16:1-4 24:9 24:9 5:11 24:10
 24:10 10:35; Lk 12:52-53 24:11 24:11 7:15 24:12 24:12 2Tim
 3:1-5 24:13 24:13 ShiZhj 13:10 24:14 24:14 28:19 24:15
 24:15 Dani 9:27; 11:31; 12:11

kwəmaa dzəkən shi kwa zliya dza ghwəy garəshi mbə *ciki Hyala, (ntsaa jangəti kwəma vay, favə tə ghəci wəzə). * 16 Ghalaba kiy, mbəzli tə hidī ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlan ta mbəə mbəlishi. 17 Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərey, əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw, e dzaa basəvə shi ya mbə ciki tsee” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. 18 Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw, e zhəghəvəaa jighi ta bəvə kwəbenjeree” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. 19 Ngəra'wə tərənjw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi tə hwəm. 20 Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala əntaa bali va taa məniva ge'i ge'i lə tir tasli, lə nəghətaa dzaa nza fəca *vici dəkəva. 21 Sa dza naa nzay, ma ngəra'wə tsaa dza vaa nza tə hidī ge'i lə vici va na, dikəy tərənjw dza naa nza. Səəkə gəla hwəlfə ngəra'wə tsa tsəgha tsa vaa kəsashi mbəzli ghala ngati Hyala hidī, ka sar pa' tə vəghwə tsa ndatsəw. Ka dza naa zhiniy səəkə kən mbəzli difa ka məndi nzaw. 22 Kala sa nzana mba'a Hyala tamti dənj tsa vici ngəra'wə tsa va tə mbərkə mbəzli nze təravə nay, ka dza ndəə tərmbə tə ghwəməy nzaw. Əy ma dza na ki na, mba'a tamti dənj tsa vici va tə mbərkə mbəzli nze təravə na.

*Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mk 13:24-31; Lk 21:25-33)*

* 24:15 24:15 Kwəma dzəghwa tikə nay, Matiye də'wə ghən tsa ci gəzə na kaa mbəzliy dzaa jangə zliya ci na. 24:17 24:17-18 Lk 17:31 24:21 24:21 Dani 12:1; ShiZhj 7:14

²³ Ma sa ka vèghwè tsa va mənıyəy, mba'a kə ndə taa ni ngəɲwəy: “A mbəzli ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə” kə, ya “avaci tarba” nə nay, əntaa ghwəy zləba kwəma ci va tepə ma. ²⁴ Sa dza naa nza ghala vèghwè tsa vay, dfaɲ dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə tsa hwəshi tə hidı. Ka ghəshi dza na, ka məməni shi maɟaɲa maɟaɲa ni tərəɲw, lə shi dimədımə ni, ta mbəə ngəɟı mbəzli. Mba'a kə ghəshi dzaa mbatay, ta dzəghə ngəɟı dza ghəshi ya mbəzli təravə Hyala. ²⁵ Ə gəzamtəɲwəy ya kwəma va kwaghwətsata, ta mbə ghwəy sənashi shiy dzaa mənıva. ²⁶ Mba'a kə məndı taa ni ngəɲwəy: “Avam Kəristəw pərıba tə gamba” kə məndıy, əntaa ghwəy dzəvəri ma. Ya: “Anay tikə mbəy na” nə məndıy, əntaa ghwəy taa zləba ma. ²⁷ Sa kee səəkə, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka wampıɟı van vaa dzəy tə ghwəmə, ka səəkə kwa ghwəmə pa' kwa məkwiyy, tsəgha dza naa nza. ²⁸ A ghwəy sənay, dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy, tıba ka zlıɲıɲ basəva» kə Yesəw.

²⁹ «Ləy hwəm ngərə'wə tsa va kiy, nza'jəw shərkwə dza vıciy shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə, ka sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka shıkəvaa səkwa, ka shi nza bərıci vəshi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə.

24:23 24:23-25 Lk 17:23-24 **24:24** 24:24 24:5; 7:15; ShiZhnj 13:13-14 **24:27** 24:27 24:30, 37; 25:31; 1Kwər 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Zhk 5:7-8; 2Pi 3:4; 1Zhnj 2:28 **24:28** 24:28 Zhəwbə 39:30; ShiZhnj 19:17-18 **24:29** 24:29 Ezay 13:10; 34:4; Azh 2:6, 21; 2Pi 3:10, 12; ShiZhnj 6:12-14

³⁰ Ghalaba kiy, a shiy dzaa tsahwøshi sækø mø ghwømø, shiy dzaa ci sækø tsa Zøghwø yakø ndø ngøri. Ma hwehwer mbøzli tø hidí gwanashi ta nza ghala pøtsa va ki na, war ø dza ghøshiy ngøngølvø, ka tihwøni. Ka Zøghwø yakø ndø ngøri dza na, tsahwø tsahwøy war ka nay mbøzli lø møtsø shi sækø mbø kwølefi tø ghwømø, lø børci vø tøरणw, mba'a shøndøkø ti difa.

³¹ Ka møndi dzay, mba'am viyata tølimø dikø na tøरणw tøरणw. Sa ka møndi viyata na, ma nza ghwønashi ka kwal ci, ta dza ghøshiy basøkø mbøzli tøravø na tø bølahi tø hidí fadnavashi sækø tø pøtsa køray ghala hidí gwa'a.

³² Avee taa bøliणwøy fir lø kwøma daskway, favø tø ghwøy shi dí na bøniणwøy. A ghwøy sønay, mba'a kø køslifi daskwa shikøshi, dza na mba'a døkø nihwøtiy, a vøghwø tsaa dzømti køtikøvay, pø ghwøy. ³³ Ava tsøgha na ki, war nashi ma ghwøy gøla shi bølakøणwøy ya va gwanashi ghati mønivay, sønay tø ghwøy ndal tørmø Zøghwø yakø ndø ngøri ta sækøw, miy døgha na ki, pø ghwøy. ³⁴ A gøzaणwøy ya, ta na navay, tsøgha na, ka dza mbøzli mbø vøghwø tsa ndatsø tsaa bøkøwøshi ka shi gøzaणwøy ya ni gwanashi mønivaw. ³⁵ Nay ghwøy na, kar ghwømø nata ghwøy na, ghøshi lø hidí gwa'ay, kørap dza ghøshiy zashi. Ma na kwømee na nanzø kiy, ka køre naw» kø Yesøw.

War Hyala kwøtita na saa sønata vici dza

24:30 24:30 Zak 12:10-14; Dani 7:13-14; Mt 24:27; 26:64; Mk 14:62; ShiZhy 1:7 **24:31** 24:31 13:41; tølimø: 1Kwø 15:52; 1Tes 4:16 **24:34** 24:34 16:28

*Yesəw zhəkə ti**(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ Ma kə Yesəw dība na: «Ndə tība ya kwətinj mba'a sənata vici dza shi vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy, sənata ghəshiw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici lə ler va gwa'a. ³⁷ War njasaa niy məniva shiy va ge'i ghala vəghwə tsa *Nəwey, tsəgha dza shiy zhiniy məniva, sa ka vici dzee səəkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvata. ³⁸ Ma niy nza kwatəŋa, ghala vəghwə tsa Nəwe va, Hyala ghwəla ta za mbəzli lə yaməy, ə niy zəmə mbəzli shi zəmə, ka sa sa shiy, ka bə bə mi'i. Mbəzli nza ghyehi və shi na, ka bəshi kaa zhər, war tsəgha. Pa' fəca vici dzəmbə Nəwe dzəmbə kwambəwal ti na, war mbə məməni shi va ghəshi niy nza tsəgha. ³⁹ Ghalaba nashi kiy, niy shashanshi shiy ya jəwəw. War sa nighə ghəshi na, van ghati nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidfi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. Njasa niy shashanshi ma shiy va kaa mbəzli vay, war tsəgha dza shiy shashanshi ma kaa mbəzli sa ka vəghwə tsa dzee səəkə ti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvay kwərakwə ki. ⁴⁰ Ma sa kee səəkə ghala pətsa va kiy, mbəzli bakə dza naa nza tə za, ka məndi dza na mba'am bəhwə tsahwəti, mbərəkə zlay tsahwəti tība. ⁴¹ Ta kəsashi mi'i dza məndi bakə kwa vəna mbə hə, ka məndi dza na mba'am bəhwə nahwəti, mbərəkə zlata nahwəti. ⁴² Ava va tsəgha, ə pə ghwəy mənti

24:36 24:36 SləniKY 1:7 **24:37** 24:37-39 Ghava 6:11-13; 7:7-13; 2Pi 3:6 **24:42** 24:42 24:44, 50; 25:13; Mk 13:33, 35; Lk 12:40; 21:36

məhərli, sa nzanay, sənata vici dzee səəkə ti yən Ndə sləkənwəy ghwəyəw. ⁴³ Favə tə ghwəy kwəma dəe na gəzanwəy wəzə, a ghwəy sənay, mba'a kə ndə ghi sənay nza, fəca vici tsa' nay, ta səəkə dza ndə ghəliy dzakə ghi tsee kəy, ka dza naa bə hi fəcavaw, war tsəmt səmmə dza naa nzəyəy, ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. ⁴⁴ Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanwəyəm ya hwəmba nzə, ta ndəghə vici va. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə Yesəw.

*Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və
(Lk 12:41-48)*

⁴⁵ Ma kə Yesəw dība na: «Favəm e gəzanwəy kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni tsa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərli. Kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənta. ⁴⁶ Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsəy ndə sləni tsa ci va ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. ⁴⁷ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. ⁴⁸ Ma mba'a kə ndə sləni tsa vaa ntsa gəmgəm tsay, vanta kwəma dza naa təkəti mbə nəfə tsa ci: “Ka dza ntsee tsa dikə tsa zhi kə bəlanəw” dza naa ni, ⁴⁹ ka na dza na, tapə

24:43 24:43 1Tes 5:1-2; 2Pi 3:10; ShiZhnj 3:3 **24:45** 24:45-47
25:21-23 **24:48** 24:48 2Pi 3:4

dzəmbəy mbə di di'wə nihwəti mbəzli ghəra ghəshi sləni li shi, ka zəzəmə shi zəmə ci, ka sa sa shiy, ghəshi lə mbəzliy nza war ghi ghi ni. ⁵⁰ War ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza vətəghə səkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səkə tsa ci, ge'i lə leriy niy bərkəti ma na difa. ⁵¹ Sa naa səkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəŋw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla. Nza ghəci wahə war wahə, ka pərə sli'i ci tə pətsa va» kə Yesəw.

25

Bəli fir lə kwəma degheghir mən

¹ Zhini ma kə Yesəw ƒa na: «Ma kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma degheghir mən ni ni dzee ta gəzanwəy kwəma shi: Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi bəbəvə gərkəwahi shi, ka dzashiy dzəti pətsa nza zal mali ti. ² Nihwəti cifə mbə degheghir vay, niy tsəhwəlishi ghəshiw. Ma nihwəti cifə nashi ki na, tsəhwəli tsəhwəli niva. ³ Dzəghwa niy tsəhwəlishi ma va cifə ni, mba'a ghəshi madishi, war sa bəvə ghəshi gərkəwahi shi tsəgha, tərəh tsaa bəvə hwəpər tsa ciy tivə in gərkəwa kwa mbə shi. ⁴ Ma ni tsəhwəli tsəhwəli ni va degheghir cifə ni na, laŋ laŋ ghəshi bəbəvə gərkəwahi shi, mba'a hwəpəhwəpər. Ya wa ndə na, mba'a tivə in kwa tsa ci hwəpər ghəciy kafə. ⁵ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ndəghə

sækə tsa zal mali. Ndəghə ndəghə, kə ghəshi na, shan, kala tsahwəy ghəci. Dzəghwa hi mba'a dənəvə degheghir mən ni va gwanashi, fəriŋ fəriŋ ghəshi bəbəhwə hi ki.

⁶ Ma mbə dan̄kala vərđi ki na, dzam ka fərghəshi lə zlapə, ma kə məndi na: “Waa, a zal mali tsahwəy naci, səvərim a ghwəy dza ta ka'wə” kə məndi. ⁷ Dzəghwa degheghir mən ni va ki, mba'a ghəshi sasatishi gwanashi. Tapə ghəshi mbə gwəmava, ka tsətsərə ghwə dzəghwa gərkəwahi shi. ⁸ Ma kə niy tsəhwəlishi ma va degheghir cifə ni kaa ni tsəhwəli tsəhwəli ni va na: “A ya, tihwətihwəm jadaghwanəyəm in tsa ghwəy vaa dzəghwa ni ghəy ni gərkəwahi, ghwə ka shishirkwə kwa shi di” kə ghəshi. ⁹ Ma kə degheghir tsəhwəli tsəhwəli ni va kaa ngəshi na: “Am, awə, ka dza naa mənti mək kaa ngəmmə gwanamməw. Wəzəba dza ghwəy dzaa pavə tsa ghwəy va mbəzliy dəl in na” kə ghəshi. ¹⁰ Ma sa gəzanakəshi məndi tsəgha na, dza niy tsəhwəlishi ma va degheghir ka dzashi ta pala in ta pa ki. Ma ghala pətsa dzashi ghəshi va ta pala in ki na, ndəs zal mali səkəy. Dza niy niy gwəmantəvashi va degheghir lə in tsa shi nashi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi kwasəbə zal mali. Disl məndi kalay dəgha. ¹¹ Ma ləy hwəm ki na, ndəs nihwəti degheghir va səkəshi. Səkə ghəshi na, ka zlapə kwəma zlan̄zlan̄: “A Ndə sləkəpə, a Ndə sləkəpə, ndi ghwənamtəŋəy dəgha” kə ghəshi. ¹² Ma kə zal mali kaa zləbanshi na: “A gəzanwəy ya, ta na

navay, tsəgha na, sənəŋwəy ya tepəw” kə» kə Yesəw.

¹³ Ma sa kərəy Yesəw lə bəli fir tsa va, ma kə na: «Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy fə ghən, sa nzana, kala sənay vəghwə, ya vici dza kwəma vaa məniva ti ghwəy» kə Yesəw.

Ka ghəra sləni banavəshi məndi gəna ta zhəghə dəvə li
(Lk 19:11-27)

¹⁴ Ma kə Yesəw bə na: «Kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma tsahwəti ntsaa niy dī vaa dzay ta wə. Ma fəca dza na ta kafə na, mba'a harvə ka sləni ci mahkan ta tahanshi gəna ci ngəshi ghəci taa dzay, nza ghəshi zhəghə dəvə li. ¹⁵ Ma sa basəshi ghəshi na, dza na mba'a tahanavəshi. Ya wa ndə na ge'i lə bərci ci ghəci banaghə gəna. Mbəl bələkwə cifə ghəci banavə kaa tsahwəti. Ma kaa tsahwəti na, mbəl bələkwə bakə. Kaa kwa mahkana ndə na, mbəl bələkwə. Sa tahanavəshi na gəna ki na, dza na pəkw dzay.

¹⁶ Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə cifə, nza'jəw dzay ta zhəghə dəvə lə gəna va. Dza na mba'a zhəghəvə dəvə, mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə cifə zhəkən tsa niy banavə məndi va. ¹⁷ Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə bakə, mba'a dzay ta zhəghə dəvə kwərakwə. Mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə bakə dzəkən tsa banavə məndi va. ¹⁸ Ma dza tsa banavə məndi va mbəl bələkwə naci ki na, la' lati kə'wə, dza slid mbəliy na ci va

gəna ʃanavə Ntʃa ci va dikə tʃa kwa kə'wə. Dza na das nzəyəy.

¹⁹ Ma ləy hwəm sa nzay ntʃa shi va dikə tʃa nza ki na, dza na mba'a zhəghəkəvay mbə wə ci va. Sa səəkəy na na, dza na har harashi ka sləni ci va, ta dəw njasa mənti ghəshi lə gəna ci va. ²⁰ Ma sa ʃasəshi ghəshi ki na, kə ntʃa ʃanavə məndi va mbəl bələkwə cifə kət kətəghəvay dzəvəgha dikə tʃa ci va. Ma kə kaa ngəci na: “A Ntsee dikə tʃa, anay mbəl bələkwə cifə tʃaa niy ndara gha va. Avana y tsahwəti mbəl bələkwə cifə diba, sa zəməvee mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va” kə. ²¹ Ma kə dikə tʃa ci va na: “Wəzə mənti gha, ndə sləni tʃa wəzə tʃa nza gha, lə nəfə kwətij ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə. ²² Dza ntʃa ʃanavə məndi va mbəl bələkwə bakə, kət kətikəvay kwərakwə. Ma kə na: “A ntsee dikə tʃa, anay mbəl bələkwə bakə tʃaa niy ndara gha va. Avana y tsahwəti mbəl bələkwə bakə diba, sa zəməvee, mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va” kə. ²³ Ma kə ndə gəna tʃa va ngəci na: “Wəzə mənti gha, ndə sləni tʃa wəzə tʃa nza gha, lə nəfə kwətij ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə.

24 Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə kət kətikəvay kwərakwə ki. Ma kə na: “A Ntsee dikə tsa, ta na tsee ghənəy, e sənəja, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Ghay, ya kala tsənəwəhwə hwəlfə gha tə za na, kar ghaa slahwə shiy tə za va, ya kala ghərahwə sləni gha na, mbə pəla kwəmavə shiy ghaa nza. 25 Ava va tsəgha ghəratəra hazləni nee. Ma dzee na mba'ee lati kə'wə, pən slid yən mbələyja gəna gha va kwaba. Avanta, ava sa gha” kə. 26 Ma kə dikə tsa ci va ngəci na: “Ndə mar tsa kwamətsəni tsa, ndə ghəra sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. A gha sənay, mbə sla shiy kee nza, ya tə za tsənəwati mee hwəlfə, ka pəla kwəmavə shiy, ya kala ghərahwə slənee, pə gha. 27 Ghənzə tsəgha kiy, mba'a pə gha niy sənay nza, ka zhəghə dəvee liw pə ghay, ə ka gha banavə gənee va kaa tsahwəti ndə nza, ma nza ghəci zhəghə dəvə li. Sa kee səəkə na, nzee basə see və, lə yam ti nza” kə kaa ntsa va. 28 A kə kaa mbəzli na: “A mbəzli ni, bantim mbəl tsa bələkwə tsa va və ta dəvə ci, a ghwəy zhiniy banavə kaa ntsaa zəməvə mbəl bələkwə cifə vaa dzəkən tsa ci. 29 Sa nzanay, ma ntsaa kwəmavə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi. Ghalaba kiy, tərənəw dza shiy nza və. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. 30 Ta na ndə sləni tsaa mbata ma tsa ya namaba kwəmay, bəvəm a ghwəy bəzlakevəriy dzəti ngwəla dzəmbə kwəsli, a

ghöci sa ngöra'wə, ka wawahə, ka pəpərə sli'i ci pəriḃa” kə» kə Yesəw.

Mba'a pə gha mananati kwəma wəzə na kaa ndə tikə tə hidiy, kaa Yesəw mənti gha kwəma va kwərakwə

³¹ Dzəghwa ma kə Yesəw dīḃa na: «Ma fəca dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri mbə shəndəkə tsee, lə ka kwal Hyala kwasəbee gwanashiy, ta nzəyra dzee kwa gəzli mazə. ³² Ka hwəlfəhi mbəzli tə hidī gwanashi dzay, ḃasə ḃasə ghəshi ḃasəshi kwa kwəmee. Kee dza ki na, ka təra nihwəti mbəzli səvəri mbə nihwəti, njasa ka ndə makə shiy vaa təra tənkesli səvəri mbə kwəy. ³³ Sa kee dzay, mba'ee təraghə mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyalaa dzar bəla kwa bəzəmee. Ma niy dzaa tərə na, tə kwa zlebēe niva. ³⁴ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ni təraghee va mbəzli dzar bəla kwa bəzəmee ki na: “Na na ghwəy ghwəy mbəzli dərniḃi Dirə niy, səəkəm a ghwəy dzəmbə pətsa sləkə Hyala tsa gwəmatəḃwəy məndi mbəradzəy, ghala ngati na hidī! ³⁵ Sa nzanay, niy nza na, e niy nza lə mara, dza ghwəy mba'a ghwəy niy ngavəra shi zəmə, ka ghəradā ndir niy nza, mba'a ghwəy niy samiyra yam. Ghala saa niy nzee ndə məlməy, a ghwəy niy ka'wətəra wəzə wəzə. ³⁶ Sa niy nzee dirinḃay, a ghwəy niy ndara kwəbənjer dzəkən ghən tsee. Sa niy nzee gwərapəray, a ghwəy niy tsəva kənee. Sa niy kəsaghwara məndi kwa fərshinay, a ghwəy niy

25:31 25:31-46 16:27 25:31 25:31 Nəw 33:2; Zak 14:5; Mt 16:27; 19:28; 1Tes 3:13; Zhəwdə 14 25:35 25:35-36 Ezay 58:7

sөөкө mbө nighөra” pөн taa ni ngөshi. ³⁷ Ma кө mbөzli slar slar ni va kwa kwөma Hyala dzaa ni ngөra ki na: “A Ndө slөkөpө, hwөm niy sөөкө ghөy naңa, gha lө maңa, mba'a ghөy ngavөңa shi zөmөa? Hwөm niy sөөкө ghөy naңa, gha lө ndir, mba'a ghөy niy samiyңa yama? ³⁸ Hwөm niy sөөкө ghaa көsaңөy ghaa ndө mөlmө, mba'a ghөy ka'wөtөңaa? Hwөm niy sөөкө ghөy naңa, gha dirin ңa, mba'a ghөy niy ndaңa kwөbeңer dzөkөн ghөн ghaa? ³⁹ Hwөm niy sөөкө ghөy naңa, gha gwөrapөңa, ya gha kwa fөrshina, mba'a ghөy niy dzaa nighөtөңaa?” кө ghөshi dzaa ni ngөra. ⁴⁰ Ma pөн dzaa ni yөн mazө kaa ngөshi ki na: “A gөzaңwөy ya, ta na navay, tsөgha na. Ya hwөm niy mananati ghwөy kwөma wөzө na kaa ya tsamaba ndө ta ngwarmөhira daw daw бөrci ni niy, kaa ngөra дө'wө ghөн tsee mөnti ghwөy kwөma va tsөgha” кө.

⁴¹ Dzөghwa, ma pөн dzaa ni yөн mazө kaa niy dzar kwa бөla kwa zlebee va mbөzli ki na: “Ghwөy na na ghwөyөy, katantөvaңwөyөm көrakө vөghee. Ghwөy ghwөy mbөzli bazlamti Hyala ni. Mbalam dzөti ghwө ngad ngad na mөti ma. Ghwө vay, ta fө *ndө jaka tsa Hyala ghөshi lө ni ci ka kwal dzөmbө gwөmati mөndi ghala kwataңata. ⁴² Sa wana gөzaңwөy ya tsөghay, sa nzana mba'ee niy nza lө mara kala niy ngara shi zөmө ghwөy. Ka ghөrada ndir niy nza na, kalaa niy tira yam ghwөy. ⁴³ Mba'ee niy tsөhөra ka ndө mөlmө va ghwөy na, kalaa niy ka'wөra ghwөy,

dirinḡee niy nza na, kalaa niy b̄era shiy ghw̄oy dzəkən ghən tsee. Mba'ee niy nza gw̄erap̄era, zhini mba'am niy kalaghwara kwa f̄ershina na, kalaa niy ts̄eva ghw̄oy k̄onee” p̄en taa ni nḡeshi na nashi. ⁴⁴Dz̄aghwa ma k̄e gh̄eshi dzaa ni nḡera na: “A Nd̄e sl̄ək̄ep̄e, hw̄em niy s̄ək̄e gh̄oy naṅa, gha ya l̄e maṅa, ya gha l̄e ndir, ya ghaa nd̄e m̄elm̄e, ya gha dirin̄aa, ya gha gw̄erap̄eṅa, ya gha k̄eḷi k̄eḷi kwa f̄ershina na, dz̄aghwa mb̄e shi va gwanashi na, kalaa niy k̄eṭin̄a gh̄oya?” k̄e gh̄eshi dzaa ni. ⁴⁵Ma p̄en dzaa ni ȳen maz̄e kaa nḡeshi na: “A ḡezaṅw̄oy ya, ta na navay ts̄egha na: Ya hw̄emba niy m̄eni ma ghw̄oy kw̄ema w̄ez̄e na kaa nd̄e ya kw̄etin̄ mb̄e mb̄ezli daw daw b̄erci ni ni mb̄e n̄ewray, kaa nḡera d̄'w̄e gh̄en tsee niy m̄eni ma ghw̄oy kw̄ema va ts̄egha kw̄erakw̄e” p̄en dzaa ni nḡeshi. ⁴⁶Ma ḡela niva mb̄ezli nashi kiy, dz̄eti pi tsa nza nḡera'w̄e kala k̄eḍi ma, pa' kwa ndimndim dza gh̄eshiy dza. Ma na mb̄ezli slar slar ni kwa kw̄ema Hyala nashi ki na, ta kw̄emav̄e piy tsa k̄eḍi ma dza gh̄eshi» k̄e Yes̄ew.

26

*M̄endi mb̄e p̄ela kwal tsa k̄es̄e Yes̄ew
(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Zh̄ṅ 11:45-53)*

¹Ma sa k̄eḍiy Yes̄ew l̄e b̄eni shi va gwanashi kaa mb̄ezli ki na, dza na ka ḡez̄e kw̄ema kaa *mb̄ezli ta s̄eḍa ci, a k̄e na: ²«A ghw̄oy s̄enay kiy, vici bak̄e t̄er̄e na ta m̄eni makwaghwa *Pak̄e.

Ghala tsə vay, ta kəsəra dza mēndi yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Sa ka mēndi kəsəvəra na, ka mēndi dza mba'a mēndi banavəra kaa nihwəti mbəzli, nza ghəshi danwəraa dzəvəgha tsəm» kə.

³ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ki, mba'a ghəshi basətəvashi kəghi tsa Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala. ⁴ Dza ghəshi, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi, ta kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta paslamti. ⁵ Ma kə ghəshi na: «Ma nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəlishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

*Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mk 14:3-9; Zhj 12:1-8)*

⁶ Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimanjw kə mēndi kaa slən tsa ci. Ntsa vay, ndə dərna niy nza na kwatəja. ⁷ Ma Yesəw mbə zəmə shiy kəyfa ki na, mba'a nahwəti mali kətəghəvataa dzəvəgha, lə təlīmə paf 'wərđi kwa ta dəvə nzə. Gəna đanj mēndiy pa 'wərđi va. Dza na mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw. ⁸ Ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw nava kwəma na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəjw. Ma kə ghəshi na: «Tawa lidi mali na 'wərđi na kia? ⁹ Ə ka na zlata lidi nzə nza, nza ghwəmmə đəlamti tə gəna đanj. Ma nza ghwəmmə tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nza» kə ghəshi.

¹⁰ Dzəghwa mba'a Yesəw fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va tsəgha na. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa səsə ghwəy məhərli mali na tay? Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya! ¹¹ Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tība dza ghwəy nza li shi ya hwəmba. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmmə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw. ¹² Ma 'wərđi baslatəra na nay, mbəri tsee na sa gwəmanti na vaa varamti, ta dza ta lara! ¹³ A gəzanwəy ya ta na navay, tsəgha na, ya pa' kwəmafa dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidfi gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

*Zhəwdasə mbə fi nga dafa ta Yesəw
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)*

¹⁴ Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səda Yesəw məŋ lə bakə ni, mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala. ¹⁵ Ma kə kaa ngəshi na: «Ya yən ngati dafa ta kəsənwəy Yesəw na, wantsa shi dza ghwəy ngavəraa?» kə. Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi mbəranavə mbəl mahkan mətsəkə ngəci. ¹⁶ War sa kwəmavə Zhəwdasə gəna va tsəgha ki na, mba'a 'wati pəla kwal tsaə nga dafa ta kəsə Yesəw ghəshi.

26:11 26:11 Nəw 15:11 **26:15** 26:15 Səvəri 21:32; Zak 11:12; Zhj 11:57; 13:2

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səfa ci*

(Mk 14:12-26; Lk 22:7-23; Zhḡ 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

¹⁷ Dzəghwa kwa taḡa vici ka məndiy zəmə peḡ tsa kama *is ti mbə, mba'a səəkəta. Dza *mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi tsəhəshi və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, kwəma dī gha ghəy tatəḡa shi zəmə dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakaa?» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə, dzakə ghi tsa zana. A pə ghwəy taa ni ngəci sa ghwəy tsəhəḡwəy kəyḡay: “Metər tsa ghəy ghwənikəḡəy na va gha. A kəy: Waa vəghwə tsee məniy na, ma dee dzakə ghi tsa gha, ta zəmə shi Pakə, ghəy lə mbəzli ta səfee, kə” pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw. ¹⁹ Dzəghwa mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi dzaa mənti njasa gəzanakəshi Yesəw va, mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə makwaghwa Pakə.

²⁰ Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci va məḡ lə bakə ni nzəyshi ta zəmə shi zəmə ki. ²¹ Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a gəzəḡwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiḡəy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə.

²² Ma sa favə mbəzli ta səfa Yesəw tsəgha na, ka zhanshi kwəma va tərəḡw, gwanashi. Ya wa ndə na, tapə dzəmbəy mbə dəw kwəma va

Yesəw: «A Ntsaa sləkəŋəy, yən na nanzə bərkee ɓa na?» kə tsava, tsəgha tsahwəti dɛw diba, war tsəgha ghəshiy dɛdɛw.

²³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsay, ghəci na saa dza va ta nga dafa tɛ ya, ta kəsəra məndi. ²⁴ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tɛ ya tsa va. Wəzəbaa niy maw ma məndiy yakə dza naa nza və» kə.

²⁵ Ma kə Zhəwdasə ntsaa nga dafa va ta Yesəw na: «A Metər, yən na nanzə bərkee ɓa na?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Wa gha na» kə.

²⁶ Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw hən ɓəvə pən. Dza na mba'a mananati 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri pən tsa vaa ɓanavə kaa mbəzli ta sɛdɛ ci. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee, ɓəm zəməm» kə.

²⁷ Ma ləy hwəm na, dza na hən ɓəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, dza na mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na hən ɓanavəshi. A kə na: «Sashim gwanəŋwəy!

²⁸ Sa nzanay, ghəshi na miymiy ya, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli. Ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli dən, ta mbə Hyalaa pəlata kwəma shi jikir na mbə nəfə nzə. ²⁹ Ə gəzəŋwəy ya: Ghava na tɛ ndatsəy, ka zhinee sahwe shi sa ni kala war fəca vici dza ghwəmməə zhiniy sashi

26:23 26:23 Cem 41:10 **26:24** 26:24 Cem 22:7-8, 16-19; Ezay 53:9 **26:26** 26:26-28 1Kwər 10:16 **26:28** 26:28 Səvəri 24:8; Zher 31:31; Ebr 7:22; 9:15-20

ka yəwəŋ jakəjakə lə ghwəy, tə pətsa sləkə Dirə mə ghwəməw» kə.

³⁰ Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Ma ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəmə kəlan *'Wəlivə.

*Yesəw gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə
(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)*

³¹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «Nay ghwəy na, mbə vərđi ndatsə nay, ta zlara dza ghwəy kwətiraa hwəŋwəy gwanəŋwəy. Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nžə, a kəy:

Ta paslanti ndə ndəghwə shiy dzee,

ka tenkesli ci dzay,

mba'a ghəshi zləzləŋərəshi

ka dza kwaβa, ka dza kwaβa, kə.

³² Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə məti kiy, ta 'watəŋwəy kwal dzee dzaa dzəti hidfi ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəβa» kə.

³³ Ma kə Piyer kaa zləβanci na: «A Ndə sləkəpə, na nee neyey, ya gwa'a gwa'a zlaŋa mbəzliy, ka dzee zlaŋa tepəw» kə. ³⁴ Ma kə

Yesəw ngəci na: «A Piyer, a gəzəŋee ta na navay, mbə vərđi ndatsə na, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səda gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə Yesəw.

³⁵ Ma kə Piyer na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənaŋa yaw, pən tepəw» kə. Dza nihwəti *mbəzli ta səda Yesəw va tərmbə, tsəgha ghəshi gəzəkə kwərakwə ki.

26:30 26:30 Lk 22:39; Zhj 18:1 **26:31** 26:31 Zak 13:7; Mt 26:56; Zhj 16:32 **26:32** 26:32 28:7, 16 **26:34** 26:34-35 Lk 22:33-34; Zhj 13:36-38 **26:34** 26:34 26:75

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala kwa Getəsemane
(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)*

³⁶ Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəti tsahwəti pi. «Getəsemane» kə məndi kaa slən tsa pətsa va. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyñwəyəm tikə, e katayvaraa dzarba, ta cə'wə Hyala» kə.

³⁷ Dza na mba'a pəməvə kar Piyer ghəshi lə ndərazhi Zhebede va bakə ni kwasəbə ci. Ma ghəshi mbə dza tsəgha na, mba'a her Yesəw ghati dza, ka sla nəfə tsa ci diba. ³⁸ Ma kə kaa ngəshi ki na: «Tərəñw slay nəfə tsee, ka dī pəslira. Nzəyñwəyəm tikə kwasəbə, əntaa ghwəy bə hi ma» kə. ³⁹ Dza na mba'a kətivə dza bəlakə jəw. 'Wakəvə na, mba'a 'yambə kwəma ci mbə hidī. Dza na ka cə'wə, a kə na: «A Di, War mba'a kə tsahwəti kwal tibay, bashamti ngəra'wə tsa va səəkəə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha məni war tə sa dəe ma, war njasa təbaña na ka gha məni» kə.

⁴⁰ Dza na tərəd zhəghəkəvay dzəvəgha mbəzli ta səfa ci va mahkan ni. Səəkə na na, ghəshi banti hi. Ma kə kaa Piyer ki na: «A nava mbə ma ghwəy nzaynza ləməcīñwəy kwasəbee ya gar tsahi kwətīñaa. ⁴¹ Ə pə ghwəy nzəyñwəy ləməcīñwəy, ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə ndəghwəñwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngadambəñwəy mbə məni *kwəma jikir na. Ka dī məni kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərçi vəgha ci ta məni nzə» kə.

⁴² Zhini na, mba'a katantøvay dība kwa baka sēda ci, ka cə'wə Hyala ghəci, a kə na: «A Di, kala tsahwəti kwal tība gar banti ngəra'wə tsa kən yay, war ta sə'wa dzee. War njasa tēbaŋa na kəə məniva» kə. ⁴³ Ma sa kədīy na lə cə'wə Hyala na, zhini na mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta sēda ci va. Zhəkə na fa na, ghəshi tē hi, shaŋ ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi. ⁴⁴ Zhini na mbərəkə zlashi, mba'a katamtøvay dība. Dza na mba'a zhiniy cə'wəti Hyala kwa mahkana sēda, war njasa məcana va.

⁴⁵ Dzəghwa mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta sēda ci ki. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy na ghwəy. Ava ghwəy nay vəghwə tsee kətikəvay, ta kəsəra məndiy dzəmbə dividivi ka mənī kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ⁴⁶ Ava ghwəy nay ntsaa ngati dafa va tē ya səkəy, satim a ghwəmmə dzar dzəvəgha» kə.

Njasa kəsə məndi Yesəw

(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Zhŋ 18:3-12)

⁴⁷ Ma Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta sēda ci va mənŋ lə bakə ni səkəy. Mba'a mbəzli daŋ tərəŋw kwasəbə, lə kafa'ihī nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy ghwənashi na ta kəsə Yesəw. ⁴⁸ Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy,

ntsa dza ghwøy vaa nara mbø sækwø njasa ka ndø sækwø madigayøy, ghøci na. Nza ghwøy kəsø ki» kə niy ni kaa ngøshi. ⁴⁹ Tsəhø tsa tsəhø ghøshi ki na, karø Zhəwdasə dzay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa ngøci na: «'Wəsa Metər» kə, mba'a sækwøti njasa ka ndø vaa sækwø madigay. ⁵⁰ Ma kə Yesəw ngøci na: «A madiga, ə pø ghaa mənī kwəma səkə gha ta mənī di» kə. War ghwəla ki na, dza mbəzli va basə basakənvashiy dzəkən Yesəw, tasl ghøshi kəsəti tsəgha. ⁵¹ 'Wakəvə tsahwøti ntsa tə səøbə Yesəw fəkwatə tədikəvəri kafa'i ci, pətsə kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndø ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. ⁵² Ma kə Yesəw ngøci na: «A ntsee, zhanambə kafa'i tsa gha mbø kwəbək tsa ci. Sa nzanay, ma mbəzli nashi ghwøy va mbø dza lə kafa'ihī ta dividivi shiy, War kafa'i dza naa zamtishi kwərakwə. ⁵³ Favə gha na, yən kə niy dī mənī tsəgha nzay, e haray Dirə ta kəətira ghøci nza. Ka na dza tībata nza na, mba'a ghwənīkəra ka kwal ci dāŋ tərəŋw ta kəətira. ⁵⁴ Kwəma nata ghwøy naa məniva sanay, kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalaa dzəkənee na. Mba'a pən niy ni e har Dirə ta kəətira ghøci pən nzay, ka dza kwəma tsasliti məndi vaa mənta nzaw» kə.

⁵⁵ Zhini ma kə kaa mbəzliy kəsə va na: «A mbəzli ni, tawa səkə ghwøy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndø ghəli kia? Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwøy mbø *ciki Hyala, ka bəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy

kəsəra ghwəy ghalabə nanzə sa? ⁵⁶ Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbəə dzəghwata kwa kwəmaa niy tsasliti ka gəzə kwəma Hyala va mbə zliya, mənta na tsəgha» kə.

Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va ki na, 'wakəvə mbəzli ta səfa ci kwərec ghəshi hwəshi gwanashi, mbərəkə ghəshi zlay tiba kwətıy.

*Yesəw kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*

(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Zhḡ 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dzəghwa mbəzliy kəsəvə Yesəw va mba'a ghəshi bəghə Yesəw dzakə ghi tsa Kayifə, dikə tsa *ka ta Hyala. Ghalabay, kəghi tsa va niy nza *ka bənıpə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə. ⁵⁸ Ma məndi mbə dza lə Yesəw dzakə ghi tsa va na, dza Pıyer ka nəwshi kərakə kərakə, pa' kwa tipə dikə tsa ka ta Hyala tsa dikə tsa va. Ma sa tsəhəy na kwa tipə va na, dza na mba'a nzəyəy mbə mbəzliy ndəghwə ghi tsa va, ta mbə ghəcıy nashi shi dza məndi ta məni lə Yesəw.

⁵⁹ Ma kəyba ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy sləka ka Zhəwifə gwanashi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy bənavə fəti ti kaa Yesəw, ya dzərvə dza ghəshiy təbəkən, ta mbə ghəshiy paslamti. ⁶⁰ Daḡ tərəḡw mbəzli tətəbəkən dzərvə na, shaḡ ghəshi ta kwəməvə kwəma ka ghəshi bənavə fəti kaa Yesəw li. Ma ləy hwəm jəw ki na, 'wakəvə nihwəti mbəzli tiba bakə,

mba'a ghøshi kaføshi. ⁶¹ A kø ghøshi na: «Aya, a kø ntsa niy niy: “Ma yønøy, e mbay ngøzlamti *ciki Hyala tsa, mba'ee zhiniy ngakati mbø vici mahkan” kø niy ni» kø ghøshi.

⁶² Ma sa gøzøkø mbøzli va tsøgha na, dza dikø tsa ka ta Hyala pølhøm satiy, ma kø kaa Yesøw na: «Na ntsa, a shiy mønishi zløba ma gha kwemer gøezø møndi niy dzøkøn gha shøka?» kø. ⁶³ Dzøghwa Yesøw naci dighevø catavay, zhini ma kø dikø tsa ka ta Hyala tsa va ngøci na: «Avee dzaa døw kwøma va gha, nza gha zløbakønøy. Lø sløn tsa Hyalaa bøka piy døwee va gha, mba'a pø ghaa *Køristøw Ntsa tivø Hyala, Zøghwø Hyalay, mba'a gha gøzanøy» kø.

⁶⁴ Ma kø Yesøw na: «Yø, tsøgha na njasa gøzø gha va. Ø gøzanwøy ya, ghala ndatsøy, tø døvø kwa bøzømə Hyala kwa børciy sløkø shiy gwa'a dza ghwøy nara mønzøy, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri. Zhini dibay, ta nara dza ghwøy yøn mbø søøkø mbø kwølebi mø ghwømə» kø.

⁶⁵ Ma sa favø dikø tsa ka ta Hyala tsøgha na, dza na kwøbanj tsa køn ghøn ci, kwøyah kwøyah ghøci slakwanti, sa satiy nøfø tsa ci. A kø na: «Ava ntsa va sawanti Hyala. Wøkø na nava tsøgha, ka di mbøzli ghwømmø ta ndøgha føti ta kwøma mønti na ghwølaw. A ghwøy favø njasa sawa na Hyala dø'wø ghøn tsa ghwøy. ⁶⁶ Naa

26:61 26:61 27:40; Zhj 2:19; SløniKY 6:14 **26:63** 26:63 Mba'a Yesøw catavay: Ezay 53:7; Mt 27:12-14; Zøghwø Hyala: Mt 14:33; 27:40, 43; Lk 22:70 **26:64** 26:64 Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **26:65** 26:65 Mba'a slakwanti kwøbanj tsa køn ghøn ci: Bøla 14:6; Esd 9:3; A tsøerøti Hyala: SløniTaH 24:16; Zhj 19:7

njaa na na təkə ghwəy dzəkən baya?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «A gəzəkə *kwəma jikir na, gar pəəsli na» kə ghəshi.

⁶⁷ Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəmbə kwəma ci, ka ndəkwə lə dəvə. Ma nihwəti na, ka sləva dəvəə dzəvəgha ghən ci. ⁶⁸ Ma kə ghəshi na: «Gha na Kəristəw, ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzanəy sana di, nda wa ntsaa ləkəŋa va» kə ghəshi.

Vəraslə tsa Piyer

(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Zhŋ 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma Piyer mənəzəy kwa tipə tifa kəghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa va ki na, dzəghwa nahwəti maliy ghəra sləni kəyba, kət kətəghəvataa dzəvəgha. A kə kaa Piyer na: «Ghay ntsay, tsahwəti ntsa kwasəbə Yesəw ndə ka Galile tsa va nza gha» kə. ⁷⁰ Dzəghwa Piyer ka vəraslə kwa kwəma mbəzli gwanashi ki, a kə na: «Sənata gəla kwəma dī gha na gəzee sana nee kiw» kə. ⁷¹ Dza na mba'a kafəy dzaa nzəyəy vəgha miy dəgha. Dzəghwa nahwəti mali kwa ghəra sləni ba mba'a nighəvə. Ma kə kaa mbəzli tə pətsa va na: «Ma ntsa nanzəy, ntsaa niy nza kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə na» kə. ⁷² Ma sa favə Piyer tsəgha na, ka zhini ghəciy vəraslə, ma kə na: «Yən na neyey, e zəməkə ya fəla, sənay ntsa vee tepəw» kə.

⁷³ Dza war ghwəla jəw dīfa na, kət mbəzli tifa kətəghəvashiy dzəvəgha Piyer. A kə ghəshi ngəci na: «A ntsa, na katanj katanj nay, tsahwəti

ntsa mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Ghala mbə gəzə kwəma gha liw» kə ghəshi. ⁷⁴ Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tiba tepəw, tsamtəra Hyala yən kəə sla dzərvə, sənay ntsavee na yaw!» kə.

War sa gəzəkə Piyer tsəgha ki na, 'wakəvə ngələkə tsəgha, mba'a way tibata ki. ⁷⁵ Ma sa favə Piyer wa ngələkə tsa va na, nza'jəw ghəci zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va. Ma kə Yesəw niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səfa gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə Yesəw niy ni ngəci. Ma sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərənjw tərənjw.

27

¹ Ma pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basətəvashi, mba'a ghəshi sləkati basanakən ngwəvə kaa Yesəw ta paslamti. ² Dza pəhə ghəshi pəhəti, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə, ta basə ngwəvəvə dzəkən.

Məti Zhəwdasə Isəkariyətə (SləniKY 1:18-19)

³ Dzəghwa ki, mba'a Zhəwdasə tsaa dəlana və Yesəw va kaa mbəzli favə: «A məndi basanakən ngwəvə dza ta pəəsli ci kaa Yesəw» kə məndi. Ma sa favə na na: «Yən sənay nza» kə. Dza na hən bəvə mbəl tsa mahkan mətsəkə tsa va niy

banavə məndi tə Yesəw. Kə mba'a zhananakəvə sa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. ⁴ A kə ngəshi na: «A ya, avam gəna ghwəy va. Kwəma jikir naa sava məntee, sa nzana, mba'ee ngati dafa ta ntsaa təvəti ma kwəma, ta pəəsli məndi» kə. Ma kə mbəzli va ngəci nashi ki na: «Əh, əndaw shiy, war gha sənay nay, wa kwəma ghəy mbə na na ghəya?» kə ghəshi. ⁵ Ma sa favə Zhəwdasə tsəgha na, dza kihwə, kihwəy gəna va mbə *ciki Hyala. Kə war ka səvəriy tsəgha, mba'a dzaa bərtamti ghən tsa ci lə zə'wə.

⁶ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala mba'a ghəshi pati gəna va. Ma sa pati ghəshi, a kə ghəshi kwa jipə shi na: «A ghwəmmə sənay, kwal va ghwəmmə ta jakə gəna tsətə naa dzəmbə gəna fə ghwəmmə ta sləni Hyalaw. Sa wanay, sa nzana gəna kwəmavə məndi tə miymiy ndə ghənzə» kə ghəshi. ⁷ Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi ki, a kə ghəshi na: «Pavə za ghwəmmə tə gəna va, ta la ka məlməə dza bəkwəshi» kə ghəshi. Sa sləkati ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi pavə za, va tsahwəti ndə nga ghəni. ⁸ Va tsəgha nzana, ya pa' sana na «za miymiy» məndiy har slən tsa za va. ⁹ Shi vay, war njasa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va mənishi ghəshi. Ma kə niy niy: Mbəl tsa mahkan mətəkə tsa vay, tsəgha niy zləbavə ka *Izərayel waa dzəti ntsa va.

Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi bəvə gəna va,
¹⁰ mba'a ghəshi dzaa pavə za ti va ndə nga
 ghəəni,
 war njasa niy gəzəkəra Ndə sləkəpə vay,
 tsəgha mənti ghəshi, kə niy ni.

*Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
 (Mk 15:2-15; Lk 23:3-5, 13-23; Zhj 18:33-40;
 19:1-16)*

¹¹ Ma sa pəməghə məndi Yesəw dzəghwa
 kwəma ngwəmna Pilatə ki na, dza məndi
 mba'am garəy kwa kwəma ci, tapə ngwəmna ta
 dəw kwəma və, a kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə
 nza gha na ntsa?» kə.

Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na»
 kə. ¹² Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala,
 ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a
 ghəshi kafəshi ta bə fəti kaa Yesəw. Tərəm
 Yesəw nzəyəy kala zləba ma kwəma. ¹³ Ma
 kə ngwəmna ngəci ki na: «A favə ma gha
 fəti bəbəna ghəshi va ghəngəhən ghəngəhən na
 shəkəna?» kə ¹⁴ Ma Yesəw naci ki na dighevə
 catavay ghalaba, kala zhiniy zləba kwəma ya
 kwətiŋ nzə. Tərəŋw nava kwəma mananati
 madəna kaa ngwəmna ki.

¹⁵ Njasa sənabəy ngwəmna mbə məni nzəy,
 ya hwəmba war səkəta ma vici *makwaghwa
 Pakəy, kar naa pəlanaishi tsa dī mbəzli ndə
 kwətiŋ, mbə mbəzli kwa fərshina. ¹⁶ Ma ghala
 pətsa kəsə məndi va Yesəw ki na, mba'a tsahwəti

27:11 27:11 2:2; 27:29, 37, 42; Mk 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Lk 23:3,
 37-38; Zhj 1:49; 12:13; 18:33, 39; 19:3, 15, 19, 21 **27:12** 27:12-14
 Zhj 19:9; Mt 26:63

ndə niy nza tifa kəəli kəəli kwa fərshina. «Yesəw Barabasə» kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə rəda tsa tərənw tsa ghəci niy nza. ¹⁷ Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki, ka dəw va mbəzliy basəshi va tə pətsa va, a kə na: «A nə ya ngənwəy kiy, wəzəba tsama ndə dī ghwəy yən pəlaynwəy mbə mbəzli bakə ni nia? Yesəw Barabasə shəkənaa, naa wəzəba Yesəw tsa har məndiy *Kəristəw?» kə. ¹⁸ Na na Pilatəy, aa niy sənay, ə hərthə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə va Yesəw, va tsəgha kəsanaghə ghəshi, kə.

¹⁹ Ma ngwəmna Pilatə mənəzəy tə pətsa ka məndiy sla ngwəvə ki na, ndəs tsahwəti ndə səkəy sa ghwənikə mali ci. Ma kə ntsa va ngəci na: «A kə mali ghay ngwamənay: “Ntsa vay, əntaa gha dzaa mananci *kwəma jikir na ma. Fəti vəw, ntsa slar tsa na. Ndat sə həvirəy tərənw shiwəhwee shiw li ka dza heree” kə» kə ntsa va.

²⁰ Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, cəke' ghəshi hərəvəri mbəzli. «Pəlaynəy Barabasə, mba'am pəəsliti Yesəw, pə ghwəy taa ni ngəci» kə ghəshi. ²¹ Zhini ngwəmna ki, ka dəw və shi, a kə na: «A nə yay, tsama ndə na sa dī ghwəy mbə mbəzli bakə ni ni yən pəlaynwəya? Gəzaram» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Pəlaynəy Barabasə» kə ghəshi. ²² Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Ya Yesəw tsa har məndiy Kəristəw naci kiy, njaa kee mənti lia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci gwanashi na: «Na naci, war danwə pə gha danwəvəgha

vøgha tsəm» kə ghəshi. ²³ Zhini ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi ƒa na: «Əy, wa na kwəma tøvəti ntsa gar danjwə mēndiy dzøvøgha tsəm kia?» kə. Zhini ghəshi mətsəhə, ghəshi mətsəhəti zlapə gəzə nzə zlanzlan dıba: «War danjwə pə gha danjwavøgha vøgha tsəm» kə ghəshi.

²⁴ Dzəghwa mba'a Pilatə nighəti, shi dzee mēnti tıba lə gəzə kwəmee naw, kə. Sa nzana, war 'wanə saa mətsəhəva. Sa nighəti na tsəgha na, dza na ti tivə yam, kə pi' peməti dävə ci tıba kwa kwəma mbəzli gwanashi. A kə na: «Avam ghwəy nata dəvee. Yən mbə kwəma pəesli ntsa na na yaw, war kən ghən tsa ghwəy kə sa ghwəy taa nza» kə. ²⁵ Ma kə mbəzli va gwanashi na: «Tsəgha na, a ghəy zləbavə. War va ghəy, lə va ndərazhi ghəy gwa'a kə Hyala dzaa dəw kəsli kərhiy dzəghwa ntsa va» kə ghəshi. ²⁶ Dzəghwa Pilatə wərət pəlanayshi Barabasə, mba'a gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, ləy hwəm na, nza ghəshi ƒanavəshi mbə dävə shi, nza ghəshi dzaa danjwə dzøvøgha tsəm.

Ka sawji lə Yesəw

(Mk 15:6-20; Zhj 19:2-3)

²⁷ Dza ka sawji ki, mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi, dzəti pi sla ngwəvə tsa ngwəmna. Sa dzakə ghəshi na, mba'a ghəshi ƒasakənvashiy dzəkən lə nihwəti ka sawjiy tərmbə gwanashi. ²⁸ Dza ghəshi kwərat kwərat ghəshi saramti nici kwəbenjer kən ghən ci,

27:24 27:24 Nəw 21:6-9; Cem 26:6 **27:25** 27:25 SləniKY 5:28

27:26 27:26-31 20:19 **27:28** 27:28 Lk 23:11

kwəp ghəshi panakən kwəbaŋ tsa ghəm tsa, nja sa mazə. ²⁹ Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja mägapa pəerə ghən mazə, sərə ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə gətaa fanambə mbə dəvə kwa bəzəmə ci. Dzəghwa ghəshi ki tsətəfəkəwə ghəshi tsəfəkəwəshi kwa kwəma ci, ka sawa sa shi. Ma kə ghəshi ngəci na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəŋa» kə ghəshi. ³⁰ Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəti, dzəghwa laŋ, ghəshi bəhwə gəta ta dəvə ci va, ta də'wə li kwa ghən ci. War tsəgha ghəshiy məni. ³¹ Dzəghwa sa kədishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi səranti kwəbaŋ tsa kən va, mba'a ghəshi zhananakən kwəbeŋer ci. Dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə ta dza ta daŋwəə dzəvəgha tsəm ki.

Yesəw vəgha tsəm

(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Zhŋ 19:17-27)

³² Ma ghəshi mbə səvəri mbə məlmə na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə ka Shiren, Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza mba'a ghəshi mbaranavə bə tsəm tsa dza məndi va ta daŋwə Yesəw dzəvəgha kaa ntsa va. ³³ Dza Shimaŋw həŋ ghəci bəvə tsəm tsa va. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata». Gwalgwata vay, pi nja pa ghən ndə ngəri dī naa gəzə. ³⁴ Ma sa tsəhəshi ghəshi tə pətsa va ki na, mba'a ghəshi bəvə tay tsa dzavədi dzavədi tsa lə shi 'yaghwakəghwak ni.

Həŋ ghəshi banavə kaa Yesəw, ta sa ghəci. Ma sa nə Yesəw gwərətə kə dzəghəti na, kala di ghəci.

³⁵ Dza ghəshi ki danwə ghəshi danwavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi tihəhwə kwəbenjer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə. ³⁶ Sa tihəhwə ghəshi kwəbenjer ci va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi nzəyshi tifa vəgha, ta ndəghwə ci. ³⁷ Dzəghwa mba'a ghəshi bəvə shiy tsaslati kwəma banavə məndi fəti ti. Ma kə ghəshi kaa kwəma va na: «Ntsay, ghəci na Yesəw, mazə tsa *ka Zhəwifə» kə ghəshi. Dza mba'a ghəshi sərəy shi tə ghən tsa ci. ³⁸ Mba'a məndi danwavəgha nihwəti mbəzli ka ghərapə bakə tə ni shi shəghwə tifa vəgha Yesəw. Ya wa ndə na, tə tsa ci tsəm, tar bəla kwa bəzəmə tsahwəti, mba'a tsahwəti tar kwa zlebi ci məndi fəyshi vəgha Yesəw.

³⁹ Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar vəgha pətsa va, ka sawa Yesəw, ka tsəərə, ⁴⁰ a kə ghəshi na: «Awə pə gha bay, gha gha saa niy di tsaa ngəzlamti *ciki Hyala, zhini ka ngakati mbə vici mahkanta pə gha niy niy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana di. Ndata Zəghwə Hyala nza gha katanəy, səkwanə tə tsəm tsa di!» kə ghəshi. ⁴¹ Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə sawa difa, a kə ghəshi na: ⁴² «Ma nihwəti mbəzli mba'a ghəci mbalamtishi na, kala dza ghəci mbəə mbəlanti

27:35 27:35 Cem 22:19 **27:37** 27:37 27:11 **27:38** 27:38 Ezay
53:12 **27:39** 27:39 Cem 22:8; 109:25 **27:40** 27:40 26:61, 63
27:42 27:42 27:11

tsa ci ghən kwərakwə shəkəna. Mazə ka *Izərayel gee kə bay, səkwa kə səkway tə tsəm tsa va sənzenva di. War mba'a kə səkwayəy, ta banavə nefer ghwəmmə dza ghwəmmə. ⁴³ War kaa Hyala banavə na nəfə tsa ci, “Zəghwə Hyala nzee” kə. Eh yaŋ, wəzə tsəgha, war nighə pə ghwəmmə nighə di na ghwəy, nda nza Hyalaa di va mbəlanti sənzenva di» kə ghəshi. ⁴⁴ Mbəzli ka ghərapə bakə ni va danwəy məndi vəgha Yesəw na, tsəgha ghəshi zhiniy sawa kwərakwə diba.

Məti Yesəw

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Zhŋ 19:28-30)

⁴⁵ Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniiy, ya pa' kwəmafa tə hidī gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. ⁴⁶ Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesəw ka zlapə kwəma zlanzlan, a kə na: «*Eli, Eli, lama sabakətani?*» kə. Ma di kwəma vaa gəzəy: «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?» di naa gəzə.

⁴⁷ Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nza tə pətsa va favə kwəma gəzəkə na va, a kə ghəshi na: «Aya, wa avacim haka *Eli» kə ghəshi. ⁴⁸ Ghavə tsahwəti ndə tiba kwətiŋ mba'a kəsləghə bali, mba'a dzaa bəvə shiy nja səwsə, kə yəkwə yəkwəmbəshi mbə tay tsa ndalakwəlakwə tsa, səəkə na pəerə tə gəta ka bānci, a ghəci sa. ⁴⁹ Dzəghwa ma kə nihwəti mbəzli tiba kaa ntsa va na: «Zlay, a ghwəmmə

27:43 27:43 Cem 22:9; Mt 26:63 27:45 27:45 Amə 8:9 27:46
27:46 Cem 22:1 27:48 27:48 Cem 69:22

nighø di, nda katanj dza Eli tsa vaa sækøø mbølantì» kø ghøshi.

⁵⁰ Zhini Yesøw difa mba'a ngwømata lala zlanjzlanj, mba'a møtiy ki. ⁵¹ Ghala pøtsa møti na va na, 'wakøvø kwømtø tsa pøhøy møndi ta tøhøvøri pøtsa mbø *ciki Hyala, bakø mbø sløkwøvørivay, ghala sækøø mø ghøn tsa ci pa' kwakø tø møtsøni. Dza hidì ka gørgøvøva, ka wøwøredi køløbahi. ⁵² Dzøghwa kwølihi mba'a ghøshi ghwøghwønishi. Mbøzliy niy bøbøkwøshi mbø mbøzliy nøw kwøma Hyala na, ðan ghøshi satishi mbø møti. ⁵³ Sa satishi ghøshi mbø møti na, mba'a ghøshi søsøømøshi kwa kwøli. Ma løy hwøm sa sati Yesøw mbø møti ci na, mba'a ghøshi dzashiy dzømbø Zherøwzalem mølmø Hyala. Ma mbø mølmø va ki na, mbøzli ðan tøरणw niy nashi.

⁵⁴ Ghala pøtsa gørgøvøshi hidì va kiy, tifa niy nza dikø tsa ka sawji bøløkwø, ghøshi lø ka sawjiy niy nza kwasøbø mbø ndøghwø Yesøw, ya namaba kwømaa mønta gwa'a na, cøke' ghøshi nata. Sa nata ghøshi tsøgha na, tøरणw ghøshi hazlønishi. A kø ghøshi na: «Na katanj nay, Zøghwø Hyala na ntsa» kø ghøshi.

⁵⁵ Ghala vøghwø tsa va ki na, mba'a mi'i niy nza tø pøtsa va ðan, nja vøri kørakøshi, ka nighø kwømaa møniva lø Yesøw. Mi'i vay, sækøø mbø hidì ka Galile niy nøwvø ghøshi Yesøw, ta køøti. ⁵⁶ Ma mbø mi'i va ki na, mbø shi niy nza kar Marøy mbø mølmø Magødala,

lə Marəy mbəghəshi kar Zhakə lə *Zhezhefə, mba'a mbəghəshi ndərazhi Zhebede.

**Zhezhefə ndə ka Arimate mbə la Yesəw
(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Zhj 19:38-42)*

⁵⁷ Ma hetihwer ki na, mba'a tsahwəti ndə ka Arimate səkəy, Zhezhefə kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa nza gəna və tərəjw ghəci. Ghəci kwərakwə ki na, ntsaa nəw Yesəw ghəci. ⁵⁸ Ma sa mətiy Yesəw na, dza na mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsa dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. Dza Pilatə mba'a gəzanci kaa ndə sawji ta bānci. ⁵⁹ Ma sa bānavə Pilatə ki na, dza Zhezhefə ki, mba'a dzaa bəvə mbəri tsa Yesəw, mba'a dzaa harambə mbə bahəta wəzə na. ⁶⁰ Ma sa harəti na na, mba'a faghwa kwa kwəli ci niy lati na kaa ghən tsa ci. Kwəli vay 'war la niy nza na, mbə hakwə niy lati na. Ma sa faghwa na mbəri tsa Yesəw va ki na, dza na mba'a tsəkwəkə hərəmbəzli dikə naa kalamiy miy kwəli va, ka dzay. ⁶¹ Məniwa shi va gwanashiy, tība niy nza kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marəy va mənəzəy vəgha kwəli.

Ka sawji mbə ndəghwə kwəli Yesəw

⁶² Ma way pi tə həzlimə, fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə ki na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi madishi, ka dza va ngwəmna Pilatə. ⁶³ Ma sa tsəhəshi ghəshi, a kə ghəshi ngəci na: «A ngwəmna tsa ghəy dikə tsa. Yan pə gha na gha, a ghəy zəzəvə nahwəti kwəmaa niy gəgəzə Yesəw, ghala pətsaa

niy nza na tə ghwəməy. A kə ndə dzərvə tsa va niy niy: “Tə kwa mahkana vicee kwa kwəliy, ta zhakatira dzee mbə məti” kə niy ni. ⁶⁴ Va tsəgha, wəzəba gəzanshi gha na kaa mbəzli, a ghəshi ndəghwə kwəli ci va wəzə, ka vici mahkan na va gəzə na dzar. Kala tsəghay, ta səəkə dza mbəzli ta səda ciy ghələhwə mbəri tsa ci kwa kwəli va. Ka ghəshi gwəravə kaa mbəzli na: “Aa zhakatiy mbə məti, tə ghwəməy na” kə ghəshi taa ni. Ghalaba kiy tərəŋw dza dzərvə shi vaa kwəməvə bərçi taŋ kaa na kwa taŋa» kə ghəshi. ⁶⁵ Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha, ma kə ngəshi na: «Avam ka sawji va, pəməshim a ghəshi dza ta ndəghwə kwəli va ge'i njasa dza ghwəy mbay ndəghwə wəzə wəzə» kə. ⁶⁶ Dzəghwa ghəshi pəm ghəshi pəməvəshi ka dzashi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi zlərbə ghəshi zlərbəkən shiy kən hərəmbəzli miy kwəli va va, ka nahay wəzə. Sa zlərbay ghəshi na, mba'a ghəshi garəy ka sawji tifa kən, ta ndəghwə nzə ki.

28

*Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Zhŋ 20:1-10)*

¹ Ma tə way pi ləy hwəm *vici dəkəva, mekəshi mekəshi tə kədī pi, fəca ləwma Dəmasə ki na, mba'a kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marəy va kafəshi, mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha kwəli Yesəw, ta nighəti. ² Ghavə hidī tsəgha ka gərgərə tərəŋw tərəŋw. Dzəghwa *ndə

kwäl tsa Hyala kwa Släköpö mba'a tsahwøy säökö mö ghwämö. Säökö na tsäkwö tsäkwamti hërambözliy niy kalamiy möndi va miy kwöli Yesöw. Mba'a föy vögha böla tsarakö, dzöghwa das nzöyöy ti. ³ Ndöba wampidi van, pö gha ghöciy mbörö. Ma kwöbenjer kën ghën ci ba na ndöba ghwöpö mögapa pö gha tezezl tsa shi. ⁴ Ma sa nata ka sawjiy ndöghwö kwöli va va göla nava kwömaa mönta va na, kwöp ghöshi tashi va hazläni, war ö ghöshiy gwörgwörö tsögha, war ndöba mbözli bökwe bökwe ni pö gha ghöshi zhöghöshi. ⁵ Ma kë ndö kwal tsa Hyala tsa va kaa mi'i nashi ki na: «A mi'i, ma ghwøy na na ghwøyöy, ka hazläni ghwøy ma. E sönay, Yesöw tsa danwävögha möndi va vögha tsöm na sa pöla ghwøy. ⁶ Ghöci tikö kwa kwöli naw. Aa zhakatiy mbö möti, njasa niy gözökö na va. Ndim a ghwøy nighöti pötsaa niy nza na va kwa möhëni lö mötsö ghwøy! ⁷ Mbalam tantan, a ghwøy dzaa gözanshi kaa mbözli ta söda ci, a pö ghwøy kaa ngöshiy: “A Ndö slökömmö zhakatiy mbö möti. Pörba ghöci dza naa 'waa tsöhöy kën ghwøy tö hidfi ka Galile. Tiba dza ghwøy dzaa nay” pö ghwøy. Ghënzö na kwöma gözanwøy ya» kë.

⁸ Ma sa favö mi'i va kwöma va na, törönw ghöshi hazlänishiy, törönw ghöshi vöshishiy difa. Dza ghöshi, kyanwkyanw ghöshi madfishiy, ka kësli bali ta dza ta gözanshi kwömaa mönta va kaa *mbözli ta söda Yesöw. ⁹ Ma ghöshi mbö bali va tsögha na, vötöghö Yesöw tsahwøy kwa kwöma shi. A kë ngöshiy na: «A

mi'i, e sək̄wətəŋwəy» kə. Dzəghwa mi'i va kət kətəghəvashiy dzəvəgha, mba'a ghəshi tsəfəkwəshi ka fal, tasl tasl, ghəshi kəsəvə dzar mbə ngeler ci. ¹⁰ A kə Yesəw ngəshi ki na: «A mi'i, ka hazləni ghwəy ma. Divam, mbalam a ghwəy dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, a ghəshi madfiy dzəti hidfi ka Galile. Tiba dza ghəy kwəmə li shi» kə.

Kwəmaa dzəkən ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw

¹¹ Ma mi'i va kwa kwal ghwəlashi mbə dza ki na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw va səkəshiy dzəmbə məlmə. Dza ghəshi mba'a ghəshi slanakə kwəmaa mənta va gwa'a gwa'a kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala. ¹² Ma sa favə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala kwəma va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi basətəvashi ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Sa basəshi ghəshi na, mba'a ghəshi sləkahwə kwəmaa dzəkən shiy mənishi va. Ma sa sləkati ghəshi na, mba'a ghəshi banavəshi gəna tərəŋw kaa ka sawji. ¹³ A kə ghəshi ngəshi na: «Ava ghəy ndaŋwəy gəna. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzliy: “Wa mbəzli ta səfa ci səkə naa ghələhwə həvir va ghəy, ghəy tə hi” ka ghwəy ni gwa'a tsəgha. ¹⁴ Ya ə dza ngwəmnəa favə, mba'a kə dzaa gəzaŋwəy kwəmay, war a ghəy taa sənay njasa dza ghəy zhiniy dəpəti lə kwəma ba, ta mbə mbələntəŋwəy mbə kwəma va» kə ghəshi.

¹⁵ Dzəghwa ka sawjiy niy ndəghwə kwəli Yesəw va, həŋ ghəshi bəvə gəna va. Mba'a ghəshi nəwti gəzə kwemer va war njasa gəzanshi mbəzli dikə dikə ni va ki. 'Wakəvə nava dzərvə mba'a zləlivərivata dzar mbə mbəzli ka Zhəwifə. 'Wava na ghalaba, ka sar pa' ndatsə.

*Yesəw canshi ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səfa ci*

(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

¹⁶ Dza mbəzli ta səfa Yesəw va mən lə taŋ ni ki, mba'a ghəshi mađishi, ka dzashiy dzəti hidfi ka Galile. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy, dzəmə bahwaa niy gəzanshi Yesəw va.

¹⁷ Ma sa tsəhəshi ghəshi məba na, mba'a ghəshi nay ki. War sa nay ghəshi na, dza ghəshi tsəfəkwə tsəfəkwə, ghəshi tsəfəkwəshi. Tapə ghəshi ka pəra'wanci dividivi shi, ta fal. Ma nihwəti mbəzli mbə shi na lə kə ghən. ¹⁸ Dza Yesəw ki, kət kətəghəvay dzəvəgha shi. Ma kə ngəshi na: «A Hyala ndara bərciy mən mazə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə, lə shi tə hidfi gwa'a. ¹⁹ Ava va tsəgha, mbalam a ghwəy dzar mbə hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi ta gəzanshi kwəmaa dzəkənee, nza ghəshi mənishi ka mbəzliy nəwra! Nza ghwəy mananshi *batem

28:16 28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 28:17 14:31 **28:18** 28:18 Dani 7:14; Mt 11:27 **28:19** 28:19hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi: 10:5-6; 24:14; Mk 16:15; Lk 24:47; mən batem: Mt 3:15; Mk 16:16; SləniKY 2:38; 8:36; 1Kwər 1:13-16; Ef 4:5; Zhŋ 3:22; 4:1-2; Rm 6:3-4; mbə slən tsa Didi lə sa Zəghwə nza mba'a sa Safə tsa nza: 2Kwər 13:13

lə slən tsa Didi, mba'a lə slən tsa Zəghwə nzə, mba'a lə slən tsa Safə tsa nzə dəwdew tsa.
²⁰ Bananshim di fəti ta kwəmee gwanata, njasa gəzanwəy ya va gwa'a! Ə gəzanwəy ya, sənay tə ghwəy, war kwasəbə ghwəy dzee nza, njasa səəmə vici va gwa'a, pa' fəca dza hidiy kədfishi» kə Yesəw.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, njasa tsasliti Matiye ki.

clxxxv

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw**

**Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw New Testament**

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3